

17—18 april

Debatter m. m.

Torsdagen den 17 april	Sid.
Svar på enkla frågor:	
av fru Lundblad, Grethe, (s) ang. läkarundersökning av vårdnadshavare för barn	3
av herr Karlsson, Ove, (s) ang. beredskapsarbetena för den äldre arbetskraften	4
av herr Nilsson, Ferdinand, (cp) ang. avgifterna vid långtidsvård m. m.	7
Svar på interpellation av herr Kaijser (m) om rätt i vissa fall för läkare att uppbära näringsbidrag	13
Interpellation av herr Werner (vpk) ang. Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet	14
Meddelande ang. enkel fråga av herr Richardson (fp) ang. namn på den nya integrerade gymnasieskolan	15
Fredagen den 18 april	
Om statligt kreditstöd vid förvärv av skogsmark, m. m.	16
Om statlig kreditgaranti för deltidsjordbruk	17
Om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk	24
Rundradioverksamheten m. m.	28
Anslag till allmänna kultur- och bildningsändamål, m. m.:	
Konstnårsbelöningar	59
Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.	62
Bidrag till Tekniska museet	68
Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.	70
Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.	81
Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet	83

	Sid,
Om förbättrat skydd vid sjukdom i anslutning till anstaltsvistelse eller värnpliktstjänstgöring	88
Meddelande ang. enkel fråga av herr Berglund (s) ang. vissa missförhållanden i samband med tillämpningen av datateknik vid skatteindrivningen i Stockholm	91

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 18 april

Statsutskottets memorial nr 44, ang. gemensam votering i fråga om anslag till S:t Lukasstiftelsen	16
— nr 45, ang. överlämnande till jordbruksutskottet av vissa till statsutskottet hänvisade motioner	16
Jordbruksutskottets utlåtande nr 7, om statligt kreditstöd vid förvärv av skogsmark, m. m.	16
— nr 8, om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk	17
— nr 9, om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familjejordbruk	24
Statsutskottets utlåtande nr 40, ang. anslagen till rundradioverksamheten m. m.	28
— nr 41, ang. överlåtelse av staten tillhörig fast egendom	59
— nr 43, ang. anslag till vissa allmänna kultur- och bildningsändamål samt internationellt-kulturellt samarbete	59
Andra lagutskottets utlåtande nr 33, om samordning av samtliga lagbestämmelser angående underhåll till barn	88
— nr 34, ang. förbättrat skydd vid sjukdom i anslutning till anstaltsvistelse eller värnpliktstjänstgöring	88
— nr 35, ang. ersättningen vid yrkesskada	89
— nr 36, ang. värnpliktigs sjukpenningavgift	89
— nr 37, ang. ersättningen från den allmänna sjukförsäkringen för sjukhus- och läkarvård utomlands	89
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 26, om föreskrifter angående personalmatriklar bekostade av allmänna medel	89

Torsdagen den 17 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 121, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt jämte motioner.

Ang. läkarundersökning av vårdnadshavare för barn

Statsrådet fru ODHNOFF erhöll ordet för att besvara fru *Grethe Lundblads* (s) fråga angående läkarundersökning av vårdnadshavare för barn, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 11 april, och anförde:

Herr talman! Fru Grethe Lundblad har frågat om jag anser, att en laglig möjlighet för barnavårdsnämnderna att ålägga föräldrar eller annan fostrare att genomgå läkarundersökning skulle öka barnavårdsmyndigheternas möjligheter att i förebyggande syfte vidta åtgärder innan barn utsätts för allvarliga påfrestningar på grund av sina hemförhållanden.

Den här frågan diskuterades vid tillkomsten av den nuvarande barnavårdslagen. Möjligheten att införa befogenhet för barnavårdsnämnderna att förordna om läkarundersökning av föräldrar avvisades emellertid. Därvid hänvisade man till att en sådan befogenhet skulle väcka allvarliga betänkligheter med hänsyn till de enskildas

anspråk på skydd för den kroppsliga integriteten.

Jag vill erinra om att den förra året tillsatta socialutredningen enligt sina direktiv skall företa en allsidig översyn av barnavårdslagen. Jag utgår ifrån, att den av fru Lundblad aktualiserade frågan kommer att prövas av socialutredningen i detta sammanhang.

Fru LUNDBLAD, GRETHE, (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Odhnoff för svaret, som jag tycker låter ett litet hopp skymta fram. Bakgrunden till min fråga är inte enbart att man på senaste tiden såväl i pressen som i andra massmedia har relaterat fall av både barnmisshandel och vanvård eller försummelse av barn. I flera av dessa fall har framskyttat att orsaken till försummelsen eller vanvården varit föräldrarnas psykiska ohälsa, eller man kan kanske säga att en psykisk svaghet, ibland av mera tillfällig art, varit orsaken till att man använt olämpliga uppfostringsmetoder.

Jag har också den erfarenheten att de ärenden, där man kan vidta åtgärder enligt barnavårdslagens 25 § mom. a, är mycket svåra att utreda. Det är också en av anledningarna till att jag har frågat om inte barnavårdsmyndigheterna skulle få rätt att ålägga föräldrar att genomgå läkarundersökning i ärenden under utredning.

Ibland har allmänheten kanske bringats den uppfattningen att barnavårdsnämnderna inte i tillräcklig omfattning utnyttjar möjligheten att skilja barn från hem där de utsätts för olämplig behandling.

Häremot får man ställa förarbetena till barnavårdslagen, där det ofta framhävs att man skulle sträva till ett för-

Ang. beredskapsarbetena för den äldre arbetskraften

troendefullt samarbete mellan barnavårdsnämnder och föräldrar. Departementschefen uttalade den gången att han ansåg att en läkarundersökning av föräldrar/fostrare inte skulle åläggas dem därför att det kunde anses strida mot föräldrarnas rätt till integritet, mot deras rättssäkerhet.

Men barnet då — kan man fråga — som är helt försvarslöst i sin hemmiljö? Har det någon säkerhet? Säkerhet att någon hjälper det när föräldrarna sviker? Ofta är utredningen av hemmiljön och bevisföringen för att denna är olämplig mycket svåra. Det är svårt därför att det nästan aldrig är fråga om en medveten önskan att skada barnet. Det är svårt därför att mycket få föräldrar räcker till i alla uppfostrings-situationer. Det gäller därför att bedöma om det är fråga om en tillfällig »miss» eller en verkligt olämplig hemmiljö. Det är också svårt att utreda sådana här fall därför att känslobanden mellan föräldrar och barn kan hålla även under mycket allvarliga påfrestningar. Då är det mycket svårt att fastställa hur stor grad av olämplighet eller oförmåga det finns hos föräldrarna.

Jag har en känsla av — men kan inte bevisa det med någon statistik — att utredningar i ärenden beträffande fost-rares oförmåga tar längre tid i anspråk än utredningar beträffande underårigas misskötsamhet av olika slag. Men jag tror att barnavårdsnämnderna, när de får ärendena för bedömning, ofta ser mycket allvarligt på dessa ärenden, skall vi kalla dem vanvårdsärenden, vid sin bedömning av vilken åtgärd som skall vidtagas.

Att jag har viss sympati för att ge barnavårdsnämnderna rätt att ålägga föräldrar att genomgå läkarundersökning har delvis sin grund i en önskan om snabbare och mera grundliga utredningar i sådana fall. Har man ingen läkarundersökning måste behovet av åtgärder bedömas helt utifrån sociala värderingar. Kunde man även få tillgång till medicinska värderingar —

eventuellt från den psykiska barna- och ungdomsvården — skulle man få en mycket säkrare bedömningsgrund.

En ytterligare anledning till att jag anser att det bör finnas möjlighet till ett visst tvång är att i ärenden där föräldrar visat bristande insikt eller bristfälligt omdöme i förhållande till barnen medför just dessa egenskaper hos föräldrarna — eller brist på egenskaper kanske man skall säga — att deras villighet att frivilligt medverka blir mindre. Samtidigt är läkarundersökning motiverad just i dessa fall. Man har att göra med en ond cirkel.

Jag tror inte att jag är helt ensam om denna uppfattning. Karl Höjer skriver i sin bok Samhället och barnen från 1961: »Understundom vore det uppenbarligen önskvärt att kunna få en läkarundersökning till stånd även för den underåriges föräldrar eller en av dem. Någon kallelse till sådan undersökning kan emellertid icke utfärdas utan här är nämnden helt hänvisad till att söka komma överens med vederbörande om en undersökning.»

Det är med stort intresse jag i statsrådets svar noterar att departementet har den uppfattningen att den här nämnda frågan kommer att beaktas av socialutredningen, som för närvarande arbetar. Vi bör inte lämna någon möda osparad för att öka möjligheterna att hjälpa de barn som kommer i kläm i sin hemmiljö.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. beredskapsarbetena för den äldre arbetskraften

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **HOLMQVIST** erhöll ordet för att besvara herr *Ove Karlssons* (s) fråga angående beredskapsarbetena för den äldre arbetskraften, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 21 mars, och yttrade:

Ang. beredskapsarbetena för den äldre arbetskraften

Herr talman! Herr Ove Karlsson har frågat om jag anser att ytterligare åtgärder är erforderliga för att tillse att den äldre och lokalt bundna arbetskraften inte i samma utsträckning som nu sker drabbas av den pågående inskränkningen av beredskapsarbeten.

Den nedskärning av beredskapsarbetena som nu har inletts gäller till största delen allmänna beredskapsarbeten och i fråga om dessa i första hand länen utanför skogslänen. De särskilda beredskapsarbetena berörs i mindre utsträckning av nedskärningen. Därav följer att de äldre som sysselsätts vid beredskapsarbeten endast i mindre omfattning kommer att bli berörda. I de fall länsarbetsnämnderna anfört speciella skäl för att vissa beredskapsarbeten skall fortgå trots den planerade nedskärningen har arbetsmarknadsstyrelsen medgett sådan jämkning.

Herr KARLSSON, OVE, (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Holmqvist för svaret på min fråga. Anledningen till frågan är den oroande utveckling och besvärliga situation som i många fall drabbat enskilda personer såväl som orter och områden genom indragningen av beredskapsarbetena under våren. Denna indragning skedde i många fall i rätt snabb takt.

För att inga missförstånd skall behöva uppstå vill jag först säga att vi anser att en rörlig arbetsmarknad är nödvändig och att en stimulans på olika sätt måste ges för att få människor att flytta till orter där det råder brist på arbetskraft. Man bör naturligtvis i första hand försöka få arbetslösa människor att flytta. Vad som gör mig orolig nu när beredskapsarbetena avvecklas är att en blick i statistiken säger en att det är den äldre arbetskraften som drabbas hårdast, människor som betraktas som lokalt bunden arbetskraft. Av de arbetslösa i mitt län under den gångna vintern har ett stort antal varit över 60 år.

Skogsvårdsarbetena, i vilka de äldre arbetslösa skogsarbetarna i stor utsträckning varit sysselsatta, visar en oroväckande utveckling. Ett stort antal av de friställda finns i åldrarna över 60 år, och mer än hälften tillhör åldersgruppen 55 år och äldre. I den åldern är det stora svårigheter att få arbete på den öppna arbetsmarknaden, även efter omskolning.

En mera lokal undersökning visar att i en kommun där 25 personer friställdes från de skogliga beredskapsarbetena — siffran härrör sig från omkring den 20 mars — var 15 födda mellan 1903 och 1908. Av dessa var flertalet inte kvalificerade för äldrestödet. De hade inte arbetat 24 månader under de senaste tre åren. En del av dem var också utförsäkrade från arbetslöshetskassan. Förmodligen är förhållandet likartat på andra platser.

Personligen anser jag att beredskapsarbeten aldrig skall vara något slutmål utan att det i varje fall beträffande den yngre och medelålders arbetskraften alltid måste finnas en strävan att nå anställningar på den öppna arbetsmarknaden. För den som kommit upp i åldrarna, den som har ett lyte eller den som drabbats av en skada och har uppenbara svårigheter att flytta till annan ort kan ett beredskapsarbete emellertid vara den enda lösningen. Samhället ingriper ju i många sammanhang för att hjälpa den enskilde, och jag hoppas därför att den pågående indragningen av beredskapsarbetena inte alltför hårt skall behöva drabba den äldre arbetskraften.

Så ett par ord, herr talman, innan jag slutar, angående vad statsrådet sade om att indragningen inte så mycket skulle drabba de särskilda beredskapsarbetena. I ett cirkulär från arbetsmarknadsstyrelsen sägs att »det växande behovet av arbetskraft bör nämligen förbättra möjligheterna till anställning på öppna marknaden för personer som är sysselsatta i beredskapsarbeten». I cirkuläret anförs vidare: »Under hänvis-

Ang. beredskapsarbetena för den äldre arbetskraften

ning till vad ovan anförts får styrelsen meddela att samtliga beredskapsarbeten... skall nedläggas vid de tidpunkter som nedan angivits.» Och så står det att allmänna och särskilda beredskapsarbeten med vissa undantag skall nedläggas enligt följande plan: S-, W- och X-län den 3/4, Y och Z den 30/4. Jag anser att dessa län kan räknas till skogslänen. Jag hoppas, herr talman, att jag på ett modest sätt har kunnat understryka nödvändigheten av att det inom dessa områden skapas möjligheter och förutsättningar att bedriva beredskapsarbeten.

Jag vill ännu en gång, herr talman, tacka herr statsrådet för svaret med den förhoppningen att det i fortsättningen skall bli en positiv bedömning av frågan om sysselsättning av äldre och lokalt bunden arbetskraft i beredskapsarbete.

Herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag vill kanske först erinra herr Ove Karlsson om att vi varje år när våren kommer och möjligheterna att få arbete på annat håll blir större regelmässigt drar ned både de allmänna beredskapsarbetena och de särskilda beredskapsarbetena.

I år har det skett en snabbare neddragning inom vissa län än vad som exempelvis varit fallet i fjol. Detta beror på att arbetsmarknadssituationen och möjligheterna att få annat arbete i dag ter sig betydligt ljusare än förhållandet varit på mycket länge.

Jag kan här nämna totalsiffrorna. Den 10 mars fanns det något mer än 43 000 lediga platser i landet, och det var faktiskt 15 000 fler platser än i fjol vid samma tidpunkt. Om jag begränsar mig till skogslänen kan jag upplysa att det där vid samma tidpunkt i år fanns något över 5 000 lediga platser, vilket innebär en ökning med nära 2 000 i jämförelse med föregående år.

Jag vill inte alls med detta göra gällande att det på något sätt skulle vara

oberättigat att tala för att möjligheter bereds den äldre arbetskraften att få stanna kvar i beredskapsarbeten — så kommer att ske också i ganska betydande utsträckning. Om vi fortfarande ser på den situation som rådde i mars finner vi att 13 500 personer — det gäller handikappade med flera grupper — var sysselsatta i de särskilda beredskapsarbetena. Det var faktiskt 2 000 färre än som i fjol sysselsattes vid denna tidpunkt. Går jag ytterligare ett år tillbaka finner jag att vi i år hade 6 000 flera sådana arbeten på gång. Vi får därför alltid se detta som ett samspel. När konjunkturerna går upp, får vi räkna med — och herr Ove Karlsson hade ju samma uppfattning — att denna verksamhet begränsas. Det vore ju oriktigt om det skulle bli på det sättet att den ökade efterfrågan på arbetskraft skulle ta sig uttryck i att man fick söka arbetskraft utanför landets gränser. Det sker en betydande tillströmning i dag från våra nordiska grannländer och från annat håll. I den situationen är det alldeles uppenbart att vi måste i en högkonjunktur knappa in på beredskapsarbetena, ty eljest har vi ingenting att ta till om vi skulle få sämre möjligheter till arbete i landet än vi nu tycks ha.

Under detta anförande hade herr talman infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **KARLSSON, OVE**, (s):

Herr talman! Jag var, som jag sade i mitt inledningsanförande, överens med herr statsrådet om nödvändigheten av att begränsa beredskapsarbetena under högkonjunkturerna. Jag ville emellertid påtala just de svårigheter som den äldre och lokalt bundna arbetskraften haft framför allt i vissa skogslän, och jag hoppas att jag också kunnat klargöra i mitt anförande att jag framför allt åsyftade den äldre och lokalt bundna arbetskraften, särskilt

personer över 55 år. Enligt de siffror som redovisats för de senaste veckorna ökar antalet arbetslösa bland dessa människor, och det är beklagligt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. avgifterna vid långtidsvård m. m.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet *ASPLING* erhöll ordet för att besvara herr *Ferdinand Nilssons* (cp) fråga angående avgifterna vid långtidsvård m. m., vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 10 april, och anförde:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson har ställt frågor till mig rörande en överenskommelse som träffats mellan representanter för socialdepartementet och sjukvårdshuvudmännen beträffande vårdavgiften i sluten sjukvård och om de motiv som ligger bakom denna överenskommelse.

Efter överläggningar mellan representanter för socialdepartementet och sjukvårdshuvudmännen har i januari 1969 nåtts enighet om en samförstånds lösning rörande vissa sjukförsäkrings- och sjukvårdsfrågor. Överenskommelsen har godkänts av Svenska landstingsförbundets styrelse och Svenska kommunförbundets sjukvårdsdelegation. Den har därefter i februari redovisats i en departementspromemoria med förslag till ändringar av sjukvårdsförmånerna inom sjukförsäkring m. m.

Överenskommelsen kommer att ligga till grund för viktiga reformer inom sjukförsäkringen, vilka efter remissbehandling av departementspromemorian är avsedda att genomföras den 1 januari 1970. Dessa reformer innebär främst att ett radikalt förenklat ersättningsystem för sjukförsäkringen införas för all den öppna läkarvård som lämnas i samhällets regi och att en betydande förbättring genomförs av pen-

Ang. avgifterna vid långtidsvård m. m.

sionärernas sjukförsäkringsskydd vid sjukhusvistelse. Överenskommelsen innefattar att sjukvårdshuvudmännen vid samma tidpunkt — alltså inte tidigare än den 1 januari 1970 — ändrar vårdavgiften i sluten sjukvård från i regel 5 till 10 kronor per dag och att sjukförsäkringen står för denna höjda avgift på samma sätt som hittills. För sjukvårdshuvudmännen medför de nämnda åtgärderna en inkomstökning på tillsammans ca 235 miljoner kronor om året. Av detta belopp finansieras enligt förslagen i departementspromemorian ca 200 miljoner kronor genom en höjning av arbetsgivarnas avgift till sjukförsäkringen. De försäkrades egna avgifter till sjukförsäkringen kommer inte att påverkas av reformerna.

Överenskommelsen förutsätter att sjukvårdshuvudmännen inte företar någon höjning av gällande vårdavgifter i sluten sjukvård för någon patientkategori före den 1 januari 1970. Motivet härför är när det gäller pensionärerna att nuvarande regler om utförsäkring efter sammanlagt 180 dagars sjukhjälpstid inte kan anses ge ett tillräckligt försäkringsskydd vid en allmän höjning av vårdavgiften till 10 kronor per dag. Det bör påpekas att vid beräkningen av dessa 180 dagar läggs ihop alla kortare och längre sjukskrivningsperioder efter pensionsbeslutet och att utförsäkringen därför kan träffa även pensionärer med en relativt kort aktuell vårdtid vid utförsäkrings tillfället. Jag har ansett det vara utomordentligt viktigt att genomföra en förbättring av detta försäkringsskydd för pensionärerna innan någon allmän höjning av vårdavgiften kommer till stånd. Jag vill gärna säga att sjukvårdshuvudmännens representanter vid våra överläggningar har haft förståelse för denna strävan att öka pensionärernas försäkringsskydd innan någon avgiftshöjning sker. Överenskommelsen innefattar att den nuvarande 180-dagarsregeln för pensionärernas sjukvårdsförsäkring utsträcks till 365 dagar med verkan

Ang. avgifterna vid långtidsvård m. m.

fr. o. m. den 1 januari 1970 och, som jag förut nämnt, att några höjningar av vårdavgiften inte skall ske före denna tidpunkt.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Aspling få framföra mitt tack för de synpunkter han anfört i anslutning till mina frågor. Jag beklagar det, men jag har en känsla av att statsrådet nog inte direkt anknutit till frågorna sådana de var formulerade. Jag frågade om landstingen genom avtal med representanter för socialdepartementet bundits att icke höja eller sänka vårdavgifterna. Utan direkt anknytning till detta ställde jag också en annan fråga, angående de statliga synpunkter som skulle tala för att under 1969 bevara de stora differenser som föreligger mellan avgifterna inom landstingen. Nu säger statsrådet att huvudparten har avgifter på 5 kronor. Ja, det är en knapp majoritet som inte har sådana bestämmelser, men den är mycket knapp så det är ungefär hälften—hälften. Somliga har ingen avgift alls utan endast fickpengar; det förekommer i tre län. Dessutom förekommer varianter på 8, 10 och 11 kronor. Så ungefär ligger det till, och det var på den grundvalen jag ställde mina frågor. Jag gjorde det därför att vi i Uppsala län har fattat ett beslut, som inte kom till i slöhetens och slentrianens tecken utan efter en ganska ingående diskussion. Där har på intet håll gjorts gällande att vårt landsting skulle vara bundet av något avtal i dessa frågor.

Förvaltningsutskottets ordförande och vice ordförande samt landstingsdirektören var närvarande när resultatet av dessa förhandlingar föredrogs, men de hade tydligen inte precis samma uppfattning som den herr statsrådet ger uttryck åt, nämligen att man icke fick röra vid dessa avgifter tidigare än 1/1 1970. Nu säger statsrådet försiktigt att man inte får höja dem.

Enligt ett uttalande som har gjorts av hans medhjälpare i socialdepartementet har man kommit överens om att avgifterna skulle förbli oförändrade.

Nu är det faktiskt så, att av våra grannlän har Stockholms och Gävleborgs län en avgift på 5 kronor. Örebro län och Västernorrlands län har 11 kronor, Västmanlands län har 10 kronor, Östergötlands län 10, Kalmar norra och södra har båda 10 kronor och Älvsborgs län har 10 kronor. Det varierar ganska mycket. Man frågar sig därför varför avgiften inte får höjas och varför statsrådet anser det vara av så utomordentlig vikt att man skall behålla dessa orättvisor. Jag vet inte, men den 1 maj lär det komma ett demonstrationsmärke, på vilket det står att man vill ha ökad jämlikhet, och jag undrar om man kan få det på det här viset.

Jag vill understryka att vi, när vi inom vårt län fattade vårt beslut, inte erhöll några som helst uppgifter av den som företrätt oss inom Landstingsförbundet om att här skulle föreligga någon överenskommelse. Vi blev mycket häpna när vi såg uttalandet från socialdepartementet. Det var därför jag ställde min fråga.

Det är intressant att veta hur det ligger till, när landstingens representanter i styrelser och vid ordförandekonferenser inte känner till överenskommelsen och den likväl skulle vara bindande för landstinget. Det var därför jag frågade om landstingen genom avtal förbundit sig, och på det fick jag inget ordentligt svar.

Jag har också frågat mig om det ur statens synpunkt är rimligt att under år 1969 bibehålla denna olikartade avgiftsbestämning som faktiskt förekommer. Det är så mycket besvärligare som de främmande patienter vi mottar i vårt landsting på det viset hamnar i en ganska egenartad situation. För till exempel västmanlänningarna skall det hos oss betalas 10 kronor medan det för patienter från Stockholms län skall betalas 5 kronor. Jag förstår inte

varför ett konserverande av dessa olikheter skulle vara något statligt intresse. Det är därför jag har ställt min fråga, som jag knappast fick något klart svar på.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag är tacksam för att herr Nilsson har ställt den här frågan. Jag förstår att han känner sig litet bekymrad över det beslut som hans landsting har fattat och som han uppenbart i så hög grad har medverkat till.

Som jag har framhållit i svaret föreligger det en överenskommelse mellan socialdepartementet och sjukvårdshuvudmännen, vilken innebär att någon höjning av gällande vårdavgifter inte skall ske före den 1 januari 1970. Det är därför i högsta grad förvånande att en borgerlig majoritet i Uppsala läns landsting, såvitt jag vet med herr Nilssons egen utslagsröst, har beslutat om en höjning av vårdavgifterna för pensionärer efter det att överenskommelsen hade träffats. Samtliga socialdemokratiska landstingsmän har också, såvitt jag vet, reserverat sig mot landstingets beslut. Att särregler införts av vissa landsting innan överenskommelsen träffades är inte något försvar för att sedan överenskommelsen kommit till stånd genomföra höjningar av pensionärernas avgifter före den 1 januari 1970. Uppsala läns landsting har brutit mot överenskommelsen, och det finns verkligen anledning att beklaga detta, herr Nilsson.

Jag vill påpeka för herr Nilsson att överenskommelsen är undertecknad av bland andra hans partikollega Stig Hansson i Önnarp i egenskap av ordförande i Landstingsförbundet. Till yttermera visso: i slutet av januari samlade Landstingsförbundet alla ordförandena i förvaltningsutskotten till en informationsträff om detta. Den 17 mars sände Landstingsförbundet till landstingens förvaltningsutskott en skrivelse, ur vilken jag ber att få citera

Ang. avgifterna vid långtidsvård m. m. följande: »Förbundet vill på förekomsten anledning understryka att den mellan socialdepartementet och sjukvårdshuvudmännen uppnådda samförståndslösningen förutsätter att inga som helst ändringar i nu rådande sjukhusavgiftssystem företas för någon patientkategori före den 1 januari 1970.»

Enligt min mening är det mycket viktigt att en förbättring av pensionärernas sjukförsäkringskydd genomförs innan det sker en allmän höjning av vårdavgifterna. Överenskommelsen innefattar en reformering av pensionärernas sjukförsäkring, och tidpunkten när denna reform kan genomföras är med hänsyn till remissförfarandet och riksdagsbehandlingen den 1 januari 1970. Det är därför det har träffats en överenskommelse om att gällande vårdavgifter inte får höjas förrän efter nämnda datum. Jag ser det som en skyldighet för mig att ta till vara pensionärernas berättigade intresse av en förbättring av sjukförsäkringen genom att utsträcka 180-dagarsregeln till att avse 365 dagar. Det är för övrigt en fråga, herr Nilsson, som många gånger har varit aktualiserad här i riksdagen. Hur många frågor och interpellationer har jag inte besvarat om den s. k. 180-dagarsregeln! Och senast vid förra årets riksdag väcktes en motion i den här frågan av en partikollega till herr Nilsson.

Vill herr Nilsson nu försvara de borgerliga partiernas uppträdande i Uppsala läns landsting, må det vara hans sak. Han får då också ta konsekvenserna av att detta noteras som ett utslag av praktisk borgerlig politik, vilket i hög grad har sin udd riktad mot pensionärerna.

Det är i och för sig önskvärt med en likartad avgiftssättning på sjukhem och ålderdomshem. Detta syfte kommer man att nå genom den träffade överenskommelsen, men dessförinnan måste sjukförsäkringskyddet förbättras för pensionärerna genom att sjukhjälpstiden utsträcks från 180 till 365

Ang. avgifterna vid långtidsvård m. m.

dagar. Först då finns de garantier som behövs för att en höjning av vårdavgiften till 10 kronor per dag skall kunna genomföras.

Att det finns möjlighet till avgiftsnedsättning etc. är inte heller någon ting nytt, utan det är en möjlighet som skall finnas redan vid uttaget av den vanliga sjukhusavgiften av fem kronor. Detta är inte något försvar för en höjning av vårdavgiften före den överenskomna tidpunkten.

Motsvarande passus om möjligheterna till avgiftsnedsättning finns för övrigt också med i överenskommelsen för tiden efter den 1 januari 1970.

Herr talman! Jag har varit angelägen om att i hög grad understryka dessa synpunkter mot bakgrunden av vad som förevarit i denna fråga.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag beklagar att herr statsrådet varit så ensidigt informerad i denna fråga. Vid det sammanträde som här nämnts och där ordförandena i landstingen var närvarande var också vice ordförandena — en av dem som står som reservant — närvarande. Landstingsdirektören var också närvarande. Men vi fick inte från något håll några upplysningar om att ett avtal var träffat, och jag har inte ens funnit att herr statsrådet gjort gällande att något bindande avtal var träffat, ty det hade förutsatt att landstinget hade gett fullmakt åt Landstingsförbundet i denna fråga. I själva verket har landstinget fått ärendet på remiss efteråt.

Herr statsrådet talar vidare med stora bokstäver och med all rätt om värdet av den reform som genomförs fr. o. m. den 1 januari 1970. Även om jag är litet kritisk på andra punkter, vill jag ge ett fullt erkännande av denna reform, men det är inte detta jag här har tagit upp och frågat om, fastän herr statsrådet har funnit den delen av frågan intressantare.

Jag ber att få understryka att vad som för mig varit av värde är att få veta, om landstingen bundits genom något avtal, och på den frågan har herr statsrådet fortfarande inte gett något som helst svar. Han säger att det har förts vissa förhandlingar med Landstingsförbundet. Det är alldeles riktigt och jag skulle kunna interpellera där. Men jag intresserar mig för vad socialministern och socialdepartementet har gjort i denna fråga, och jag tycker att det är detta vi bör resonera om i dag.

Jag understryker att det är riktigt att vi har haft olika meningar inom vårt landsting angående vilka avgifter som skulle tas ut. Men ingen av de reserveranter som herr statsrådet nämnt har gjort gällande att något avtal var träffat. Jag konstaterar att vid det informationsmöte där uppgifter om reformen lämnades till ordförandena var även en av reserveranterna — vice ordförandena — företrädd. Han var med efteråt och behandlade dessa ärenden i förvaltningsutskottet utan att göra gällande att vi skulle vara bundna av något avtal. Han avgav reservation men inte på denna grund, herr statsråd.

Jag hade inte tänkt gå in på dessa detaljer, utan jag hade tänkt att vi skulle kunna hålla oss till det centrala i denna debatt, nämligen frågan om den kommunala självbestämmanderätten i dylika frågor. Men det gör inte statsrådet, utan han vill göra partipolitik av det hela. Om vi skall göra partipolitik av detta, vill jag fråga statsrådet: varför är det så ytterligt beklagligt att Uppsala läns landsting har beslutat en avgift av 10 kronor, under det att jag inte hört några som helst beklaganden över att Örebro läns landsting och att Västernorrlands läns landsting fr. o. m. den 1 januari 1969 höjt långtidsavgifterna till 11 kronor? Säg mig, herr statsråd: »Passar inte detta i den partipolitiska kompotten?»

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson försvarar en dålig sak, och det gör väl att han känner sig något besvärad i denna debatt. Jag skall heller inte förlänga den så mycket, men jag vill till herr Nilsson säga följande. Har man träffat en överenskommelse utgår man också från att den skall hållas. Det är väl ingen tillfällighet, herr Nilsson, att Landstingsförbundet känner sig uppfordrat att den 17 mars skicka ut en skrivelse till landstingens förvaltningsutskott där man, som jag nämnde, just säger att man förutsätter att ingen höjning av vårdavgifterna skall ske före den 1 januari 1970.

Det är heller inte, herr Nilsson, så vitt jag vet — och jag har försökt kontrollera det — något annat landsting än Uppsala läns som har företagit höjning efter överenskommelsen. Det är väl det som gör att herr Nilsson känner sig något klämd i denna fråga, därför att det i hög grad gäller pensionärerna.

Jag skall, herr talman, som sagt inte förlänga debatten. Jag är tacksam för att herr Nilsson har väckt frågan och jag har fått tillfälle att markera dels vad som har hänt i Uppsala läns landsting, dels den överenskommelse som vi här har träffat om en viktig fråga.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Herr statsrådet har velat göra gällande att jag skulle kunna känna mig klämd för vad som hänt i denna fråga i Uppsala läns landsting. Nej, herr statsråd, det är andra som sitter hårdare i kläm, de som icke skulle ha lämnat de uppgifter som de enligt statsrådets mening skulle ha lämnat för den händelse anledning därtill funnits. När vi skickar vårt presidium i förvaltningsutskottet till Stockholm och dessa personer icke har något att invända — när vi har en timplång debatt i vårt landsting och ingen från statsrådets parti på något vis gör gäl-

lande att här finns någon överenskommelse om vårdavgifterna — då har jag anledning att betvivla att så är fallet. Det är väl de personer som skulle ha känt till fakta i saken och icke talat om det, som sitter litet illa till. Vi däremot som fattade våra beslut under medverkan av dessa personer utan att de nämnde något om detta, kan ju inte sitta illa till. Det kan vi göra klart för oss.

Sedan gör statsrådet ett sådant nummer av Landstingsförbundets skrivelse. Jag har tagit reda på den där skrivelser. Det var en kansliskrivelse som skickades ut och som sedermera genom en socialdemokratisk landstingsman vidarebefordrades till lokalpressen i Uppsala. Jag har alltså klart för mig hur det hängde ihop med detta. Herr statsråd, jag hade inte tänkt dra upp de där sakerna här. Jag ville tala om de principiella frågorna. Jag ville veta om Landstingsförbundet är bundet och kan binda landstingen. Jag finner icke att vi kan vara bundna av någon överenskommelse som var oss fullständigt okänd och som våra representanter inom Landstingsförbundet icke kände till, ty i så fall hade de säkert talat om det, herr statsråd.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Låt mig bara erinra herr Nilsson om att när ifrågavarande beslut fattades i Uppsala reserverade sig samtliga socialdemokratiska landstingsmän mot beslutet. Det föreligger ju reservation mot de beslut som de borgerliga träffade — såvitt jag vet med herr Nilssons utslagsröst, vilket jag nämnde förut. Det är väl något av detta som gör att herr Nilsson nu känner sig besvärad när hela frågan nu har rullats upp och när Landstingsförbundet i en skrivelse, mot bakgrunden av vad som uppenbart har inträffat, faktiskt får lov att på sitt sätt ge herr Nilsson en bakläxa. Därtill kommer att denna överenskommelse med

Ang. avgifterna vid långtidsvård m. m.

Landstingsförbundet är träffad. Vi hade oändligt många diskussioner, herr Nilsson, om denna ytterst viktiga fråga rörande vårdavgifterna, och vi kom överens om att ingenting skulle hända före den 1 januari 1970 så att vi fick tid att skapa ett skydd för pensionärerna när vårdavgifterna skulle höjas. Det är det skyddet som vi nu hoppas kunna åstadkomma genom ett beslut här i riksdagen redan i höst.

Ju längre herr Nilsson försvarar denna sak, desto sämre tycker jag argumentationen blir.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att åter få fästa statsrådets uppmärksamhet på att dessa reservationer som förelåg i förvaltningsutskottet och sedan i landstinget inte på någon punkt gjorde gällande att det skulle finnas någon som helst överenskommelse. Hade man trots det, skulle man i all rimlighets namn ha talat om det. Så pass goda kamrater är vi i kommunalt samarbete. Det kanske statsrådet inte har tänkt på, men så är det. Om man har den uppfattningen att här föreligger en överenskommelse, sitter man inte och kritiserar ett förslag och gör uttalanden men hemlighåller en sak som skulle ha varit en sådan trumf att spela ut. Nej, herr statsråd, så gör inte dessa män. Jag har all anledning tro att de lika väl som vi inte kände till och inte känner till att Uppsala läns landsting har bundit sig i denna sak. Då hade man gjort det gällande, så enkelt ligger det till.

När herr statsrådet talar om hur oändligt betydelsefullt det är att hålla avgifterna nere hos oss vill jag framhålla att avgifterna vid ålderdomshemmen i landskommunerna är 10 kronor oavsett vilket parti som har majoritet. Som jag förut nämnde höjde man den 1 januari avgifterna i Örebro och Västernorrlands län, där majoriteten är socialdemokratisk, till 11 kronor. Jag har inte hört statsrådet göra någon

reflexion om detta. Han konstaterar bara att en överenskommelse, som våra män inte känner till, skulle ha träffats senare, och att de då skulle sitta så mycket sämre till. Jag begriper mig inte på detta.

Statsrådet skall inte inbilla sig att jag känner det som om jag skulle sitta illa till. Jag hade att bygga på de uppgifter som vår borgerlige förvaltningsutskottsordförande och vår socialdemokratiska vice ordförande hade varit skyldiga att lämna ifall de trott att det förhöll sig så. Jag känner dessa män tillräckligt väl för att veta att de då också hade meddelat oss. Detta kan herr statsrådet inte komma förbi.

Jag är fortfarande inte på något vis övertygad om att här skulle föreligga en överenskommelse som bunde de olika landstingen. Då hade säkert inte höjningarna av avgifter i angränsande län vidtagits.

Statsrådets indignation gäller oss i Uppsala län. Han har inte ett ord att säga om de socialdemokratiskt behärskade län där avgiften är 11 kronor och de socialdemokratiskt eller borgerligt ledda landsting där avgiften är 10 kronor. Han säger bara att det har träffats en överenskommelse om detta, men de män vi hade med vid ordförandekonferensen har icke gjort gällande att så var fallet.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Kommunikationerna mellan de borgerliga i Uppsala läns landsting får väl de borgerliga själva svara för. Jag vill återigen påpeka för herr Nilsson att det utsändes en PM till förvaltningsutskottens ordförande och vice ordförande samt till landstingsdirektörerna före den informationskonferens i slutet av januari som jag har omnämnt. I denna PM finns en redogörelse för överenskommelsen, och det är klart utsagt att vårdavgifterna skall höjas först den 1 januari 1970. Promemorian är undertecknad av

Om rätt i vissa fall för läkare att uppbära näringsbidrag

bland andra Landstingsförbundets ordförande Stig F. Hansson, partivän till herr Nilsson. Det är ingen tillfällighet att socialdemokraterna i Uppsala läns landsting har gått emot det beslut som herr Nilsson uppenbarligen med stor iver har ansett böra genomföras.

Slutligen vill jag framhålla att det icke förekommit i något annat landsting att man höjt avgifterna efter det att överenskommelsen träffats. Det säger kanske tillräckligt.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag är ledsn den att behöva upprepa för statsrådet vad jag sade förut. Om statsrådet Aspling hävdar att det skulle ha lämnats skriftligt meddelande om dessa saker till ordföranden och vice ordföranden i vårt förvaltningsutskott och till vår landstingsdirektör och de sedan inte aumält detta när ärendena behandlades i landstinget, så är det en mycket allvarlig anklagelse som statsrådet uttalar.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om rätt i vissa fall för läkare att uppbära näringsbidrag

Ordet lämnades härefter ånyo till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ASPLING, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara jämväl herr Kaijser (m) interpellation om rätt i vissa fall för läkare att uppbära näringsbidrag, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Kaijser har frågat om jag vill medverka till att även privatpraktiserande läkare efter fyllda 48 år kan få näringsbidrag i samband med obligatorisk utbildning i civil krigssjukvård.

Jag har från socialstyrelsen inhämtat att ersättningsbestämmelserna för del-

tagande i grundkurser för civil krigssjukvård kommer att aktualiseras i styrelsens anslagsframställning för budgetåret 1970/71.

Den fråga som herr Kaijser tagit upp i sin interpellation kommer således att prövas i vanlig ordning under höstens budgetarbete.

Herr KAIJSER (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret. Jag har tolkat det som positivt och som att det innebär att den mindre lyckade utformning som bestämmelsen har fått i det här avseendet kommer att ändras.

Det här är ju en teknisk detalj, ur vilken man väl inte ens med stora försök skall kunna pressa ut någon politisk betydelse. Det är här fråga om litet pengar för statsverket men belopp som kan betyda en hel del för var och en av de enskilda personer som åläggs en tjänstgöring vars motsvarighet, såvitt jag kan förstå, andra grupper i princip inte har.

Att svaret är positivt gör att jag egentligen borde känna mig helt tillfredsställd. Det finns emellertid en sak som jag vill kritisera. Jag tycker att det tar lång tid innan ändringen kan genomföras. Det sägs att frågan om nya ersättningsbestämmelser kommer att tas upp i samband med anslagsframställningen för budgetåret 1970/71. En ändring borde dock rimligen kunna genomföras även för dem som skall fullgöra den här tjänstgöringen under budgetåret 1969/70. Som jag sade gäller det litet pengar för statsverket, men det kan gälla förhållandevis mycket för de enskilda personerna.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag har redan sagt att denna fråga får prövas i vanlig ordning under höstens budgetarbete. Men jag vill påpeka att läkare som är över 48 år får vid deltagande i kurser för utbildning

Interpellation ang. Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet

i civil krigssjukvård ersättning enligt samma principer som gäller för andra medborgare vid tjänstgöring inom civilförsvaret, dvs. dagersättning med 78 kronor, utbildningspremie med 15 kronor per dag samt reseersättning. Det kan i princip vara diskutabelt att införa särbestämmelser för en viss grupp civilförsvarspliktiga — det bör vi nog ha i minnet. Frågan kommer emellertid, som sagt, att bli föremål för prövning.

Herr KAIJSER (m):

Herr talman! De privatpraktiserande läkarna kan ju göra jämförelser med sina kolleger på sjukhusen. Dessa får samma ersättning. Sjukvårdshuvudmännen, som betalar sjukhusläkarnas löner, betalar också kostnaderna för vikarier för dem. De privatpraktiserande läkarna får själva betala sina lokaler, sin personal osv. under den tid de deltar i de kurser det här gäller.

Hittills har det varit fråga om korta kurser. Det har gällt kurser på sex dagar. Jag har själv tidigare deltagit i en kurs av liknande typ. Jag har också haft tillfälle att helt nyligen närmare följa en sådan kurs, och jag måste säga att alla deltagare var mycket positiva till kursen och tyckte att de hade fått lära sig mycket. Men det kan ju inte bestridas att de privatpraktiserande läkarna känner sig satta i särklass därigenom att de åsamkas betydligt större ekonomiska förluster under den tid som de deltar i denna utbildning.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 40, 41 och 43 samt memorial nr 44 och 45, andra lagutskottets utlåtanden nr 33—37 även som allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 26.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets memorial nr 44 och 45 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 106, med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 januari 1968 (nr 25), m. m.; och

nr 107, angående reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Anmälades och bordlades riksdagens revisorers framställning med anledning av verkställd granskning av riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet.

Interpellation ang. Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet

Herr WERNER (vpk) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I uppgörelsen mellan staten och primärkommunerna om Järvafältets disposition för civilbebyggelse ingick att Barkarby flygfält skulle undantas. Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 184/1963 skulle detta alltjämt bibehållas som krigsbas och anläggningarna »under överblickbar tid skulle disponeras för militära ändamål». Att döma av departementschefens uttalande i prop. nr 110 vid årets riksdag om sin avsikt att uppdra åt chefen för flygvapnet att bl. a. överföra Svea flygkår (F 8) till Västmanlands flygflottilj synes i varje fall i huvudsak dessa avses bli flyttade.

Exploateringen av fältets södra del har påbörjats och dispositionsplan för dess norra del upprättats. Bortsett från delar avsedda som grön- och fritidsområden kommer sålunda även fältets

Meddelande ang. enkel fråga

norra del att bebyggas. Enligt beräkningarna skall bostäder uppföras här för 110 000—140 000 invånare. Att mitt i denna bebyggelse och i grannskapet till förutsett cityområde bibehålla ett fält som krigsbas förefaller ur såväl militära som civila synpunkter vara ytterst olämpligt. Ett faktum är att fältet i sin helhet behövs om det skall kunna bli möjligt att här skapa ett modernt stadsområde av förutsedd storleksordning. Ett sådant måste utöver självklara lokala servicefunktioner också kunna fungera som ett »filial»- eller »parallell»-city till Stockholms innerstad.

Till denna slutsats har även statens planverk kommit i sitt nyligen avgivna remissyttrande till försvarets fredsorganisationsutrednings tredje delbetänkande. I detta heter det bl. a.:

»För att få bästa möjliga resultat av de samlade insatserna på denna betydelsefulla uppgift är det angeläget att alla förutsättningar — i fråga om bebyggelsens fördelning, trafiklösningar, sociala och miljömässiga sammanhang — blir så gynnsamma som möjligt. Sett mot den bakgrunden framstår det som ofrånkomligt att ett bibehållande av Barkarby flygplats som krigsbas måste innebära en allvarlig begränsning av möjligheterna att forma det nya område som Järvastaden tänkts kunna bli.»

När det gäller att tillgodose militära och försvarsintressen för huvudstadsregionens del måste hänsyn tas till omfattningen av hittillsvarande och planerad bebyggelse. De militära anläggningarna bör inte få tillåtas att hindra denna utveckling, särskilt som Barkarbyfältets bibehållande som krigsbas — vilket redan påpekats — måste framstå som synnerligen olämpligt.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande frågor:

1. Hur ser statsrådet för sin del på ändamålsenligheten av att bibehålla Barkarby flygplats som krigsbas med hänsyn till planerad bebyggelse på Järvafältet i flygplatsområdets omedelbara närhet?

2. Är statsrådet beredd att ta något initiativ i syfte att Barkarby flygplats skall upphöra som krigsbas och att det militära behovet av en sådan ges en annan lösning, så att de angelägna intressena att i full utsträckning möjliggöra en modern stadsbebyggelse på Järvafältet kan bli tillgodosedda?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades en av herr *Carlsson, Eric*, och fröken *Pehrsson* under tecknad motion, nr 1004, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, med förslag till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 (nr 617).

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Richardson* (fp) till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet: »Vilket namn tänker Statsrådet ge den integrerade gymnasieskola som 1968 års riksdag fattade beslut om?»

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.00.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Fredagen den 18 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 januari 1968 (nr 25), m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet riksdagens revisorers framställning med anledning av verkställd granskning av riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott motionen nr 1004.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 44, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1969/70 till S:t Lukasstiftelsen.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag meddela, att gemensam omröstning avseende fråga i den nu godkända voteringspropositionen kommer — under förutsättning att andra kammaren jämväl godkänner den nu ifrågasvarande voteringspropositionen —

att anställas vid början av kamrarnas sammanträden onsdagen den 23 april kl. 10.00.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 45, angående överlämnande till jordbruksutskottet av vissa till statsutskottet hänvisade motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Om statligt kreditstöd vid förvärv av skogsmark, m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 7, i anledning av motioner om statligt kreditstöd vid förvärv av skogsmark, m. m.

Till jordbruksutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner:

dels de likalydande motionerna I: 90, av herr *Svanström m. fl.*, och II: 108, av herr *Persson i Heden m. fl.*,

dels ock de likalydande motionerna I: 851, av herr *Pettersson, Karl*, och II: 977, av herrar *Oskarson* och *Enarsson*.

I motionerna I: 90 och II: 108 hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att efter prövning av skogspolitiska utredningens betänkande förslag angående statligt kreditstöd till förvärv av fastigheter med uteslutande skogsmark måtte föreläggas redan 1969 års höstriktsdag eller senast 1970 års vårriksdag i enlighet med motionernas syfte.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1. anse motionerna I: 851 och II: 977, såvitt avsåge tillskottsförvärv av skogs-

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

mark, besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört,

2. lämna motionerna I: 90 och II: 108 samt I: 851 och II: 977, sistnämnda motionspar såvitt i övrigt vore i fråga, utan åtgärd.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Motionärerna i detta ärende har på ett kraftigare sätt än vad utskottet har velat gå med på önskat aktualisera frågan om statligt kreditstöd för enbart skogsfastigheter.

Vi har den uppfattningen att utskottet är ganska positivt. I utlåtandet heter det nämligen: »Enligt utskottets mening talar alltjämt starka skäl för att frågan om statligt stöd vid förvärv av fastighet bestående av skogsmark tas upp i samband med behandlingen av skogspolitiken i övrigt.» Den lilla osämja som man kanske kan säga har uppstått mellan utskottet och motionärerna gäller väl endast sättet att handlägga frågan. Motionärerna vill ha fram ett förslag i denna riktning snabbare, vill alltså att ärendet skall behandlas med förtur.

Jag har tagit till orda här bara för att framhålla för skogspolitiska utredningens ordförande angelägenheten av att denna lilla framstöt inte blir bortglömd i den fortsatta behandling som skogspolitiska utredningen kommer att företa — som jag hoppas så snart som möjligt.

Med detta, herr talman, ber jag att få anmäla att jag inte har något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av motioner om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk.

Till behandling i ett sammanhang hade jordbruksutskottet upptagit följande motioner:

dels de likalydande motionerna I: 154, av herr *Pettersson, Harald*, och herr *Pettersson, Axel Georg*, samt II: 269, av herr *Jonasson m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen i fråga om rationaliseringsstödet till jordbruket måtte medgiva, att statliga kreditgarantier finge lämnas även för deltidjordbruk, vars innehavare hade sin huvudsakliga sysselsättning utanför jord- och skogsbruksnäringen,

dels motionen I: 156, av herr *Svenungsson m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådan ändring av rationaliseringskungörelsen, att kreditgarantier kunde lämnas även till förvärv av deltidjordbruket,

dels motionen I: 238, av herr *Pettersson, Karl*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en sådan ändring av rationaliseringskungörelsens 6 och 9 §§, att mindre jordbruk och deltidjordbruk inom Jämtlands län kunde erhålla samma rationaliseringsstöd som övriga jordbruksföretag,

dels de likalydande motionerna I: 298, av herr *Jacobsson, Per*, och II: 403, av herrar *Berndtsson* och *Antby*, vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring i bestämmelserna om kreditgarantierna till jordbrukare, att även deltidjordbrukare kunde komma i åtnjutande av dessa garantier,

dels ock motionen II: 276, av herr *Oskarson m. fl.*

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte lämna motionerna I: 154 och II: 269, I: 156, I: 238, II: 276 samt I: 298 och II: 403 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Carl Eskilsson* (m), fru *Hultell* (m)

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

samt herrar *Skagerlund* (fp), *Harald Pettersson* (cp), *Annerås* (fp), *Hansson* i Skegrie (cp), *Jonasson* (cp), *Nilsson* i Lönsboda (fp) och *Krönmark* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 154 och II: 269, I: 156, II: 276 samt I: 298 och II: 403 ävensom i anledning av motionen I: 238 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ändring av bestämmelserna rörande statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. i enlighet med vad reservanterna anført.

Herr **ESKILSSON** (m):

Herr talman! Jordbruksutskottets utlåtande nr 8 behandlar en fråga som varit aktuell ända sedan riksdagen antog de nya riktlinjerna för jordbrukspolitiken för ett par år sedan.

Enligt dessa riktlinjer skall staten inte längre ekonomiskt stödja tillkomsten och fortbeståndet av stödjordbruk eller annat deltidjordbruk som inte ger full sysselsättning åt minst en man.

Från borgerligt håll har vi hela tiden protesterat mot denna begränsning av rationaliseringsstödet. Vid årets riksdag har på nytt väckts en rad motioner som föreslår ändringar av bestämmelserna. Vi anser nämligen att deltidjordbruket alltså spelar en betydelsefull roll inom vårt näringsliv, så betydelsefull att stöd från staten är motiverat. Med hjälp av modern teknik kan även driften vid ett deltidjordbruk bli både effektiv och rationell. Att befrämja en sådan utveckling bör vara huvudsyftet med den statliga rationaliseringspolitiken.

Därutöver kan deltidjordbruket vara värdefullt även ur andra synpunkter. De många små brukningsdelarna runt om i landet bidrar till att bevara det öppna landskapet på ett enkelt och naturligt sätt utan större kostnader för samhället.

Man vill ibland förneka sambandet

mellan jordbrukspolitik och naturvård. Det torde dock vara obestridligt att det svenska jordbruket, främst genom kreatursskötsel och betesdrift, har gjort och gör en ovärderlig insats på landskapsvårdens område. Vi fick en ny påminnelse om detta genom en uppvaktning som representanter för några kommuner i Västerbotten gjorde för jordbruksministern i onsdags och som refererades i gårdagens tidningar. Satsa på naturvårdsbönder var uppvaktningens önskemål. Man ansåg att staten borde satsa på jordbruk i de tre aktuella turistkommunerna, därför att de bönder som stannar kvar på gårdarna och sköter sina jordbruk samtidigt ser till att de övergivna gårdarna inte förfaller. Det kan inte vara trevligt för turisterna att komma till en bygd med igenvuxna hagar och nedrasade boningshus, tyckte delegationen.

Det finns alltså ett direkt samband mellan den insats dessa deltidjordbrukare gör i naturvården och deras arbete inom jordbruket.

Man kan även peka på andra omständigheter som talar för ett stöd åt deltidjordbrukarna, exempelvis bostadsförsörjningen. På detta område bidrar jordbruket till att minska trycket på bostadsmarknaden i tätorterna. Över huvud taget ökas valfriheten i samhället, om en jordbrukare som vill förbättra sitt jordbruk och bli kvar i sin bygd också i framtiden får stöd för sin strävan.

Jordbruksutskottet avvisar motionerna i år liksom tidigare, bl. a. med den motiveringen att de statliga resurserna bör koncentreras på att bygga upp stora enheter som på längre sikt kan bedriva en konkurrenskraftig produktion. Man har tydligen även på detta område gripts av en övertro på stordriftens välsignelse.

Reservanterna i jordbruksutskottet vill inte sätta några käppar i hjulen för rationaliseringsverksamheten inom jordbruket. Med våra förslag önskar vi endast öppna möjligheter för de jordbru-

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

kare, som alltjämt vill fortsätta med kombinationen av jordbruk och annan sysselsättning, att göra detta genom att de erhåller stöd till erforderliga förbättringar, även om de inte får hela sin försörjning från jordbruket. Vi anser inte att den sistnämnda omständigheten skall beröva dem möjligheten till statligt stöd på samma sätt som andra brukningsdelar kan få.

Under denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till jordbruksutskottets utlåtande nr 8.

Häri instämde herr *Pettersson, Karl*, (m).

Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att understryka de synpunkter som anförts i motionen I:156 och som berör en fråga vilken är ytterst aktuell i mitt hemlän, där de mindre brukningsdelarna dominerar. Herr Eskilsson har nyss på ett utmärkt sätt framfört vårt partis synpunkter på denna fråga.

Det stora jordbrukspolitiska riksdagsbeslutet 1967 var inte enhälligt. Det rådde enighet om de stora riktlinjerna, när det gällde jordbrukets rationalisering, men det förelåg ett flertal i reservationer framförda ändringsyrkanden, som rörde nog så betydelsefulla detaljer. En sådan reservation gällde statligt stöd åt deltidjordbruket. Den rationaliseringskungörelse som är utformad i enlighet med riksdagsmajoritetens beslut undantar en stor del av de svenska jordbruksfastigheterna — enligt beräkningar rör det sig om cirka 75 000 enheter — från möjlighet att erhålla kreditgarantier för rationaliseringsåtgärder eller förvärv av s. k. stödjordbruk. I dagens överskottssituation kan det naturligtvis inte vara ett intresse att med konstlade medel upprätthålla eller utöka en produktion, som aldrig kan bli direkt lönsam. Men det är inte detta frågan gäller. Driften vid dessa mindre

brukningsdelar är av förklarliga skäl extensiv. Driftsformen blir ofta köttproduktion, baserad på betesgång. Och det är här miljön och landskapsvärden bokstavigt talat kommer in i bilden.

Det svenska landskapet har i mycket hög grad fått sin prägel av utformningen av de mindre jordbruksfastigheterna. Förutom att de ger sina brukare en viss trygghet, inte minst under den strukturomvandling av samhället som vi nu upplever, utgör dessa jordbruksfastigheter från miljö- och trivselsynpunkt en faktor av stor betydelse för hela samhället. Man kan också säga att de utgör en jordbank för framtida uttag. Om bostäderna på dessa mindre fastigheter kan hållas i fullgott skick, innebär det i en tid av bostadsbrist ett icke föraktligt tillskott till bostadsmarknaden. Enligt skogsvårdsstyrelsens uppgift finns för närvarande cirka 160 000 hektar nedlagd åkerjord, som ännu inte har kunnat tillvaratas för skogsodling. Med nuvarande takt tar det 15 år att få denna areal skogsplanterad — för att inte tala om de betydande arealer som årligen tillkommer. Om deltidjordbruket upphör kommer stora arealer att ligga helt outnyttjade; de ligger där — inte ens för fåfot.

På riksdagens bord ligger Kungl. Maj:ts proposition nr 28 på jämnt 400 sidor. Det är förslaget till ny miljöskyddslag. Detta rör huvudsakligen vatten- och luftföroreningar, buller och andra störningar. Naturvårdsproblemen hör också dit, även om de kommer att uppmärksammas i annat sammanhang. Motsatsen till bullret är dock fortfarande tystnaden, och här kommer landsbygdsmiljön in i bilden. Naturvårds- och jordbrukspolitik måste samordnas. Den specialisering vi nu har är knappast rationell. I denna samordning måste den landskapsvård som just deltidjordbruket representerar på alla uppmärksammas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

Herr NILSSON, NILS, (cp):

Herr talman! Den fråga vi här behandlar utgör en del av ett stort komplex. Det gäller vilken målsättning vi har för stora delar av vårt land. Av långtidsutredningen framgår hur man ser på de stora områden i vårt land som vi betecknar som glesbygder. Enligt denna utredning blir total avfolkning det slutliga ödet för dessa trakter, och man förutspår att det sista skedet av den processen kommer att bli ytterst smärtsamt.

Den norske samhällsvetaren Ottar Brox har behandlat dessa frågor i ett betydande arbete, och det vetenskapliga material han där stöder sina antaganden på kan man inte så lätt bortse från. Han konstaterar betydelsen av att kombinera olika arbetsuppgifter, och däri ingår just deltidjordbruket som en betydelsefull stomme.

Vi kommer dessutom in på en rad andra frågor i detta sammanhang. Det gäller bl. a. vad jag häromdagen i samband med en interpellation diskuterade med kommunikationsministern: betydelsefulla delar av vårt land, eller skall vi i enlighet med vissa prognoser — bl. a. från arbetsmarknadsstyrelsens chef — förfara så att befolkningen samlas till knappt tio orter i vårt land?

Frågan är: Skall vi bevara betydelsefulla delar av vårt land, eller skall vi i enlighet med vissa prognoser — bl. a. från arbetsmarknadsstyrelsens chef — förfara så att befolkningen samlas till knappt tio orter i vårt land?

Vi kan jämföra med hur man har det i Tyskland, som dock är ett i hög grad industrialiserat land. Där betraktar man deltidjordbruket som mycket betydelsefullt och räknar med att det kommer att bestå under lång tid som en viktig övergångsform.

Det finns skäl att fråga sig: Vilken är målsättningen i vårt land, speciellt från regeringspartiet, när det gäller deltidjordbruket? Man har anledning att

ställa den frågan inte minst i anledning av den till lagrådet överlämnade lagrådsremissen beträffande ny fastighetsbildningslag. Den kommitté som förberedde detta arbete har ansett att deltidjordbruket fortfarande är av betydande värde för vårt land. I lagrådsremissen utmönstras helt och hållet deltidjordbruket under motivering att det inte överensstämmer med vår jordbrukspolitiska målsättning.

Då är det alla skäl att ställa sig frågan: Vilken är egentligen målsättningen på detta område? Är målsättningen att deltidjordbruket helt och hållet skall bort? Jag har liksom reservanterna den uppfattningen, som även framförts här av talare före mig, att deltidjordbruket är och under lång tid framöver kommer att vara ett betydande element i möjligheten att hålla glesbygden levande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! Det är klart, som herr Eskilsson här har sagt, att deltidjordbruket alltjämt har en betydelsefull roll i vårt samhälle, det skall vi inte förneka. Men detta har vi också diskuterat föregående år och året före det. Jag kan inte finna att det har kommit fram några nya argument från dem som hittills har yttrat sig i denna debatt. Frågan om det öppna landskapet och frågan om naturvärden m. m. har vi diskuterat förut. Vi har ett naturvårdsverk. Vi inom utskottsmajoriteten har sagt oss att dessa aspekter får man lägga fram hos denna myndighet. Frågan om att lätta trycket på bostadsmarknaden har också diskuterats förut. Jag kan sålunda inte finna att det här heller behöver göras några längre utläggningar.

Den senaste talaren före mig berörde problemet med avfolkningen av glesbygden och ville då dra ganska långtgående slutsatser av den fråga vi nu dis-

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

kuterar, som dock icke är någon stor fråga. Den problematiken löser vi inte enbart med ett kreditstöd på en procent, eller vad här ifrågavarande subvention kan röra sig om. Glesbygdproblemet måste lösas på helt andra sätt. Vi kommer då in på en lokaliseringsfråga av betydligt större mått.

Det har också sagts från jordbrukets sida att när det gäller att bevilja samhälleliga kreditgarantier så har man just för jordbruket valt att göra en avgränsning som inte förekommer i fråga om kreditgarantier inom andra näringar. Man vill med detta ha sagt att jordbruksnäringen är missgynnad i jämförelse med andra. Det argumentet förekom föregående år och jag har hört det senare också. Jag skulle med anledning därav vilja fråga kammarens ledamöter om ni någonsin har upplevt att samhället beviljat företagslån eller kreditgaranti åt företag som får mindre än en sysselsatt. Om ingen kan säga att detta har skett är det ju reservanterna här som vill göra en avgränsning från rationellt tänkande inom jordbruket vilken inte finns inom andra näringar.

Det är med dessa motiveringar som jag helt kort vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, NILS, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade också att denna fråga utgjorde en mindre del i ett mycket stort komplex, där jag ifrågasätter vilken målsättning vi har. Vad som i alla fall kommer fram ur utskottets utlåtande är inte en positiv inställning till denna fråga.

Jag kan också ha anledning att, som jag tidigare nämnt, ställa frågan om målsättningen, eftersom vi vet att det har sagts att i den jordbrukspolitiska målsättningen inte ingår att i fortsättningen ha kvar deltidjordbruk. Det är i alla fall en lagstiftning som riksdagen om bara något år kommer att ta ställning till.

Herr ESKILSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Augustsson yttrade att det inte tillkommit några nya argument i debatten i år jämfört med tidigare år, men jag vill påstå att situationen inte är densamma nu som den var när riksdagen år 1967 antog riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken.

Då var ett argument för den nya politiken att man skulle friställa så mycket resurser som möjligt för andra ändamål än jordbruksproduktion. Man skulle påskynda avvecklingen av sådana brukningsdelar som inte kunde anses rationella — och dit räknades deltidjordbruken — för att på det sättet öka tillgången till arbetskraft på andra områden av näringslivet. Utvecklingen har emellertid visat att man gjorde en felbedömning 1967 och vid de utredningar som föregick 1967 års beslut. Det har inte varit samma livliga verksamhet och samma efterfrågan på arbetskraft inom näringslivet i övrigt som man räknade med. Det har inte gått så lätt att placera den arbetskraft som friställes från jordbruket, inom annan verksamhet. Därför har det uppstått en viss avmattning i nedläggningen av jordbruk, som man förutsåg för några år sedan. Det finns alltså inte samma möjligheter nu som tidigare för dem som lämnar sitt jordbruk att få sysselsättning och arbete inom andra näringsgrenar.

Detta är ett motiv för att ompröva jordbrukspolitiken som just gick ut på att överflytta arbetskraft till annan sysselsättning.

Herr SVENUNGSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var herr Augustsson som ifrågasatte kreditstöd till företag med mindre än en sysselsatt. Men som vi ser saken är det egentligen inte här fråga om några direkt företagsekonomiska beräkningar utan till stor del en fråga om landskapsvård. Jag vill frå-

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

ga, om herr Augustsson tror på någon billigare form av landskapsvård än som här nämnts. Vi tror inte att det blir billigare med landskapsvård i t. ex. arbetsmarknadsstyrelsens regi.

Herr AUGUSTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Även det som herr Eskilsson betraktar som ett nytt argument har faktiskt blivit inaktuellt, ty den avmattning i efterfrågan på arbetskraft som han talade om och som har minskat takten i nedläggningen av småjordbruk har ju vänt ganska markant. Det råder på många områden brist på arbetskraft i dagens läge, särskilt i vissa regioner, och därför är detta argument inte längre aktuellt.

Frågan om en billigare form av landskapsvård diskuteras i samband med problemen hur landskapsvården skall läggas upp. Jag vill ånyo säga att vi inte kan klara av denna fråga nu utan att den måste tas upp i ett större perspektiv i så fall.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt, men jag tyckte att herr Augustsson avfärdade ärendet alltför lättvindigt. Han sade bara att det inte har tillkommit några nya argument sedan vi sist diskuterade denna fråga. Det är klart att herr Augustsson kan ha den filosofin att om de som hade rätt förra gången har stärkt sin ställning i det val som företagits därefter, då har de ännu mera rätt i dag. Jag vill dock erinra herr Augustsson om att i det närmaste halva riksdagen år 1967, när vi förra gången tog ställning till detta, ansåg att man borde komma i åtnjutande av kreditstöd också om man var deltidjordbrukare.

Jag anser att det finns skäl att föra fram detta krav ännu starkare i dag, inte bara med hänsyn till konjunkturer. Det är möjligt att herr Augustsson hade rätt i att de åter vänt uppåt,

men han tillfogade försiktigtvis att det gällde inom vissa regioner. Jag tror att problemet med sysselsättningen allmänt är svårt i de regioner där deltidjordbruket är mest företrätt.

Jag vill ställa en fråga till herr Augustsson, och det är hur han vill definiera deltidjordbruket i framtiden. Det finns visserligen en definition i utlåtandet, nämligen att företaget skall ge full sysselsättning åt minst en man. Men om vi skall fullfölja den socialdemokratiska jordbrukspolitiken och i mycket stor utsträckning ta bort animalieproduktionen från det egentliga jordbruket, får vi deltidjordbruk i även de högre arealgrupperna. Då blir det ganska svårt att klara dessa linjer framöver.

Det är närmast från denna utgångspunkt som jag anser att tyngden i kravet på att deltidjordbruk skulle inrangeras här är större i dag och blir större framdeles än tidigare, just på grund av det faktum att vi kommer att få jordbrukare med relativt stora arealinnehav som icke har full sysselsättning på gården. De kanske har sysselsättning enbart på sommaren eller sysselsättning endast delvis året om, men är främst kanske beroende av säsongvariationerna. Inte minst med hänsyn till detta förmenar jag att det finns stor anledning att pröva om bestämmelserna.

Herr talman! Med stöd av detta vill också jag yrka bifall till reservationen.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Herr Augustsson har utförligt redogjort för vår inställning.

Jag är förvånad över att motionärerna och reservanterna årligen kommer igen med denna fråga. Vi är ju ändå överens om att stödet skall utgå till effektiva och rationella jordbruk. Det är en fråga om resurser om man skall sträcka sig längre. Slår man ut resurserna på alla företag betyder ju detta att det blir mindre till var och en, och

Om statlig kreditgaranti för deltidjordbruk

jag undrar om ens herr Eskilsson är tillfreds med ett sådant handlande.

Nu är det ju så att deltidjordbruken kan få stöd, och det är bara fråga om hur långt ner man skall dra gränsen. Förslaget innebär att jordbruket bör sysselsätta minst en man. Att gå därutöver är, som herr Augustsson redan påpekat, betänkligt, eftersom det då skulle kullkasta 1967 års riksdagsbeslut om den framtida jordbrukspolitiken.

Det är inte uteslutande stora företag som får ganska goda bidrag och stöd. Så t. ex. har jordförvärvslån beviljats många jordbrukare vilkas åkerareal omfattar mindre än 30 hektar, sedan strukturrationalisering skett. Det tyder väl ändå på att deltidjordbrukarna har fått hjälp men att deras gårdar efter rationaliseringen har blivit större.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr PETERSSON, KARL, (m):

Herr talman! Jag vill anknyta till vad herr Augustsson sade beträffande sysselsättningsmöjligheterna i olika regioner. I det sammanhanget bör nämnas att mitt läns landsting, med anledning av den vikt som landstinget tillmäter denna fråga, har beslutat att företa en utredning om deltidjordbrukens betydelse i kombination med turistnäringen.

I motionen I: 238 har jag framhållit att även riksdagen borde visa sitt intresse härför. När människorna från tätortsregionerna kommer till turistområdena, bör det finnas personer där som kan ta hand om dem. En sysselsättning under turistsäsongen passar tidsmässigt väl samman med arbete i deltidjordbruk.

Med anledning därav ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SKAGERLUND (fp):

Herr talman! Jag kan i likhet med flera tidigare talare instämma i att

detta är en liten fråga i förhållande till övriga ärenden som vi sysslat med under veckan. Framför allt är belastningen på statskassan mycket ringa.

Närmast är det fråga om viljan att mjuka upp rationaliseringskungörelsen av år 1967. Som vi hört tidigare, är målsättningen att skapa jordbruksföretag som äger eller som kan förutses inom en nära framtid få förutsättningar för rationell jordbruksdrift. Den praktiska tillämpningen i lantbruksnämnderna innebär att man arbetar för en successiv uppbyggnad av en kärnfastighet. I de egentliga jordbruksbygderna sker som regel denna successiva uppbyggnad genom företagarnas egna initiativ och i samverkan med lantbruksnämnden. Som det också har sagts tidigare, finns det stora delar av vårt land där det inte går att bygga upp rationella jordbruksföretag i den anda som jordbruksrationaliseringskungörelsen anger, utan då kvarstår deltidjordbruket.

Att den här frågan har en viss aktualitet framgår av de fem motioner som har väckts. Ett drag har de olika motionärerna gemensamt, nämligen att de anser det nationalekonomiskt riktigt att underlätta förvärv och brukande av deltidjordbruk. Motiveringarna har vi hört i de tidigare anförandena. Jag vill bara trycka på landskaps- och naturvårdssynpunkterna och deltidjordbrukens nytta såsom en åkerreserv.

I vårt land har vi ganska ensidigt stimulerat boendet i tätorterna, men det är oss inte obekant att många inte trivs med den livsformen utan vill tillbaka till glesbygden. De vill ha sin permanenta bostad där, och de vill gärna äga en bit av det svenska landskapet.

Jag är medveten om att lantbruksnämndernas arbete blir mera komplicerat, om man för in naturvårdsmomentet. Från jordbrukarhåll har vi dock alltid hävdat att jordbrukspolitik och landskapsvård hör intimt samman. Vi tror att vi också kan räkna med en

Om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk

ökad förståelse från andra gruppers sida för den sammankoppling som det här är fråga om därför att den på längre sikt kommer att bli den billigaste formen när det gäller att bevara den svenska landsbygden och att bibehålla landskapet öppet och trivsamt.

Herr talman! Vi som har förmånen att bo i ett rikt land, i valfrihetens samhälle, bör ha råd att genom en statlig kreditgaranti något underlätta förvärv av mindre jordbruksfastigheter, således fastigheter som har blivit över vid strukturrationaliseringen och som ur miljövardssynpunkt anses värdefulla att bevara.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt

hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 59.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av motioner om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk.

I de likalydande motionerna I: 300, av herr *Kristiansson, Axel*, och fru *Olsson, Elvy*, samt II: 331, av herr *Josefson* i Arrie m. fl., hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att det fortsatta arbetet för jordbrukets rationalisering i främsta rummet borde inriktas på åstadkommande av bärkraftiga och effektiva familj jordbruk.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte lämna motionerna I: 300 och II: 331 utan åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Carl Eskilsson* (m), fru *Hultell* (m) samt herrar *Skagerlund* (fp), *Harald Pettersson* (cp), *Annerås* (fp), *Hansson* i Skegrie (cp), *Nilsson* i Lönsboda (fp), *Sundkvist* (cp) och *Krönmark* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 300 och II: 331 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening uttala, att det fortsatta arbetet för jordbrukets rationalisering

Om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk
i främsta rummet borde inriktas på åstadkommandet av bärkraftiga och effektiva familj jordbruk.

Herr **ESKILSSON** (m):

Herr talman! Även i den här frågan har det förelegat olika uppfattningar mellan den socialdemokratiska majoriteten och den borgerliga minoriteten ända sedan de grundläggande besluten fattades för två år sedan. För den oinvidige kan skillnaden mellan majoritetens och minoritetens synpunkter synas obetydlig, men vi som är i opposition anser inte att den är betydelslös.

Enligt majoritetens uppfattning kommer familj jordbruken att dominera inom svenskt jordbruk under överskådlig tid och därför behöver inte riksdagen göra något uttalande om att man med rationaliseringsverksamheten särskilt skall avse just dessa jordbruk. Den borgerliga minoriteten — som jag har tillhört ända sedan vi behandlade frågan för två år sedan — hyser emellertid farhågor för att huvudvikten kommer att läggas på stora och mycket stora brukningsenheter. Från socialdemokratiskt håll har nämligen visats en påfallande benägenhet att stödja sådana företag, därför att man därigenom tror sig kunna pressa livsmedelspriserna.

Även om huvudprincipen för rationaliseringsverksamheten innebär att stödatgårderna skall avse jordbruksföretag utan begränsning till någon särskild företagsform ville vi därför från början understryka att åtgärderna framför allt skulle inriktas på det bärkraftiga familj jordbruket. En sådan inriktning borde vara självklar, eftersom 80 procent av brukningsdelarna i vårt land är enheter med högst 20 hektar åker.

Vi har ännu inte så lång erfarenhet av den nya rationaliseringspolitiken, men det förefaller redan nu klart att de förhållandevis stora enheterna får företräde när kreditgarantier beviljas och att man sätter upp arealgränser som försvårar för familj jordbruken att hävda sig i konkurrensen. Därför vid-

håller vi reservanter meningen, att verksamheten i främsta rummet borde inriktas på att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk, som det heter i reservationen, och att riksdagen bör uttala sig för detta.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till reservationen.

Herr **AUGUSTSSON** (s):

Herr talman! Herr Eskilsson säger att för den oinvidige verkar inte skillnaden så stor mellan reservanternas och majoritetens skrivning. Jag kanske inte är så invigd, eftersom jag tycker att skillnaden faktiskt inte är särskilt märkbar.

Reservanternas yrkande stämmer med få undantag överens med den praktiska tillämpningen på jordbrukets område av de aktuella bestämmelserna. Men skulle riksdagen ändå slå fast detta yrkande kanske baktanken är att man på så sätt framöver helt skall stoppa alla andra företagsformer än just familj jordbruket. Från vår sida vill vi inte göra denna snäva begränsning av näringspolitiken, och jag skulle tro att utvecklingen kommer att medföra att allt färre människor accepterar en sådan begränsning. Jag frågar mig särskilt hur de yngre jordbrukarna kommer att ställa sig därtill. De kommer förmodligen också att hamna i den situationen någon gång att de gemensamt vill diskutera en större enhet. Det skulle inte alls vara bra om vi begränsade deras möjligheter i det fallet. Vi skall väl ändå ta hänsyn även till den generationen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **ESKILSSON** (m) kort genmäle:

Herr talman! Om det är som herr Augustsson säger, att den praktiska tillämpningen i huvudsak gynnar familj jordbruket, förstärker jag inte det farliga i att riksdagen understryker en sådan tillämpning genom ett uttalande.

Syftet är ingalunda att stoppa andra

Om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk

företagsformer. Jag påpekade i mitt yttrande nyss, att huvudregeln för rationaliseringsverksamheten borde vara att befrämja rationella jordbruksföretag utan begränsning till någon särskild företagsform. Men därutöver vill vi reservera oss med tanke på familj jordbrukets stora betydelse betona att verksamheten främst skall inriktas på sådant jordbruk. Huvudregeln och det speciella uttalandet behöver inte »slå ihjäl» varandra.

Herr AUGUSTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte motiveringen för reservationen bättre efter detta inlägg. När även herr Eskilsson säger att den praktiska tillämpningen är ungefär sådan som vi här sagt, varför skall vi då slå in öppna dörrar? Om vi går vidare på denna väg och begränsar oss till vissa företagsformer, stänger vi dörrar som vi eventuellt — även jordbrukets ungdom — skulle vilja ha öppna i framtiden.

Herr ESKILSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var inte jag som sade att den praktiska tillämpningen innebär att man framför allt stöder familj jordbruken. Det var herr Augustsson som fällde det yttrandet.

Herr AUGUSTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Icke desto mindre är det riktigt.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Det kanske kan synas som om man gräver upp en gammal strisyxa från det stora slaget om jordbruken 1967, om man kommer igen på denna punkt, eftersom riksdagen, låt vara med en knapp majoritet, den gången talade om hur det framgent skulle vara. Men jag vill betyga kammaren att detta inte alls beror på prestige-hunger eller besvikelse över att man

förlorade den gången. Det beror helt enkelt på att vi anser att riksdagsbeslutet, som det i praktiken fungerar, inte är till fyllest.

Jag kan knyta an till vad som står i utskottsutlåtandet och till vad som sades av herr Mossberger i diskussionen om det ärende vi behandlade tidigare. Man säger att huvuddelen av rationaliseringsstödet alltjämt går till det s. k. familj jordbruket — vilket för övrigt inte är så lätt att definiera. Det vore alldeles orimligt om inte så skulle vara fallet med hänsyn till att familj jordbruket, med den mycket vida definition som man nu vill tillämpa, omspanner åtminstone nio tiondelar av det svenska jordbruket. Att det mesta av rationaliseringsstödet alltjämt går till denna grupp är ju ingenting att förhäva sig över.

Men jag vill framhålla att om vi ser på fördelningen inom denna grupp, finner vi mycket klart markerat att man har gjort en förskjutning till de större enheterna. Det finns siffror på detta. Men det hör till bilden att dessa siffror egentligen inte åskådliggör hurdan situationen är, därför att ett mycket stort antal sökande så att säga stannar på vägen sedan de fått veta hurdana bestämmelserna är. De får ett förhandsbesked, och så låter de aldrig saken bli prövad. Det är den kalla verkligheten. Dessa fall finns inte i statistiken. Man behöver här inte ta ytterligheterna när det gäller storleken — vi har Sörmlandsfallet i minnet. Jag tror att det finns tillräckligt mycket annat att anföra ändå.

Om det är så att det allra mesta i dag går till s. k. familj jordbruk beror det också på andra saker. Jag vet att mycket stora projekt har avslagits på grund av att man inte kunnat få lönsamhetskalkylen att gå ihop. Det gäller framför allt på äggsidan, där det har varit fråga om ett projekt på 150 000 höns. Detta projekt föll sannolikt igenom inte därför att man menade att det var orimligt att lämna stöd, utan helt

Om åtgärder för att åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk enkelt därför att kalkylen inte gick ihop. Men om vi hade haft ett bättre pris och en bättre lönsamhet föreställer jag mig att man med nuvarande bestämmelser hade lämnat detta stöd. Om man verkligen har några omsorger om det egentliga jordbruket, undrar jag hur man menar att det skall gå ihop framdeles.

Herr Augustsson, och kanske andra meddebattörer, menar väl att det resonemang jag här för är irrationellt och att jag frångår den rationella linjen i jordbrukspolitiken. Jag vill då mycket kortfattat säga att jag inte alls är övertygad om att dessa stora projekt är mera rationella än jordbruk i egentlig bemärkelse. Man kan i detta sammanhang fråga sig vad som verkligen är rationellt. Det kan ju också vara rationellt att inte skilja mellan jord, gröda och djur, som man ju gör när man går in för dessa fristående animalieprojekt som man på visst håll är så förtjust i. Jag tror att det är mera rationellt och på sikt också mera hållbart att i större utsträckning än man gör i dag satsa på de jordbruk som vi redan har. Det är närmast detta som har gett mig anledning att återkomma med kravet att riksdagen skulle mycket bestämt uttala att familj jordbruket skall komma i förgrunden på ett helt annat sätt än hittills.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Reservationen utmynnar i att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära att rationaliseringen i främsta rummet bör inriktas på åstadkommandet av bärkraftiga och effektiva familj jordbruk. Men varför skall man behöva skriva till Kungl. Maj:t om vad som redan sker?

Utskottet har ju erinrat om den utredning som lantbruksstyrelsen gjorde för budgetåret 1967/68. Den visar att enfamiljsjordbruken dominerar starkt,

och efter vad jag kan se kan man väl inte komma familj jordbruket närmare än det enmansjordbrukaren sköter jämte sin familj.

I utredningen visas också fördelningen av de bifallna ansökningarna om stöd till yttre rationalisering efter arealens storlek. Efter rationaliseringen var det 836 fall eller 80 procent som hade mindre än 50 hektar, och endast 221 fall eller 20 procent som hade över 50 hektar. I inte mindre än 290 fall eller 28 procent av hela antalet var arealen efter rationaliseringen mindre än 20 hektar. Man kan således inte påstå att det är de stora företagen som är gynnade, utan det är snarare tvärtom.

Samma förhållande gäller beträffande den inre rationaliseringen. Siffrorna visar att efter inre rationalisering hade 210 jordbruk eller 32 procent en åkerareal under 30 hektar och 66 procent av jordbruken en areal under 50 hektar.

Det framgår alltså att det nästan uteslutande är familj jordbruken som kommit i förgrunden. Detta var vi praktiskt taget alla överens om i utskottet när vi uttalade oss på det sätt som utskottet här gjort.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **KRISTIANSSON, AXEL**, (cp):

Herr talman! I all korthet vill jag säga att herr Mossbergers siffror låter bra, men om de sätts i relation till de olika gruppernas inbördes storleksförhållande blir de mindre bra. Jag har granskat de här siffrorna från den aspekten och funnit att de mindre storleksgrupperna är klart underrepresenterade. Detta förhållande beror inte på att man inte vill ha lån, utan helt enkelt på att man dels får låneansökningarna avslag, dels och kanske framför allt på att man aldrig avger någon låneansökan som bestämmelserna nu är utformade. Inte minst på grund av detta blir det här framkomna siffermaterialet missvisande.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Storleken 50 hektar bör också sättas i relation till medelinnehavet av areal. Då finner jag att 50 hektar inte alltid kan betraktas som en liten areal. Min bedömning på denna punkt kan inte vara väsentligt annorlunda än herr Mossbergers med hänsyn till att vi är från samma bygd.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det är klart att med statistik kan man bevisa vad som helst, men ett faktum är att det i detta fall är ganska svårt för herr Kristiansson att bevisa något annat än vad som framgår av lantbruksstyrelsens undersökning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 58.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslagen för budgetåret 1969/70 till rundradioverksamheten m. m. jämte motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t, enligt utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1969, föreslagit riksdagen att dels anvisa i statsrådsprotokollet angivna anslag till rundradioverksamheten m. m., dels medgiva, att televerket finge lämnas i statsrådsprotokollet angivna beställningsbemyndiganden.

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för budgetåret 1969/70 under de skilda anslagen innebar,

att till Viss beredskapsutrustning skulle anvisas ett reservationsanslag av 550 000 kronor,

att till Ersättning för viss rundradioverksamhet skulle anvisas ett anslag av 31 230 000 kronor,

att till Rundradioanläggningar skulle anvisas ett investeringsanslag av 76 100 000 kronor samt

att till Radio- och televisionshus skulle anvisas ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 203, av herr *Virgin m. fl.*, och II: 217, av herr *Holmberg m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 594, av herr *Andersson, Axel*, och II: 717, av herr *Sellgren m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 600, av herrarna *Brundin* och *Sveningsson*, samt II: 711, av herr *Nordstrandh m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 604, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 722, av herr *Wedén m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 610, av herr *Lidgard m. fl.*, och II: 725, av herr *Wennerfors m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 616, av herr *Ottosson m. fl.*, och II: 693, av herr *Hovhammar m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 617, av herr *Ottosson m. fl.*, och II: 694, av herr *Hovhammar m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 623, av fröken *Stenberg m. fl.*, och II: 724, av herr *Wennerfors m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 627, av herr *Strandberg*, samt II: 723, av herr *Wennerfors* och herr *Magnusson* i Borås,

dels motionen II: 136, av herr *Börjesson* i Falköping och herr *Eriksson* i Bäckmora,

dels ock motionen II: 137, av herr *Fridolfsson* i Stockholm och herr *Björck* i Nässjö.

I motionerna I: 203 och II: 217 hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att tilläggsdirektiv måtte utfärdas till 1966 års reklamutredning att snarast utreda och framlägga förslag till erforderliga bestämmelser för den reklamverksamhet som fordrades för att bland annat av pressen ägt fristående, reklamfinansierat företag för program 2 i TV med samma förpliktelser i fråga om opartiskhet och mångsidighet som för närvarande åvilade Sveriges Radio.

I motionerna I: 594 och II: 717 hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Kungl. Maj:t skulle anhålla om ytterligare åtgärder för att åstadkomma en så hög täckningsgrad som möjligt för TV 2 redan vid programstarten och att licensavgifterna skulle differentieras med hänsyn till de geografiska möjligheterna att taga del av ifrågasvarande program.

I motionerna I: 600 och II: 711 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om en översyn av avtalet mellan staten och Sveriges Radio Aktiebolag med beaktande av vad i motionerna anförts.

I motionerna I: 604 och II: 722 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande radio-TV-verksamhetens organisation i framtiden, varvid utredningen bland annat borde utarbeta förslag om hur ett från Sveriges Radio fristående reklamfinansierat företag för program 2 i TV borde organiseras och därvid beakta vad som i motionerna anförts.

I motionerna I: 623 och II: 724 hade anhållits, att riksdagen måtte — utöver det belopp om 31 230 000 kronor som Kungl. Maj:t föreslagit till ersättning för viss rundradioverksamhet — bevilja 570 000 kronor för utökning av Sveriges Radios programverksamhet för utlandet (UTP).

I motionerna I: 627 och II: 723 hade föreslagits, att riksdagen till Rundradioanläggningar för budgetåret 1969/70 skulle anvisa ett investeringsanslag av 56 100 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 203 och II: 217 samt I: 604 och II: 722,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 594 och II: 717,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 600 och II: 711 samt II: 137,

4. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 610 och II: 725,

Ang. rundradioverksamheten m. m.

5. att riksdagen måtte medgiva, att televerket finge lämnas i statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1969 förordade beställningsbemyndiganden,

6. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 627 och II: 723 till Rundradioanläggningar för budgetåret 1969/70 på kapitalbudgeten under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 76 100 000 kronor,

7. att riksdagen måtte till Radio- och televisionshus för budgetåret 1969/70 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor,

8. att riksdagen måtte till Viss beredskapsutrustning för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 550 000 kronor,

9. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 623 och II: 724 till Ersättning för viss rundradioverksamhet för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 31 230 000 kronor,

10. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 616 och II: 693,

11. att riksdagen måtte avslå motionen II: 136,

12. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 617 och II: 694.

I sitt yttrande över motionerna I: 600 och II: 711 samt II: 137 hade utskottet å s. 5 i det tryckta utlåtandet anfört bland annat följande:

»Sveriges Radios ansvar för programverksamhetens handhavande regleras genom ett mellan staten och bolaget den 30 december 1966 ingånget avtal som trädde i kraft den 1 juli 1967 och gäller till och med den 30 juni 1977. Uppsägning av avtalet skall ske senast ett år före avtalstidens utgång. Vid utebliven uppsägning förlänges avtalet med fem år åt gången.

Bolaget skall enligt § 6 i avtalet i sin programverksamhet hävda de grundläggande demokratiska värdena. Programverksamheten skall vidare enligt avtalet i sin helhet präglas av skälighetsbalans mellan olika åsikter och intressen. Bolaget skall före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmen. Felaktig sakuppgift skall beriktigas när det är påkallat, och den som har ett befogat anspråk att bemöta ett påstående skall beredas tillfälle till genmäle. Beriktigande och plats för genmäle skall ges utan oskäligt dröjsmål.

De till § 6 knutna programreglerna, som av styrelsen för Sveriges Radio fastställdes 1948, är enligt vad utskottet inhämtat oförändrade.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet några åtgärder i ämnet från riksdagens sida inte påkallade och avstyrker därför motionerna i fråga.»

Reservationer hade avgivits

1, beträffande utredning om ett från Sveriges Radio fristående reklamfinansierat företag för program 2 i TV, av herrarna *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Kaijser* (m), *Strandberg* (m), *Bohman* (m), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Nordstrandh* (m) och *Källstad* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 203 och II: 217 samt I: 604 och II: 722 hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning att snarast utreda och framlägga förslag till erforderliga bestämmelser för den reklamverksamhet som fordrades för ett bland annat av pressen ägt fristående, reklamfinansierat företag för program 2 i TV med samma förpliktelser i fråga om opartiskhet och mångsidighet som för närvarande åvilade Sveriges Radio;

2, beträffande avtalet mellan staten

Ang. rundradioverksamheten m. m.

och Sveriges Radio (punkten 3 i utskottets hemställan), av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Kaijser* (m), *Strandberg* (m), *Johan Olsson* (cp), *Bohman* (m), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp), vilka ansett, att den del av utskottets yttrande på s. 5 i det tryckta utlåtandet, som började med orden »De till» och slutade med »motionerna i fråga» bort hava följande lydelse:

»Av bilaga till styrelseprotokoll framgår att radiochefen i samband med att styrelsen för Sveriges Radio för sin del godkände förenämnda avtal framhållit att formuleringen i § 6 inte avsåge att göra någon som helst ändring i de riktlinjer som vore gällande och som på sin tid stadfästes av styrelsen och programledningen i vissa uttalanden 1948 och som införts i programreglerna. Enligt dessa uttalanden uppfattade dåvarande Radiotjänst försvaret av de demokratiska värdena som en av sina främsta uppgifter. Av uttalandena framgår också att upplysning om tanke- och yttrandefrihetens betydelse har sin givna plats i programmet, att opinionsriktningar, vilkas verksamhet riktar sig mot demokratin, inte ensidigt får komma till tals och inte får lämnas oemotsagda samt att det bör tillses att försåtlig propaganda mot demokratin inte insmyger sig i till synes opolitiska programpunkter.

Under erinran om innebörden av det sålunda anförda finner utskottet på grundval av de nu förevarande motionerna några särskilda åtgärder i ämnet från riksdagens sida inte påkallade och avstyrker bl. a. därför motionerna i fråga.»;

3, beträffande investeringsanslag för nästa budgetår, av herrar *Kaijser* (m), *Strandberg* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angi-

vits, samt att utskottet bort under 6 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 627 och II: 723 till Rundradioanläggningar för budgetåret 1969/70 på kapitalbudgeten under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 56 100 000 kronor;

4, beträffande Sveriges Radios programverksamhet för utlandet, av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Kaijser* (m), *Strandberg* (m), *Johan Olsson* (cp), *Bohman* (m), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 9 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 623 och II: 724 till Ersättning för viss rundradioverksamhet för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 31 630 000 kronor.

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Plysch-radikalerna har uppenbarligen fått alltför stort utrymme i Sveriges Radio och TV. De utgör en försvinnande liten men högljudd del av ungdomen, och de företräder ofta odemokratiska åsikter som icke har gehör bland svenska folket. I ett land med demokratiskt styrelseskick är det sunt och riktigt att den stora delen av svenska folket reagerar mot sådana företeelser. Jag tycker också att det är på sin plats att vi, när vi i riksdagen diskuterar radio och TV, ger våra åsikter till känna om vad som förekommit. Sveriges Radio och TV är dock i vårt land ett monopolföretag, och som massmedier har radio och TV ett oerhört inflytande på åsiktsbildningen i landet. Därför bör vi också diskutera dessa mediers programverksamhet vid detta tillfälle.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Vänstervridningen har gjort sig bred, och då ställer man sig frågan: Stämmer detta med avtalet mellan staten och Sveriges Radio? Avtalet är självfallet inte så preciserat att man med stöd av det kan göra anmärkningar i fråga om olika detaljer. I ett avseende är avtalet fullt klart. I § 6, som är den omstridda paragrafen står: »Programverksamheten skall bedrivas med beaktande av ljudradios och televisionens centrala ställning i samhället. Av detta följer bl. a. skyldighet för bolaget att i lämplig form upplysa om nuets händelser, orientera om viktiga kultur- och samhällsfrågor samt stimulera till debatt kring sådana frågor.» Men det står också uttryckligt utsagt i avtalet att Sveriges Radio och TV skall hävda de demokratiska värdena.

Det finns också anteckningar från de huvudpunkter som radiochefen anförde vid föredragningen rörande det nya avtalet av den 27 juni 1967 då avtalet mellan staten och Sveriges Radio förnyades. Radiochefen anförde då att hävdandet av de demokratiska grundvärdena helt allmänt innebar att Sveriges Radios verksamhet skulle vila på demokratisk grund. Vidare sade han att Sveriges Radio har skyldighet att aktivt förfäktat dessa grundvärden i programverksamheten. Detta innebär inte att odemokratiska opinioner och meningstryningar inte skall få återges, men att de bör bemötas på ett sätt som klart utvecklas i gällande programregler. I de programregler som utfärdats står att kravet på opartiskhet i första hand innebär att Sveriges Radio självt icke får ta ställning i kontroversiella frågor. Det är alltså de medverkande i vederbörande program och inte Sveriges Radio som står för ställningstagandena. I andra hand innebär kravet på opartiskhet att olika åsikter skall komma till tals i programmen och balanseras på ett rättvist sätt.

Det är givetvis svårt att avgöra vad som är en korrekt balans när det gäller att låta olika åsikter komma till

tals. Hur vet man egentligen hur många som står bakom en meningsriktning som kommer till uttryck i vårt land? I vissa fall kan man i efterhand säga hur det borde gått till. Om vi ser på en sådan sak som kårhusockupationen förra året, som tog upp så mycken tid i TV och radio, så har vi senare i en TV-debatt fått veta att när en del av dessa demonstranter sade sig representera studenter, arbetare och bönder så hade de inte en enda fackförening i hela Sverige bakom sig. De tillfrågades direkt och gav ett undvikande svar. När man upprepade frågan, fick de lov att erkänna att ingen fackförening fanns bakom dem. Med vetskap om detta förhållande kan man inte påstå att dessa ungdomar representerar någon större grupp i samhället. Det har också senare vid kårhusvalen visat sig att denna meningsriktning inte alls var av sådan omfattning att den borde fått göra sig så bred i radio och TV.

Radio och TV skall återspegla olika strömningar och åsikter i samhället; detta är naturligtvis riktigt och det protesterar jag inte emot. Men om man ägnar särskilt stort utrymme åt dylika strömningar som jag här exemplifierat, så medför det att okritiska åhörare kommer att påverkas, och det gäller framför allt ungdomen. Man får lätt den uppfattningen att detta är nu den svenska ungdomens åsikter. Därför är radios och TV:ns ställning synnerligen känslig, och man bör noggrant överväga vad som skall framföras i dessa massmedia. Kravet på en viss balans bör kraftigt understrykas.

Skillnaden mellan de åsikter som framförs i reservation 2, som jag i första hand vill tala om, och utskottsmajoritetens åsikt är egentligen obetydlig. Utskottet har ju understrukit det som står i paragraf 6. Vad vi önskat är endast att man något utförligare skulle motivera detta genom att citera det som sades i radiochefens uttalande när det nya avtalet ingicks. Vi reser vanter kan inte förstå att det skulle vara felaktigt

att ta med detta uttalande i utskottets utlåtande. Jag har redan nämnt att man inte i varje detalj kan precisera hur radio och TV skall bedriva sin verksamhet, men samtidigt måste man medge att radiochefen har ett stort inflytande när det gäller hur radions och TV:s verksamhet skall utformas. Då måste man anse det vara betydelsefullt vad han uttalade vid avtalets ingående. Därför menar vi reservanter att det yttrandet borde ha tagits med. Det finns nu publicerat i reservationen, och vi har anfört att man med det avtal som godkändes 1967 inte avsåg att göra någon som helst ändring i fråga om paragraf 6. Det skulle alltså inte bli någon ändring i de riktlinjer som på sin tid stadfästes av styrelsen och programledningen i vissa uttalanden 1948, och som införts i programreglerna. I enlighet därmed uppfattade dåvarande Radiotjänst försvaret av de demokratiska värdena som en av sina främsta uppgifter.

Av radiochefens uttalande framgår också att upplysning om tanke- och yttrandefriheten har sin givna plats i programmet, att opinionsyttringar som riktar sig mot demokratin inte ensidigt får komma till tals och inte får lämnas oemotsagda samt att det bör tillses att försåtlig propaganda mot demokratin inte insmyger sig i till synes opolitiska programpunkter.

Jag har svårt att förstå varför den socialdemokratiska delen av utskottet inte vill medge att dessa synpunkter borde publiceras och understrykas igen. Jag är övertygad om att utskottets majoritet inte har något att invända mot vad som där yttrats. Jag tror inte man vill opponera sig mot vad som framförts i detta sammanhang.

Sedan har vi endast gjort det tillägget i reservationen att under »erinran om innebörden av det sålunda anförda finner utskottet på grundval av de nu förevarande motionerna några särskilda åtgärder i ämnet från riksdagens sida

Ang. rundradioverksamheten m. m. inte påkallade och avstyrker bl. a. därför motionerna i fråga».

Det är alltså inget bifall till motionerna, utan bara ett understrykande av vad som nu gäller i fråga om radions och TV:s sätt att sköta sitt arbete.

När det gäller att råda bot på eventuella missförhållanden är det klart att vad som är viktigt är att de påtalas vid olika tillfällen, både i pressen och i radions och TV:s egna program, och att de påtalas i riksdagen. Radioledningen bör lägga den allra största vikt vid hur programmen utformas och, om missförhållanden finns, se nogsamt till anställningssituationen. Om det skulle finnas personer som medvetet driver en propaganda som inte är i överensstämmelse med avtalet, så bör sådan personal givetvis inte arbeta i radio och TV.

I en av reservationerna, som är välkänd tidigare, föreslås ett annat medel, och jag skall, herr talman, nämna några ord om det också. Reservanterna kommer att framlägga sin motivering, men jag vill nämna vad utskottet har tagit för ställning till den.

Man för fram frågan igen om att man skulle ha ett fristående reklamfinansierat företag för att få en viss konkurrens inom radions och TV:s verksamhet. Vi har inte velat tillstyrka det. Man har under åtskilliga år fört fram detta önskemål, men det bör påpekas att det pågår en utredning om reklamens inverkan inom TV och radio, och det kan vara anledning att avvakta resultatet av utredningens arbete.

Jag ville ge det erkännandet åt reservanterna i detta fall att de uttryckligen har sagt ifrån att hårda regler skall gälla för annonsering. En del av dessa regler anser jag vara kloka och riktiga, men jag anser att det skulle vara ännu kraftigare restriktioner. Den nedbrytande reklam som förekommer i andra länder har man t. ex. inte berört i detta sammanhang.

Vad jag emellertid finner egendom-

Ang. rundradioverksamheten m. m.

ligt är att man nu egentligen inte har föreslagit någon frihet på radio- och TV-området, utan man har i stället föreslagit utredning av frågan om ett reklamfinansierat företag. I så fall får man inte heller någon fullständig frihet. Vi får bara ett annat företag som får monopol på sitt sätt därför att det blir reklamfinansierat. Jag tycker att det är egendomligt att reservanterna har slagit in på den vägen. Utskottsmajoriteten har inte kunnat anse att det skulle vara ett sätt att lösa de problem som finns på radions och TV:s område.

Herr talman! Med vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till reservation 2 ävensom till reservation 4 beträffande programverksamheten för utlandet. I övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr PETERSON, ERIC, (fp):

Herr talman! Det är väl inte många företeelser i vårt land som i så hög grad upptar allmänhetens intresse och är föremål för dess diskussion som radio och TV och dess verksamhet.

Tydligen spelar den verksamheten betydligt större roll för vårt folk än vi kanske anar. Vi har många gamla och många i den övre medelåldern, vilkas huvudsakliga sysselsättning och underhållning är att höra och se på det som etermedia har att erbjuda.

När denna fråga var uppe till behandling i kammaren i december 1966 tog jag mig friheten att berätta en historia som ger belägg för detta mitt påstående. Det händer ju ibland att man i denna kammare upprepar saker och ting. Jag skall be att få göra det nu. Det var historien om de gamla makarna som vaknade en morgon ganska tidigt. Mannen hälsade hustrun med orden: »God morgon, Anna, vad är det för program i TV i kväll?»

Givetvis blir ett medium som omfattas med så stort intresse mycket påpassat och föremål för kritik — både positiv och negativ, både berättigad

och oberättigad. Vi är alla eniga om att radio och TV skall ha de förutsättningar och möjligheter som kan ge de bästa programmen och det bästa utbytet för avgiften. Uppfattningarna skiljer sig emellertid då det gäller frågan hur dessa förutsättningar skall skapas. Det nuvarande läget inom radio- och TV-området är enligt reservanterna otillfredsställande. Det beror till stor del på regeringens ovilja att söka nya vägar. På detta område befinner vi oss i en oförutsedd och snabb teknisk utveckling som borde ha utnyttjats bättre. Gång på gång har förslag om en förutsättningslös utredning av hela frågekomplexet avvisats. De tekniska möjligheter som föreligger för ett friare system har förbisetts, och de långsiktiga finansieringsfrågorna har lämnats olösta.

Vi har från vårt håll framhållit och håller fortfarande fast vid att det i ett monopolföretag inte finns fullgoda möjligheter för en fri och allsidig opinionsbildning och samhällsdebatt. Visserligen görs nu vid genomförandet av TV 1 och TV 2 ett försök att i någon mån tillvarata de fördelar som konkurrens medför. Det nya systemet är dock behäftat med allvarliga brister. Centraliseringen blir påfallande, inte minst när det gäller en så viktig sak som nyhetsförmedlingen. Enligt vår mening, som vi framfört åtskilliga gånger, skulle urvalet av åsikter, nyheter och information bli rikare och mera allsidigt genom förekomsten av två självständigt konkurrerande företag. Risken för ensidighet gäller inte bara nyheter utan också samhällsreportage, litteratur, musik m. m.

TV 2 står nu inför sin start och att detta beslut skulle rivas upp kan och bör inte komma i fråga. Men däremot är det, enligt vår mening, fullt möjligt och även nödvändigt att det nu tillställs en utredning med uppgift att framlägga ett förslag om hur ett friare radio-TV-system kan utformas i framtiden. Detta skulle ge TV-publiken stör-

re valfrihet. Man bör kunna komma fram till ett väl fungerande konkurrenssystem där flera institutioner än Sveriges Radio kan ägna sig åt sändningar. Detta behöver inte betyda att etableringsrätten skulle bli helt fri. Sändningsmöjligheterna är ännu begränsade, och hur de skall disponeras måste bli föremål för lagstiftning, i varje fall då det gäller TV-sidan. I nuvarande läge anser vi, att planeringen bör inriktas på att skapa ramarna för ett självständigt företag för TV 2. Hur dessa ramar exakt skall utformas, bör handläggas av experter, exempelvis 1966 års reklamutredning, något som föreslås i reservation 1.

I samma reservation anges mycket kortfattat några principer som bör vara vägledande för det nya systemet. Jag skall inte ta upp tid med att nu upprepa detta. Det nya företaget bör givetvis arbeta under samma regler för opartiskhet och ansvar som gäller för Sveriges Radio. Avtalets bestämmelser om opartiskhet är av fundamental betydelse för ett företag med ensamrätt till sändningar. Utan en sådan regel vore detta system oförenligt med en demokratisk ordning. Beträffande finansieringen bör företaget få tillstånd att försälja reklamtid. Hur detta skall ske måste också bli föremål för utredning, varvid hänsyn måste tas bland annat till verkningarna på dagspressens ekonomiska villkor. Alla finansieringsystem medför givetvis nackdelar, men vi måste väl utgå ifrån att licensfinansieringen i framtiden inte kommer att räcka till, om vi vill vara med i utvecklingen på radio- och TV-området. Jag vill ställa frågan: Hur ser majoriteten på spörsmålet om finansieringen av radio och TV i framtiden?

Reklam i TV finns på många håll. Den har utformats olika, på vissa håll på ett helt oacceptabelt sätt och på andra håll på ett sätt som borde kunna accepteras i vårt land. I England t. ex. anser både BBC och ITV att konkurrensen mellan de två företagen varit till

Ang. rundradioverksamheten m. m.

nytta i flera avseenden. Håller vi fast vid yttrande- och åsiktsfriheten — och det gör vi väl alla, ty de utgör ju omistliga värden för demokratin — måste vi låta dessa frihetsbegrepp slå igenom också på radio- och TV-området.

Låt mig till slut säga att även om resurserna möjliggör ökad frihet får därför inte friheten missbrukas. Självfallet måste många bestämmelser och villkor uppställas för en reklamfinansierad radio- och TV-verksamhet.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till reservationerna 1, 2 och 4.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! Frågan om monopolsystemet inom svensk radio och television har varit föremål för debatter i riksdagen under många år. Ständigt får man från regeringspartiets sida höra det påståendet att ingenting nytt har inträffat som kan förändra partiets position då det gäller ställningstagandet till en från monopolbolaget fristående programproduktion. Jag har personligen — liksom vi har gjort från moderata samlingspartiet och folkpartiet — flera gånger påvisat att situationen inte kan anses vara enahanda år från år, av det enkla skälet att det dock för varje år som går inträffar någonting som måste påverka vårt ställningstagande. Jag tänker då inte enbart på det väsentliga förhållandet att tekniken ständigt förändras i ett accelererat tempo. Jag tänker också på att det kan inträffa andra händelser som skulle kunna påverka oss i våra ställningstaganden, t. ex. om vi personligen konfronteras med andra system än det vi vant oss vid här i landet. Till detta skall jag återkomma litet senare.

Det vore mig fjärran, herr talman, att nu upptaga kammarens tid med ingående analyser av de grundläggande värderingar som vi från vår sida inlägger i frihetsbegreppet. Jag har gjort det så många gånger att jag i princip kan hänvisa till de positioner som vi

Ang. rundradioverksamheten m. m.

från moderata samlingspartiets och folkpartiets sida tidigare intagit då det gäller frågan om monopol i radio och TV. På den punkten kan jag erkänna att vi nog inte kan komma fram med så många nya argument. Låt mig bara ännu en gång konstatera att vi alla här i kammaren med kraft uttalar att vi med alla medel vill slå vakt om yttrandefriheten och pressfriheten. Så snart någon vill tillämpa samma princip och samma frihet på radio- och TV-området, stegrar sig emellertid alla socialister och slår ifrån sig med båda händerna — för att inte säga att de i brist på sakliga argument nästan tvingas att också använda fötterna.

Jag skall inte heller ta tid i anspråk för att analysera de tekniska problemen och belysa teknikens möjligheter såsom bevisföring för att den gamla tesen om trängseln i etern är fullständigt världsfrämmande. Jag har gjort det tidigare i olika sammanhang här i kammaren, t. ex. i december 1966, då jag analyserade de tekniska förutsättningarna och, utan att bli motsagd, kunde konstatera att hela det resonemang regeringspartiet fört och alltjämt för är totalt felaktigt.

Vid detta nämnda tillfälle ställde jag den konkreta frågan till herr Palme — som då var närvarande i kammaren — om han ville motbevisa mig i den tekniska analysen. Men se det ville han inte!

Låt mig bara konstatera att teknikens utveckling fortsätter och ständigt gör nya landvinningar. I årets partimotion visar vi som exempel på teknikens framsteg hur den nya s. k. laserprincipen totalt kommer att revolutionera framtidens möjligheter för kommunikation mellan enskilda individer, mellan regioner, mellan länder och världsdelar.

Många sådana motsvarande nya tekniska principer skulle kunna upptagas till analys, och alla sådana analyser skulle än mer än tidigare styrka mitt påstående att någon som helst saklig

grund för det doktrinära fasthållandet vid monopolsystemet ur teknisk synpunkt saknar all grund.

Jag begär inte att våra politiska motståndare skall vara insatta i alla de tekniska problem som är förknippade med radio och TV, men dessa tekniska förhållanden måste väl ändå vara grundläggande då det gäller att bedöma och ta ståndpunkt till hur ett elektroniskt massmediasystem skall kunna utnyttjas inom ett demokratiskt samhälle.

I debatten med herr Palme i december 1966 framhöll jag att Sverige internationellt bör arbeta för en snabb lösning av internationella överenskommelser med hänsyn till att den internationella samordningsplaneringen håller på att akterseglas. Vi har upprepat detta krav i årets partimotion. Sveriges agerande får dock på intet sätt utgå från den förutsättningen att vi skall söka skapa motmedel i förhållande till vad dagens och morgondagens tekniska utveckling möjliggör. Det bör i stället innebära ett positivt mottagande och riktigt utnyttjande i syfte att förena länder jorden runt. Hur Sverige handlagt den frågan inom Förenta nationerna avser jag att ta upp till prövning i annat sammanhang och kan alltså lämna frågan på den punkten i dag.

Jag nämnde, herr talman, att vi skulle kunna få förhållanden som kan påverka oss i våra ställningstaganden. Just nu är det mycket populärt att tala om riksdagsresor. Statsutskottets fjärde avdelning hade glädjen att förra hösten bl. a. få besöka London. Under besöket i London — det föreligger skriftlig rapport som är godkänd i avdelningen — fick vi en dag tillfälle att träffa prominenta företrädare för statsbolaget BBC, och en dag träffa lika prominenta företrädare — jag tror t. o. m. det var cheferna själva — för det kommersiella företaget ITA.

Vi fick ställa precis de frågor vi ville och vi fick svar på alla frågor vi ställde. Det är för mig förvånansvärt att man över huvud taget inte synes ha

lärt någonting eller påverkats av vad vi där fick del av. I detta sammanhang skall jag inte polemisera med herr Torsten Bengtson, eftersom herr Bengtson av olika skäl inte kunde delta. För mig var det en upplevelse att få lyssna till företrädarna för dessa båda företag och höra den samstämmighet som kom till uttryck när såväl chefen för BBC som chefen för ITA på ett och samma sätt förklarade för oss att man hade fått — och jag tror att herr Eric Peterson också talade om detta — en förbättrad programkvalitet i den konkurrens man nu hade. Vi fick också klart för oss genom de frågor vi ställde att det inte vore tänkbart att gå ut och fråga det engelska folket, om man ville avstå från reklamerna i TV och i stället få högre licensavgifter. Det, sade cheferna, vore den dumaste fråga vi kunde ställa, därför att en sådan sak skulle det engelska folket aldrig acceptera.

Jag frågar dem av majoritetens talesmän som var med på den här resan: Lärde ni er inte någonting, tog ni inte några intryck eller vilka intryck över huvud taget fick ni under besöket i England?

Det är intressant att göra jämförelser. Jag har roat mig med att jämföra hur situationen är inom TV-området speciellt i våra europeiska länder. Jag kan inte underlåta att delge kammaren några synpunkter som är föranledda av denna analys, särskilt som hela problematiken hänger ihop med licensavgiften, som jag strax skall beröra.

Jag skall nämna ett antal länder i Europa som alla har fler kanaler än vad vi har för närvarande i Sverige, som alla har betydligt längre sändningstid per vecka och som alla har betydligt lägre licensavgifter. Jag räknar upp några av dem:

Österrike: 2 kanaler, en sändningstid av 85 timmar i veckan, reklam, licensavgift 120 kronor.

England: 3 kanaler, 200 timmar i veckan, reklam, licensavgift 136 kronor.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Finland: 2 kanaler, 75 timmar i veckan, reklam, licensavgift 100 kronor.

Frankrike: 2 kanaler, 100 timmar i veckan, reklam, licensavgift 104 kronor.

Västtyskland: 3 kanaler, 140 timmar i veckan, reklam, licensavgift 77 kronor.

Italien: 2 kanaler, 110 timmar i veckan, reklam, licensavgift 98 kronor.

Nederländerna: 2 kanaler, 70 timmar i veckan, reklam, licensavgift 107 kronor.

Schweiz: 3 kanaler, 150 timmar i veckan, reklam, licensavgift 100 kronor.

Belgien: 2 kanaler, 100 timmar i veckan, licensavgift 99 kronor.

Och så kommer då Sverige på denna lista: 1 kanal, 45 timmar i veckan, licensavgift 280 kronor! Jag tycker att det säger sig självt hur den jämförelsen utfaller.

I partimotionen har vi sagt att vi förvånar oss över att departementschefen inte heller i år vill tala om vart det skall barka hän en bit in på 1970-talet. Sveriges Radio har i sina petita år efter år talat om att det måste till licenshöjningar. Det begärde man tidigare och har velat ha höjningar tidigare än vad fallet är.

Vi har under årens lopp sagt att det kommer att bli licensavgifter på inemot 400 kronor. Vi har också roat oss med att titta litet närmare på detta förhållande och försökt — genom att gå igenom årsberättelser från Sveriges Radio under ett antal år och genom att se på de prognoser som Sveriges Radio för egen del har ställt — analysera hela problemkomplexet fram till budgetåret 1973/74. För att få ett riktigt utfall vid en sådan analys måste man enligt vår bedömning ta hänsyn till produktivitetens utvecklingen. Det visar sig att produktiviteten inom televisionens område — om den mätes med utgångspunkt från antalet sända TV-timmar per anställd — under perioden 1961/62—1967/68 har minskat med i genomsnitt 6 procent per år. Under samma period har medellönen per anställd ökat med

Ang. rundradioverksamheten m. m.

6,75 procent. Med en fortsatt sådan produktivitetsutveckling och likartad tendens i löneutvecklingen är det lätt att räkna ut att därest man skall följa den planerade sändningstid som Sveriges Radio har tänkt sig i sin prognos, nämligen att 1973/74 ha 4 628 sändningstimmar, så erfordras i detta mammutföretag 4 959 personer. Ett sådant företag tror jag inte att någon kan vara glad åt. Det är kanske därför man ser och hör talas mycket om den personalpolitik som bolaget i dag bedriver. Men om man skall klara dessa 4 959 anställda får man ett sådant lönekonto och ett sådant omkostnadskonto i övrigt att man 1973/74 — om det licensfinansierade monopolsystemet bibehålls — måste ta ut inemot 400 kronor i årlig licensavgift. På den punkten säger departementschefen ingenting i år, men vi har i vår motion belyst hur vi vill lösa det hela.

I anledning av vad herr Bengtson sade om att man måste ha fasta regler om man skall ge sig in på reklam vill jag påpeka att det är riktigt. Jag kan i detta sammanhang hänvisa till vår partimotion, där vi bland annat berört de principer man har för reklaminslag enligt Television Act, som vi också fick tillfälle att fråga närmare om när vi var i London.

Herr talman! Detta är utgångsvärde- ringar, vilka gör att vi står som reser- vanter i år liksom tidigare. I fråga om reservation 1 har jag för närvarande inget annat att tillägga än att jag vill yrka bifall till den reservationen.

Herr Bengtson har redan tidigare berört reservation 2 om avtalet mellan staten och Sveriges Radio. Jag yrkar bifall även till den reservationen och skall inte säga mer, eftersom annan talesman för vårt parti kommer att beröra just den.

Reservation 3 är en följdreservation, kan man säga. Med hänsyn till att vi inte accepterar utbyggnad av detta mammutföretag inom monolets ram anser vi inte heller att vi skall lämna

Sveriges Radio medel för att anställa ett hundratal nya tjänstemän och göra viss utbyggnad för att kunna bedriva sin monopolverksamhet. Därför har vi skurit ned de äskade medlen med 20 miljoner kronor, vilket framgår av reservation 3, som jag också ber att få yrka bifall till.

Reservation 4 berör Sveriges Radios programverksamhet för utlandet. I denna reservation har de tre borgerliga partierna enat sig om en uppräknings av Kungl. Maj:ts förslag med 400 000 kronor. Denna uppräknings är endast till för att täcka de automatiska utgifts- stegringarna och för att man skall kunna bibehålla nuvarande omfattning av sändningarna och denna programverk- samhet. För Sveriges Radio inte dessa medel blir det nödvändigt att göra in- grepp på ett eller annat sätt. Det åvilar Sveriges Radio att bedöma vad som i så fall skall göras.

Men jag kanske inte, herr talman, i dag behöver tala så mycket om reserva- tion 4. Jag vågar ändå utgå från att många socialdemokrater kommer att rösta för den reservationen. Ätminstone borde alla som tillhör Stockholms ar- betarkommun och Norrbottens partidi- strikt inom SAP göra det. Om inte tyc- ker jag att de borde skämmas över att de satt på distriktskongresserna för en vecka sedan och gjorde uttalanden, i Stockholm bl. a., där man krävde att Sveriges Radio skall göra nya utsänd- ningar på grekiska för att tala om för det grekiska folket hur omvärlden ser på dess situation. I Norrbotten begärde man att det skulle ges större möjlighe- ter att skicka nya reportrar till de la- tinamerikanska länderna.

Har man gjort sådana uttalanden på distriktskongresserna borde man också kunna stå för det och i detta samman- hang även stödja vår reservation 4, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr BRUNDIN (m):

Herr talman! Reservation 2, som är fogad till det utlåtande vi nu behand-

lar, är anmärkningsvärd på så sätt att det inte är fråga om skiljaktiga meningar om hurvida en motion skall avslås eller bifallas. Det är bara en meningsskiljaktighet beträffande utskottets formulering som har lett till att det blivit en reservation.

Efter att ha redovisat innehållet i det avtal som gäller mellan staten och Sveriges Radio samt uttolkningen av § 6 i det avtalet säger utskottet, att man med »hänvisning till det anförda» avstyrker motionen. Reservanterna för i stort sett samma resonemang och säger sedan att man under »erinran om innebörden av det sålunda anförda» avstyrker motionen. Det är alltså formuleringen »under erinran om innebörden» av § 6 i avtalet som den socialdemokratiska utskottsmajoriteten inte ansett sig kunna gå med på att skriva under.

Vad är det som kan ha motiverat skillnaden mellan de socialdemokratiska representanterna och oppositionen? Jag tror, herr talman, att det inte enbart kan vara fråga om den alltid stora benägenheten hos utskottsmajoriteterna att avslå motioner, att svära på kungens ord. Det är inte enbart rädslan för att säga ifrån vad man innerst inne tycker, utan jag är rädd för att det finns en djupare orsak: att man helt enkelt inte vill erinra om innebörden av det avtal som är slutet med Sveriges Radio, avseende det krav som ställs på monopolradion att i sin programverksamhet hävda de grundläggande demokratiska värderingarna. Vid valet av ordet »hävda» har man alldeles uppenbart haft en bestämd mening. Man har inte valt ordet »iaktta» eller något annat ord, utan man har valt det ord som i sammanhanget är mest laddat med krav på aktivitet. Det skall vara ett aktivt hävdande av demokratins grundläggande värderingar.

Sveriges Radio är en enorm maktfaktor på opinionsbildningens område. Att övervaka att innebörden i avtalet efterlevs är därför en av de mest ange-

Ang. rundradioverksamheten m. m.

lägna uppgifterna inom ramen för försvaret av vår demokrati. Bland det svenska folket sprider sig en betydande oro för utvecklingen av Sveriges Radios programverksamhet. Det är en allmän undran och ibland förskräckelse bland — jag vågar säga — ett flertal i vårt samhälle inför den utveckling som man kunnat uppleva under de allra senaste åren.

Man upplever i många program tendenser som tyder på ett främlingskap i förhållande till samhället i övrigt. I en rad olika program, både i ljudradion och i televisionen, har radikala vänstersympatier fått bestämma innehåll och utformning av programmen. Det är inte mot en socialdemokratisk inriktning av programmen jag nu reagerar. Det är i stället den odemokratiska inriktningen jag vänder mig emot. Ultravänstern har getts stort utrymme också för osakliga angrepp mot näringsliv och enskilda företag.

Låt mig ge ett annat exempel på den avvägning som görs. Under en period omfattande fem kvartal framkom i Sverige 84 boktitlar under ämnesrubriken Statskunskap och politik. Nio av dem kan betecknas som ultravänster. Alla dessa nio böcker blev föremål för en ingående och intressant analys i totalt åtta program. Av de 75 övriga böckerna blev en föremål för recension i ett program. Den boken hade ju inte någon borgerlig touche utan skulle väl närmast rubriceras som gammalvänster, eftersom Ernst Wigforss var författaren.

Det säger litet grand om den avvägning som man gör i programverksamheten. Man recenserar allt som skrivs på ultraradikalt vänsterhåll, men man negligerar det övriga. Det är därför inte rätt när Sveriges Radio säger att dess uppgift är att spegla debatten i samhället och att debatten förs endast på vänsterhåll. Det är inte så. Alla dessa böcker är att betrakta som inlägg i debatten, men Sveriges Radio har icke haft intresse av att recensera dem.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Det kanske allra mest oroande är att även i barnprogram har radikala vänstersympatier, som socialdemokratiska partiet rimligen inte kan stå för, fått påverka programmets innehåll och utformning. Mot denna bakgrund finner jag högst märkligt att socialdemokraterna inte kunnat vara med om att erinra om innehållet i och innebörden av avtalet med Sveriges Radio. Det krävs verkligen en förklaring till vad man innerst menar med att, mot den bakgrund som så starkt upplevs av många människor i vårt land, man icke velat vara med om att erinra om skyldigheten att i programverksamheten värna om och hävda de demokratiska grundläggande principerna.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservation 2.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Efter allt som sagts från reservanternas sida finns kanske inte mycket att tillägga. Men medan herr Bengtson försvarade utskottsmajoriteten gjorde jag några anteckningar om ett par punkter.

Då herr Bengtson vid ett tillfälle talade i egenskap av reservant sade han sig ha mycket svårt att förstå varför den socialdemokratiska delen av utskottet inte kunnat ansluta sig till reservation 2. Med användande av samma ordalag skulle jag vilja förklara mig ha mycket svårt att förstå varför herr Bengtson och hans parti inte har kunnat ansluta sig till reservation 1.

Ty herr Bengtson inledde ju sitt anförande med en rad anklagelser mot Sveriges Radio för att inte hålla balansen. Han tog kanske inte i lika kraftigt som herr Brundin nyss gjorde och kanske inte heller med samma intresse som jag gjort när jag vid ett par tidigare tillfällen i kammaren har pekat på just den här snedbalansen. Men herr Bengtson påpekade att odemokratiska intressen får starkt företräde i radio och TV. Han framhöll vidare

att radio och TV med sitt stora inflytande på opinionsbildningen i vårt land måste åläggas en sträng restriktivitet så att en snedvridning av opinionsbildningen inte uppstår.

Herr Bengtson hade alltså mycket kritiska synpunkter på radions och TV:s sätt att sköta sin uppgift. Ändå vill han liksom utskottsmajoriteten inte vara med om att skapa konkurrens för detta företag. Herr Bengtson hänvisar till en pågående utredning i den frågan. Men utskottsmajoritetens opposition mot ytterligare företag i denna bransch fanns ju långt innan några utredningar var på tal. Herr Bengtsons hänvisning förefaller mig därför bara vara ett sätt att söka kringgå detta problem.

Märkligt nog riktade utskottsmajoritetens talesman nästan en anklagelse mot reservanternas för att dessa yrkat på utredning om endast ett konkurrerande företag. Herr Bengtson tyckte det skulle vara en skral frihet med enbart ett konkurrerande företag. Det borde tydligen enligt hans uppfattning bli en hel rad konkurrenter. Men man får väl i detta som i så många andra sammanhang ta ett steg i sänder. Om vi fick ett konkurrerande TV-företag kunde vi lära oss vilka verkningar ett sådant arrangemang skulle få. Om det visade sig, herr Bengtson, inte vara tillräckligt med två företag i denna bransch skulle vi kunna återkomma med yrkande på flera företag. Men detta tror jag inte blir aktuellt på lång tid ännu.

Jag har också alltid varit mycket förvånad över att man kan resonera på det sätt som man gör från majoritetens sida beträffande radio och TV, när man för ett helt annat resonemang vad gäller pressen. Då är man verkligen angelägen att tala om nödvändigheten av en fri konkurrens. Man är där rädd för att det skall bli en snedbalans, att en viss grupp av tidningar skall få ett så överväldigande inflytande att de helt kommer att styra opinionen. Man har funnit detta så allvarligt att vi som be-

kant har fått ett presstöd, som kostar många miljoner, för att hålla de tidningar under armarna som nödvändigtvis anses böra finnas för att det skall bli en balans i debatten. Här har man alltså precis motsatt uppfattning.

Tidningarna lever ju i stor utsträckning, man kan säga nästan helt, på reklamen och ingen protesterar mot det. När det däremot gäller att släppa in reklamen i radio och TV blir man genast förskräckt. Många har sagt att svenska folket inte skulle tycka om att få se reklam i TV. Jag tror inte alls på det. Om man t. ex. ser på hur publiken reagerar mot reklamen i samband med biograföreställningar — där inleds ju i allmänhet programmen med »reklam-snuttar» — finner man att detta visar något annat. Jag har sett många sådana reklaminslag, och det är klart att det finns en del som är löjväckande och som man tycker verkar litet stolliga. Men det kan man också säga om många av TV-programmen. De är inte bara löjväckande och stolliga utan också torftiga och ibland rent urusla. Många reklaminslag, sådana vi sett dem på våra biografier, är onekligt skickligt gjorda, intresseväckande och roande. Jag tror inte att den publik, som kommer till en biograf i så god tid att den hinner se reklamavsnitten, tycker att det skulle varit bättre att ha fått sitta och vänta kanske i fem minuter utan att någonting hänt. Varför skulle det vara anorlunda med TV-publiken? Varför skulle inte den gilla att det i de pauser som då och då och rätt ofta uppstår i TV hände någonting? Varför skulle den publiken tycka att det var så förskräckligt att se reklam, när samma människor som biopublik tydligen inte bara fördrar det utan tycker att det är njutbart?

Över huvud taget är det väl så, herr talman, att åtminstone de flesta av oss tycker att det är bra med konkurrens på alla områden. Det är bra när det gäller filmen, det är bra när det gäller teatern, det är bra inom konsten, det

Ang. rundradioverksamheten m. m.

är bra inom många områden, ty det skapar större valmöjligheter att se olika saker och ting och t. o. m. köpa olika saker och ting. Det ger större utrymme för nya initiativ, för nya grepp och kanske också för nya sätt att nalkas problemställningar. Men när det gäller radio och TV, som enligt herr Bengtsons, min och många andras uppriktiga mening inte har skötts på ett riktigt sätt, då vill man ändå inte veta av någon konkurrens. Jag tycker, herr talman, att detta är fullständigt obegripligt.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det råder inte några delade meningar mellan herr Axel Andersson och mig i den kritik som har riktats mot Sveriges Radio och TV. Men frågan är ju: Löser man problemet genom att starta ett annat företag? Eftersom herr Axel Andersson direkt frågat varför vi inte skulle kunna stödja detta, vill jag hänvisa till de olägenheter jag tidigare berört i detta sammanhang. Inte heller i år står det i reservationen att man på något sätt skulle gardera sig emot vad jag vill kalla åsiktsköp, dvs. att ett politiskt parti eller någon annan kan köpa programverksamhet. Det talas i reservationen om aktieteckning, om restriktioner och sådant, men ges inga konkreta besked.

Ett annat problem, som jag berört tidigare, är nedbrytande reklam. Riksdagen har t. ex. begärt förbud mot sprit-reklam, och jag hoppas att justitieministern kommer att lägga fram en proposition härom. Det finns kanske också utsikter att få förbud mot tobaksreklam m. m. Det är sådan reklam som brukar göra sig oerhört bred i kommersiell TV i likhet med viss annan reklam som är allt annat än önskvärd ur samhällsynpunkt. Allt detta medverkar till att det inte lär bli bättre med denna sorts TV-program. Däremot har det påtalats i reservationen att samma villkor gäller för denna reklamverksamhet som för

Ang. rundradioverksamheten m. m.

övriga program beträffande opartiskhet och ansvar. Det gäller ju att verkligen följa dessa fastställda regler. Om programverksamheten står det i dessa bestämmelser t. ex. att radion har skyldighet att hävda den västerländska demokratins grundprinciper, särskilt dess krav på rättssäkerhet samt tanke-, yttrande- och samlingsfrihet. Det står också angivet att huvudregeln måste vara att odemokratiska riktningar endast i undantagsfall får komma till tals och att deras uttalande inte får lämnas oemotsagda. Vidare kan Sveriges Radio låta demokratiska riktningar hävda de demokratiska värdena och kritisera övergrepp mot dessa utan att därför ge odemokratiska riktningar motsvarande möjlighet att framträda eller rätt till försvar eller motkritik.

Vi har här så klara och bestämda regler, att om vi följer dessa måste programverksamheten bli sådan att man inte får stor anledning att anmärka på den. Kanske jag också skall tillägga, herr talman, att vad som nu sagts om de demokratiska värdena även gäller andra likartade värden. Sveriges Radio bör således främja humanitet och motverka brutalitet. Det vore kanske önskvärt att man beaktade detta vid en hel del val av filmer.

Detta är orsaken, herr Axel Andersson, till att vi inte tror att det finns garantier för att man kan hålla en sådan form av TV-verksamhet inom rimliga gränser, utan det kommer att uppstå åtskilliga olägenheter.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är rätt märkligt att herr Bengtson vill påstå att det finns garantier för opartiskhet osv. när det gäller det monopolföretag vi nu har. I sitt första anförande konstaterade han att det inte fanns någon sådan opartiskhet, utan det förhöll sig precis tvärtom: vissa grupper fick betydligt större utrymme än andra i radio och TV.

Vidare säger herr Bengtson att han är så förfärligt rädd för att denna reklam skall bli nedbrytande — han använde det uttrycket. Men om detta reklamfinansierade företag sköts som det skall skötas, hur går då det resonemanget ihop med att reservanterna kräver att det skall finnas regler om opartiskhet och ansvar? Den som har ansvar kan väl inte tillåta att saker och ting släpps fram som är moraliskt förkastliga och nedbrytande för den publik som han vänder sig till. Något sådant kan helt enkelt inte förekomma.

Jag vet inte om jag missuppfattade herr Bengtson, men han trodde tydligen att i det här andra företaget skulle de politiska partierna kunna köpa programtid och utnyttja den nya organisationen för att sända ut köpt politisk propaganda. Men det är väl ändå klart och tydligt utsagt att det inte skall förekomma. Jag tycker att de skäl som herr Bengtson i varje fall åberopar för att han intar en så negativ ställning i detta fall inte håller.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja veta var garantierna finns för att det inte kommer att säljas politiska program i kommersiell TV. Sådant förekommer i andra länder. Det står ingen garanti för att det inte skall säljas politiska program. Då blir följderna den som jag nämnde. Regeln att verksamheten skall bedrivas under ansvar är ett tänjbart begrepp. De två ämnen som jag nämnde — sprit- och tobakspropaganda — råder det delade meningar om. Många hävdar att det inte är något fel i att bedriva sådan propaganda. Jag anser för min del, liksom herr Axel Andersson, att det är fel. Men det finns inte någonting sagt om de båda ämnen som jag angav som exempel.

Sedan talade herr Andersson om vad det kunde finnas för garantier för opartiskhet i det nuvarande systemet. Det finns inga garantier direkt för detta,

ty det går inte att specificera vad man skall göra. Men alla de citat som jag läst upp om riktlinjerna för programverksamheten i radio och TV innebär ju en viss garanti. Om man följer dessa riktlinjer till punkt och pricka kommer ingenting sådant att förekomma som vi nu har haft anledning att rikta kritik emot.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart och tydligt utsagt i reservation nr 1 att det skall vara stränga och klara regler för hur det här nya TV-företaget skall verka. För mig är det alldeles självklart att till dessa stränga regler måste höra att ett politiskt parti inte skall ha möjlighet att köpa politisk reklam i detta företag. Det anser jag vara så självklart att vi inte borde behöva diskutera det, ty det skulle ju svära mot det som står litet längre fram i nämnda reservation, nämligen att reglerna för opartiskhet och ansvar skulle vara desamma. Det vore ju inte opartiskt om man började sälja reklam för ett visst politiskt parti.

Det är en sak i detta utlåtande som jag också har grubblat på. På s. 3 refererar utskottet en del uttalanden. Bland annat heter det: »I anslutning här till erinrades om det i flera västeuropeiska demokratier förekommande 'public service-systemet', dvs. ett system där man gett rätten till rundradio-utsändningar åt ett eller flera allmännyttiga företag som haft stor självständighet och frihet att verka som 'en rundradio i allmänhetens tjänst'.» Vidare tillägger man: »Företagen ansågs i de flesta fall ha lyckats bevara sin integritet, sin självständighet och sitt oberoende. De ansågs också ha i stor utsträckning svarat för de djärva initiativen, förnyelsen av programstoffet och originaliteten i presentationen.»

Är det inte detta som hela svenska folket går och längtar efter? Vi skulle få en förnyelse av programstoffet, och

Ang. rundradioverksamheten m. m.

vi efterlyser andra initiativ än dem som kommit från Sveriges Radio-TV där — som någon uttryckte det i andra kammaren — de pudelklippta utgjort ett sådant enastående inslag och originalitet i presentationen.

Här gäller det rundradion. Men sedan fortsätter man på nästa sida i utlåtandet i omedelbar anslutning till vad jag förut citerat: »Förslaget att i Sverige införa kommersiell privatägd television avvisades vid förenämnda riksdag helt under hänvisning bl. a. till erfarenheterna från andra länder.» Men är det en sådan enorm skillnad mellan rundradio och television? När det gällde rundradion hade man enbart gynnsamma erfarenheter, men plötsligt blir det när det visas rörliga bilder i anslutning till vad som sägs så betänkligt att utskottsmajoriteten inte kunnat gå med på reservanternas förslag.

Herr Bengtson lyckades i varje fall inte övertyga mig om att de skäl han anfört i detta sammanhang är tillräckliga för det ställningstagande han har gjort.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påpeka att vad herr Axel Andersson läst upp var taget ur reciten till den av 1966 års riksdag godkända propositionen nr 136. Det är alltså departementschefen och inte utskottet som gjort ett referat av förhållandena i vissa andra länder.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det har inte alls förbigått mig att utskottets uttalande — jag nämnde det i förbifarten — börjar med en hänvisning till proposition nr 136 och till vad departementschefen där anfört. Men det är väl alldeles uppenbart att utskottsmajoriteten genom att citera detta visar att den och departementschefen har precis samma uppfattning.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Det som vanligen utmärker en följetong brukar vara den stegrade spänningen, men det är någonting som man stört omöjligt kan säga om detta ärende. Det verkar precis som om man räknade med ett lyckligt slut genom uttrötning.

I de båda motionsparen från moderata samlingspartiet och folkpartiet begärs en snabbtredning av frågan om nödvändiga bestämmelser för att kunna införa ett fristående reklamfinansierat företag, och som vi kunnat läsa i skrifterna tänker man sig så småningom flera företag. Man säger att man är ute i frihetens ärende. Får folkpartiet och moderata samlingspartiet som de vill, skall det bli etableringsrätt i etern.

Det var ganska intressant att läsa protokollet från andra kammaren för ett år sedan då denna fråga var på tal. Då sade herr Hedlund att här förekom ett våldsamt missbruk av språket, lika toktigt som när det i kommuniststaterna talades om demokrati. Naturligtvis går det inte av praktiska skäl att ha en fri etableringsrätt. Hur man än resonerar måste det til syvende og sidst vara fråga om att utdela privilegier.

Motionärerna vill ha frihet för enskilda intressenter i en eller annan kollektiv drapering att på vissa juridiska villkor driva TV-företag med reklam pengar som inflyter genom marknadsföring i deras kanal av varor och åsikter.

Utskottet strider för en annan sorts frihet. Vi vill slå vakt om Sveriges Radio, som — jag understryker det — är ett *tekniskt* monopol, icke något åsiktsmonopol, ett företag som i sin rikt fasetterade programpolitik skall stå fritt från både statligt och privatekonomiskt inflytande och beroende.

Enligt vår övertygelse garanterar den ordningen på bästa sätt att de fina principerna om yttrande- och tryckfrihet, överförda och tillämpade i etermedia, kommer till sin rätt och främjar den fria, nyansrika opinionsbildning som

motionärerna, lika väl som alla vi andra, finner riktig och nödvändig.

Jag beklagar att vår ståndpunkt inte kan bli förstådd. Jag säger som herr Strandberg nyss sade, jag inte kan hitta på några fler argument för att stryka under att det är en principfråga som skiljer oss åt.

Motionärerna vill att pressen skall få huvudansvaret för det första fristående TV-företaget, och folkpartiet vill också knyta några representanter för folkrörelserna till huvudmännen. Vi har fört många debatter här i riksdagen om dessa saker. I tidigare debatter har flera talare varit inne på att tanken att koppla ihop tidningsägarintressen med reklam-TV, vilket är en mycket skrämmande tanke.

Vi upplever ju en koncentrationsprocess inom tidningsvärlden. Flera tidningar läggs ner, och vi kommer att få några stora tidningar som drivs av betydande ägarkoncerner. Press och TV är enligt min mening två skilda saker som skall stimulera och bevaka varandra. Om man skulle åstadkomma denna sammankoppling som man är ute efter, skulle det enligt min uppfattning — och jag tror jag talar å majoritetens vägnar — innebära en försämring. Det är orimligt att försöka göra gällande att det skulle vara en kungsväg mot en friare opinionsbildning.

Herr Holmberg sade i denna kammarre år 1966 att om opinionsbildningen skall vara fri, måste också de institutioner som skapar opinioner vara fria. Utskottsmajoriteten tyckte precis det samma.

Motionens förslag om huvudmannskapet är för resten inte någon nyhet. Sveriges Radio ägs ju av pressen, folkrörelserna och industrin. I styrelsen sitter representanter för ett tvärsnitt av befolkningen. Även om det görs en hel del missar, som väl torde vara ganska oundvikliga hur man än har det ordnat, tror jag att Sveriges Radio kan återropa en stark goodwill ute bland befolkningen. Jag har åtminstone hört erkänn-

Ang. rundradioverksamheten m. m.

samma ord även från de nu mycket kritiska talarna här om radioledningens obundenhet och dess bevarade integritet. Jag kan inte underlåta att citera vad som anförts i folkpartiets motion — och något liknande står faktiskt i moderata samlingspartiets — om styrelsen för det nya företaget: »Denna bör med samma oberoende och självständighet ledas av företagets chef som för närvarande är fallet med radiochefen i Sveriges Radio.»

Vi kan väl vara överens om att Sveriges Radio arbetar under ständig uppmärksamhet och bevakning från riksdag, radionämnd, press och en mycket påpasslig allmänhet. Programpolitiken fingranskas. Detta jätteföretag — visst är det stort, och det växer naturligtvis i takt med ökade programönskemål, och helt naturligt just nu när man står inför starten av program 2, färg-TV, distriktsorganisationens utbyggnad osv. — granskas på det sakkunnigaste sätt i samband med alla anslagsframställningar för såväl drift som investeringar. Jag vill fråga herrarna här: Vilka jämförbara möjligheter till insyn, kontroll och uppföljning kommer att finnas i det nya privatägda företaget? Jag skulle tro att de möjligheterna är utslutna.

I den Strandbergska motionen läser jag att det viktigaste är att bryta monopollet och att reklamfinansieringen är ett alternativ att klara finansieringen. Jag är mycket nyfiken. Kan man få veta vilka andra alternativ herr Strandberg tänker sig. Det kan ju inte gärna bli fråga om avgifter, eftersom ni ju ömmar för licensbetalarna, inte bara annonsörerna.

Vill folk ha reklam i TV? Jag kan liksom herr Möller och många andra gjorde i fjol hävda att det aldrig hörts minsta antydning om att svenska folket skulle vilja ha reklam serverad i vardagsrummen.

Det finns en hel del vägande skäl mot reklam. I en liten skrift som jag verkligen rekommenderar — den kom ut

1965 och är utgiven av Nordiska kommittén för konsumentfrågor — redovisas sakligt en mängd skäl både för och emot. I den skriften har jag läst att det i Danmark inte gjorts någon officiell framställning i ärendet sedan 1961. Vidare, att man i Finland, där man ju har reklam i TV, är mycket irriterad och har haft förslag om minskning eller förbud. Beträffande Danmark förekom där reklam i radion tidigare, men verksamheten återupptogs inte efter kriget. I Nordiska rådet har det förekommit förslag om att rådet borde ta initiativ hos de olika regeringarna i den här frågan, men detta förslag har tillbakavisats.

Besöket i England var mycket intressant, även om en del gick mig förbi, eftersom jag inte kan språket tillräckligt väl. Till herr Strandberg vill jag emellertid säga att vad vi hörde var två chefers uppfattning — chefen för BBC hade för resten förut varit hos ITV — och vi hade ingen möjlighet att efterforska, om det fanns någon annan mening ute bland de stora tittarskarorna.

Det har visat sig att det i länder där reklam-TV införts varit mycket svårt att få fram ordentliga konsumentupplysningsprogram. Jag vill inte bestrida att det görs många goda program också av företagen i dessa länder, men man kan väl utan vidare säga att utvecklingen för kommersiell TV kan bli densamma som inom nöjesindustrin.

Det går enligt min mening inte att frikoppla programutbudet inom en reklam-TV från rena rama affärsbedömningar. Enligt vad som upplystes under besöket i Amerika tar man där i programpolitiken en alldeles speciell hänsyn till tonåringarna som värdefulla framtida köpare och som utgör en mycket stor del av TV-tittarna på bästa sändningstid. Jag tror att det var herr Lindahl som frågade om det kolossala reklamutflödet ledde till sänkta varupriser. Svaret var en axelryckning. Vi frågade också om annonsörerna hade något inflytande — även beträffande

Ang. rundradioverksamheten m. m.

dem finns det som bekant regler — och fick svaret, litet tveksamt: »Men detta är i alla fall affär, det är orealistiskt att bortse från det.»

Reklam i TV innebär enligt mitt förmenande risker för programpolitiken och en styrning av våra beteendemönster, synsätt osv. Jag hoppas verkligen att vi skall slippa en reklam för att skaffa oss den där tekniska lilla grejen som herr Bengtson talar om och som skall hjälpa oss att stänga av den övriga reklam som skulle komma att flöda i TV-rutan.

Inom Sveriges Radio har man en hög ambitionsgrad. Det kan jag försäkra efter 20 års styrelseledamotskap där. Det tycker jag också att man skall erkänna, även om vi är överens om att det görs missar. Önskemål om bättre program har vi alla, men det är en fråga om tid och pengar.

Detta leder mig direkt över till frågan om licensavgiften. Herr Strandberg har med siffror visat hur låga licensavgifter man har i åtskilliga andra länder som har reklam. År 1966 betalade vi 67 öre för radio och kronor 1:92 för TV per dag. Vi betalar naturligtvis mera nu. Men kan herr Strandberg nämna någonting som inte har följt med i prisutvecklingen? För min del är jag inte heller rädd för en avgift på exempelvis 400 kronor; det motsvarar priset för två aftontidningar, om man slår ut beloppet per dag. Bör vi inte något besinna vad som verkligen utbjudes i radio och TV? Här är det ju inte heller fråga om en personlig biljett, utan hela herr Strandbergs familj får ta del av alla program för samma kostnad. Vad som utbjudes är nyheter, kulturella program, teater, osv., osv. Jag kan inte anse att licensavgiften är alltför dyr.

Herr Strandberg vet väldigt mycket om teknik. Det gör inte jag. Men, herr Strandberg, den fråga som vi nu skall avgöra är inte någon teknisk fråga utan en politisk fråga. Detta är tydligen ett ställningskrig, och jag kan inte tro an-

nat än att vi kommer att stå på barrikaderna också nästa år.

När herr Strandberg förra året talade om motionen fanns det ett så glatt tonfall i herr Strandbergs stämma, liksom i många andras. Ni var så segervissa. Det skulle vara en affär bara på några månader, sedan skulle man rätta till allt som var snett och krokigt, även på radio- och TV-området. Men det går ju inte alltid som man tänker sig. Det kan inte hjälpas att motionerna i dag ter sig mindre meningsfulla, eftersom vi nu har en socialdemokratisk majoritet och en regering som sitter säkrare än förut. Jag kan aldrig tro att herr Strandberg, såsom den realist han är, ett enda ögonblick har trott att han skulle få gehör för sin motion. Den är väl närmast att betrakta som ett beställningsskrädderi. Det förefaller så, eftersom det tycks finnas åtskilliga inom herr Strandbergs parti, liksom inom folkpartiet, som inte är med på noterna.

År 1966 läste jag upp en del klipp här i kammaren, bl. a. ett från Göteborgs-Posten, där det deklarerades att man inte alls kände något behov av konkurrens utanför Sveriges Radio. Man delade inte den uppfattning som folkpartiets ledning hade, och man stödde sig på en mycket omfattande kontakt med partimedlemmar och tidningsredaktörer.

Herr Brundin gjorde ett uttalande som jag verkligen tycker var anmärkningsvärt, jag skulle till och med vilja säga oförsynt. Han ville nämligen göra gällande att utskottsmajoriteten skulle vara rädd för att återge vad som står i § 6. Vi har den praxis här i riksdagen att vi överlåter verksamhet till verksamhetscheferna enligt vissa regler och bestämmelser, och de får sedan handla under ansvar. Vi lägger oss inte i detaljerna. Allt vad som är väsentligt står i § 6, och till den är programregler, som fastställdes av styrelsen 1948, anslutna. I dessa regler har ingenting ändrats.

Med anledning därav tyckte vi inom majoriteten att herr Brundin m. fl. skulle ha känt sig belåtna. Jag har naturligtvis ingenting emot att deras åsikt kommit in i trycket, om de nu anser att det fanns fog för en särskild liten reprimand till herr Rydbeck.

Jag tror inte att det är alldeles fel, som radiochefen säger, att debatten i Sveriges Radio speglar strömningarna i tiden. Vi socialdemokrater hade kanske en gång tidigare mycket stor anledning att vara upprörda över snedbelastningen i programpolitiken. Det är ändå så att en radikalism är på väg. Vi konstaterar att ungdomen i mycket större utsträckning nu än förut är politiskt intresserad. Det gäller framför allt de studerande ungdomarna. Det har väl inte kunnat undgå herr Brundin att detta inte är någonting som förekommer bara i Sverige. Det är praktiskt taget likadant överallt. Ungdomarna diskutera samhällsproblem osv.

Herr Axel Andersson talar om att vi går och längtar efter djärva grepp. När nu sådana förhoppningar blir verklighet genom en något tillspetsad samhällsdebatt blir herrarna förfärligt förskräckta.

Jag skall inte alls ta upp frågan om boktitlar osv., och jag vill inte alls göra gällande att det inte finns saker som skulle kunna göras på annat sätt. Jag delar också herr Bengtsons och andras uppfattning att TV inte behöver komma dragande med kameror och göra intervjuer så snart några personer demonstrerar mot det ena eller andra. Det är en sak att TV handlar på det sättet, men jag tycker det är en ganska besynnerlig argumentering när man framhåller att en metod att råda bot på detta är att tillåta ett reklamfinansierat företag inom denna bransch.

Herr talman! Till slut vill jag säga något om den motion som behandlar utlandsprogrammen. Dessa program har fått stegrade anslag under senare år, men även de drabbas av svårighet att få täckning för verksamheten,

Ang. rundradioverksamheten m. m.
ja för automatiska kostnadsökningar. Det gäller många andra verksamheter för vilka staten anslår medel. De som gör dessa program är säkert inte de enda som får finna sig i inskränkningar. Men företaget har säkerligen samma möjligheter att göra prioriteringar inom sin budget som man har på många andra håll. Jag vill också påpeka att inskränkningarna rör tre punkter.

Den första är ett popprogram för ungdom. Jag tycker att man kan dra in det i detta läge utan att det är någon större katastrof.

Den andra punkten gäller sändningar som går till Afrika och kanske vissa andra delar av världen — det vet jag inte så noga. Sändningarna sköts av studerande här i Sverige som behärskar dessa speciella språk. Det är mycket ledsamt — jag håller med om det — att vi måste göra inskränkningar härvidlag, men jag är övertygad om att det skall finnas möjligheter att tillgodose viktiga önskemål genom de prioriteringar som företaget kan göra.

Den tredje punkten slutligen gäller vissa missionsprogram. Dessa har skickats ut till sju olika håll. Efter vad jag har inhämtat kan man få täckning för 98 procent av missionärerna om man gör sändningar åt två håll. Följaktligen kan vi inte heller därvidlag anse att en inskränkning är något förfärligt. Jag kan inte föreställa mig att vare sig ledamöterna i Stockholms arbetarekommun eller några andra behöver skämmas för den saken.

Herr talman! Jag har gjort en del anteckningar under talets gång, men dem kan jag knappast läsa själv så jag måste be att få avstå.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! Låt mig bara säga några ord till herr Bengtson beträffande det resonemang han för om reklamreglerna. Herr Bengtson! Läs vad som står bland annat i vår partimotion, där vi pekar på att man som en principiell

Ang. rundradioverksamheten m. m.

lösning skulle kunna tänka sig det engelska systemet. Detta system är upplagt så att vetenskapsmän, läkare och alla möjliga kategorier är inkopplade långt innan programmet skall sändas. Jag vill minnas att programmen är föremål för prövning tre—sex månader i förväg. En sådan metodik har vi eventuellt kunnat tänka oss i detta fall.

Tack snälla fru Wallentheim för betyget åt vår partimotion! Fru Wallentheim sade att den närmast är att beteckna som ett beställningsskrädderi. Fru Wallentheim vet mycket väl att ett beställningsskrädderi ger förnäm vara, betydligt bättre än vanlig konfektion. Jag tackar för vitsordet och omdömet.

Jag har mycket svårt att förstå vad fru Wallentheim menar med att Sveriges Radio är ett tekniskt monopol. Det där får nog fru Wallentheim förklara litet mer för att jag skall kunna följa med i svängarna. Ett tekniskt monopol kan man kanske säga att vi har inom televerket. Men att hon kan ha en motsvarande beteckning på Sveriges Radio är för mig en gåta.

Att påstå att styrelsen skulle vara ett tvärsnitt av folket — nej, fru Wallentheim, det går inte. Vi har väl ändå inte 95 procent socialdemokrater i Sverige. Därmed faller det argumentet.

Vilka vill ha reklam? Fråga våra ungdomsförbund! Den nya generation som växer fram och förstår vad tekniken ger oss för möjligheter talar mest om att bryta monopollet och även gå in på reklamsidan. Det är och förblir ett fullständigt felaktigt påstående att reklam inte skulle kunna hålla prissättningen nere. Det är nog tvärtom så att reklamen är ett incitament till den konkurrens mellan olika utbud som vi har och som i och för sig är prisdämpande. Det tror jag att alla som har med den saken att göra kan räkna ut.

Slutligen tror jag inte att man utan vidare kan dra in utlandsprogrammen på det sätt som fru Wallentheim säger. Det räcker ändå inte till. Man har behov av 400 000 kronor för att klara

dagens sändningar. Drar vi in dessa 400 000 försvinner de tre programmen. Hur skall ni då klara de krav ni rest i Stockholms arbetarekommun och i Norrbottens partidistrikt?

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Wallentheim började med ett fullständigt oriktigt påstående när hon gjorde gällande att vi i vår partimotion skulle ha begärt fri etableringsrätt. Vad vi har begärt står i klämman, och det avser en utredning om ett fristående, reklamfinansierat företag för program 2 i TV. Att det skall tolkas så att vi har begärt fri etableringsrätt kan jag inte riktigt förstå.

Sedan menade fru Wallentheim att det nuvarande monopollet verkligen var noga bevakat, inte bara genom vissa bestämda regler, utan också genom pressen. Hon pekade också på att en vaken allmänhet noggrant följde med vad som förekom i radio och TV. Därefter kom hon in på det eventuella företaget som skulle uppstå om den av oss begärda utredningen gav till resultat att man fick en reklamfinansierad konkurrent. Kontrollen över det företaget skulle, menade hon, bli praktiskt taget obefintlig. Jag undrar: Skulle plötsligt den svenska tidningspressen underlåta att intressera sig för att bevaka just de TV-sändningar som kom därifrån? Skulle man inte vara lika intresserad att bevaka dem som de sändningar vi nu har? Skulle den allmänhet som tittar på programmen i reklam-TV plötsligt förlora allt intresse för att ge sig till känna? Vi har haft en lång rad tittarstormar — som det kallas — mot TV, och detta vittnar om att man inte sköter sig så som allmänheten menar att man skall sköta sig. Skulle tittarna plötsligt förlora all förmåga att reagera mot sändningar som förekommer i den andra TV-kanalen? Jag kan inte tro att det är på det sättet.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Låt mig också upprepa den fråga som herr Strandberg ställde och som även fru Wallentheim ställde: Vill folk ha reklam i TV? Det är ingen som har påstått att folk vill ha det. Men om fru Wallentheim går exempelvis till en folkpensionär, som inte har någonting annat än folkpensionen att leva på, men är utrustad med TV, och frågar: »Vill Ni ha några reklamsnuttar i TV eller vill Ni att licensavgiften skall höjas med 150 kronor om året?» så är jag övertygad om att fru Wallentheim i 99 fall av 100 får det beskedet: »Visst tar jag reklamen och slipper undan den där utgiften.» Det är väl så frågan skall ställas.

Nu är det inte heller meningen — som fru Wallentheim tror och som jag fick ett intryck av att herr Bengtson också tror — att reklamen i TV skulle bli ohejdad och inte veta av några som helst gränser. Den som har sysslat med tidsningsarbete vet ju att inte ens reklamen i pressen får vara ohejdad. Även tidsningsutgivarna har vissa regler att följa när det gäller annonseringen. En tidning kan ju själv begränsa; vissa tidningar vägrar att ta emot annonser angående rusdrycker, preventivmedel och sådant. Det finns alla möjligheter att reglera annonseringen.

Vidare sökte fru Wallentheim skrämma oss med det sätt varpå reklamen i TV utnyttjats i USA. Det är väl ändå ingen här som har sagt att vi skall följa det amerikanska exemplet när det gäller en reklamfinansierad TV hos oss. I USA är det inte alls ovanligt att en annonsör bekostar själva programmet och sedan i detta program avbryter sändningarna och gör reklam för sin vara. Det måste naturligtvis bli rätt irriterande, men i detta sammanhang har klart och tydligt sagts ifrån att inte någon annonsör får köpa eller bekosta ett program och där inlägga reklam för sitt företag. Reklamvisningarna skall ske mellan programmen, inte i dem. Jag tror alltså att fru Wallentheim har missförstått detta.

Jag finner det slutligen ganska egenomligt att fru Wallentheim gjorde gällande att avtalets § 6 gav allt skydd och alla garantier vi kan begära, men litet senare förklarade hon att även hon och de hon talade för haft anledning att vara upprörda över snedbelastningen i programverksamheten. Fru Wallentheim deklarerade även att hon var minst lika upprörd som herr Bengtson över den skall vi kalla det favorisering av de här pudelklippta ungdomarna som förekommit i TV. Vart tog då garantierna vägen?

Herr BRUNDIN (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Wallentheim sade att det är praxis i riksdagen att ange generella riktlinjer men sedan överlåta åt verkschefer att klara av detaljerna, vilka riksdagen inte vill lägga sig i.

Men fru Wallentheim! Sveriges Radios förpliktelser att hävda de demokratiska värdena, att upplysa om tanke- och yttrandefrihetens betydelse, att fasthålla vid principen att opinionsriktningar mot demokrati inte ensidigt får komma till tals och förbli oemotsagda och att tillse att försätlig propaganda mot demokratin inte insmyger sig i till synes opolitiska programpunkter, det räknar inte jag till »detaljerna». Det är detta som utskottets minoritet har velat erinra om i sitt yttrande.

Fru Wallentheim vet också mycket väl att ingen i statsutskottets fjärde avdelning efter de föredragningar i frågan, som radiochefen haft, torde vilja vara med om att rikta någon reprimand mot honom, som fru Wallentheim nyss uttydde reservationen. Det är en helt annan sak att vi ansett det påkallat att erinra om innehållet i avtalet mellan Sveriges Radio och staten.

Jag blev tillfrågad om jag inte observerat den radikalism som är på väg, inte bara i vårt land utan runtom i Europa. Jo, det har jag, fru Wallentheim. Jag tycker också det är riktigt

Ang. rundradioverksamheten m. m.

att denna radikalism får komma till uttryck på olika sätt, naturligtvis också i ljudradion och televisionen.

Men jag måste be att få undervisa fru Wallentheim om något i detta sammanhang. Den radikalism som framför allt de unga generationerna är bärare av och som grundar sig på ett mycket starkt engagemang för de fattiga folken och på att de unga inte okritiskt accepterar enbart en materiell välfärdsuppbbyggnad, den radikalismen, fru Wallentheim, bärs upp av ungdom i samtliga demokratiska partier både här hemma och i andra länder. Det är en allmän företeelse, som jag för övrigt varmt sympatiserar med.

Men det finns någonting annat i tiden också, nämligen det utnyttjande av detta engagemang som odemokratiska krafter systematiskt söker åstadkomma. Det är just mot dessa odemokratiska krafter som vi har vänt oss i hela vårt resonemang — i motionen, i utskottets utlåtande och i reservationen. Man kan därför inte som fru Wallentheim gå förbi detta resonemang, utan om vi alls anser att vår demokrati är värd att försvara, då måste vi vara oerhört vaksamma mot varje försök att undergräva dess styrka. Om programinslag i ljudradio och TV tillåts, vilka till sin inriktning uppenbarligen syftar till att just undergräva demokratin, då måste man säga ifrå. Denna erinran i reservationen riktar sig inte enbart mot Sveriges Radio, den riktar sig naturligtvis ut mot hela samhället, manar till ökad observation. Kanske riktar den sig inte minst till departementet, vars chef det borde åligga att särdeles noga följa utvecklingen. Enligt § 13 i avtalet skall han inskrida när anledning därtill finns.

Radionämnden får ett växande antal anmälningar — tyvärr alldeles för sakt växande, eftersom det finns en stor tröghet när det gäller att anmäla program. Radionämnden har dock behandlat och stämplat åtskilliga program, som till sin inriktning varit odemokra-

tiska, men de som producerat dessa program får, såvitt jag kan förstå, korrektivfritt fortsätta sin programproduktion. Därför händer det också att en och samma producent upprepade gånger drabbas av anmärkningar.

Fru WALLENTHEIM (s) kort genmäle:

Herr talman! Sveriges Radio är ett tekniskt monopol, därmed avsåg jag sändningssidan. I programpolitiken finns det utrymme för en mångfald idéer, tankar och meningsriktningar. Jag instämmer med herr Möller som förra året yttrade att det väl praktiskt taget inte finns någon klok tanke som inte har en rimlig chans att komma till uttryck i Sveriges Radio. Jag sade också några ord om Sveriges Radios styrelse. Det var inte tal om huruvida ledamöterna var socialdemokrater eller tillhörde något annat parti, men de sitter ju inte där i egenskap av herr Andersson och Pettersson eller den och den, utan de representerar olika sidor i samhället, näringslivet, LO, Kooperationen och andra folkrörelser. Det var vad jag avsåg med yttrandet att de representerade ett tvärsnitt av befolkningen.

Först skulle jag vilja säga att jag är glad att herr Brundin och jag står på precis samma plattform vad gäller vakt-hållningen kring demokratin. Jag är glad att vi båda betraktar den som ett omistligt värde och något som vi skall vara rädda om. Det är den principen som är uttryckt i § 6. I övrigt kan jag inte riktigt förstå herr Brundins yttrande. Herr Brundin vill med reservation 2 *erinra* om att Sveriges Radio har en avtalsförpliktelse att slå vakt om demokratin. Vill man erinra en verksamchef om något som han enligt avtalet skall se till, finns det väl plats för en reprimand? Jag kan inte förstå annat.

Jag sade i mitt tidigare inlägg att jag är medveten om att det görs misstag. Men, herr Axel Andersson, hur många underliga saker förekommer inte i vår

svenska press? Vi har haft en lång diskussion om tidningsetiken t. ex. Vill herr Andersson som pressman ta ansvar för hela den annonsflora som kan förekomma i tidningarna? Jag tror inte det. Jag litar inte heller på hans försäkringar att reklamen skulle skötas med det ansvar som är förutsättningen för reklamförekomst i det föreslagna nya företaget. Tvärtom finns det risker för övertramp — detta har jag påpekat.

Vidare vill jag säga till herr Axel Andersson att om folkpensionärer eller andra grupper i samhället får välja mellan låga licensavgifter och reklam-snuttar, är det väl självklart att dessa som de flesta andra människor väljer den lägre licenskostnaden. De flesta har aldrig tänkt igenom hela reklamproblematiken och de konsekvenser som kan uppstå av dem. Jag vill erinra om vad en ledande TV-personlighet — tyvärr har jag glömt hans namn — sade vid ett tillfälle; jag citerade hans uttalande 1966. Han sade att med hänsyn till de oerhörda maktbefogenheter som är förknippade med dessa reklamförhållanden skulle de ekonomiska privata intressena aldrig släppts in. Jag delar den uppfattningen helt och fullt.

Jag skall inte vidare gå in på den Brundinska motionen, då herr Fritz Persson närmare kommer att beröra den.

Herr BRUNDIN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är bara en enda punkt som jag vill ta upp i mitt genmäle till fru Wallentheim. Hon håller fast vid att vår erinran skulle innebära en reprimand till radiochefen. Det kan rimligen inte vara så, ty enligt särskild lagstiftning har man inte det förhållandet i Sveriges Radio som man har i ett enskilt företag vilket som helst, att det är högste chefen som har det totala, samlade ansvaret för allt som händer. I Sveriges Radio har man ett delat ansvar: det är flera personer som enligt ansvarighetslagen har det slutliga an-

svaret för produktionen och för programmets innehåll. Därför talas det i motionen över huvud taget icke om radiochefen utan om radioledningen, som är en ganska stor, kollektiv grupp.

Herr STRANDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Nu fick jag en ny förklaring till begreppet »tekniskt monopol», nämligen att det endast avsåg ett monopol på sändningssidan. Men fru Wallentheim måste väl ändå hålla med mig om att det är detta monopolföretag som bestämmer vad som skall presenteras på sändningstid, alltså vad vi skall lyssna till och titta på.

Jag kan bara konstatera att det resonemang som fru Wallentheim här har fört om monopolet och reklamen tydligen inte delas av majoriteten av folket i Österrike, England, Finland, Frankrike, Västtyskland, Italien, Nederländerna och Schweiz. I alla dessa länder har man accepterat tanken på att hålla reklamen vid liv.

Observera slutligen, fru Wallentheim, vad vi enats om att skriva efter våra studier då vi var i London och besökte de två TV-företagen. Vi hade därvid ställt direkta konkreta frågor till direktörerna i båda företagen. Jag citerar ur vår reseberättelse: »På direkt förfrågan förklarades konkurrensen de olika företagen emellan verksamt ha bidragit att höja kvaliteten på både BBC:s och ITV:s program samt dessutom i hög grad medfört en allmän kvalitetshöjning av den allmänna annons- och reklamverksamheten i landet.» Denna reseberättelse har fru Wallentheim varit med och godkänt i fjärde avdelningen av statsutskottet. Detta var också den erfarenhet man fick när man besökte London.

Fröken STENBERG (m):

Herr talman! I egenskap av motionär — när det gäller motionsparet I: 623

Ang. rundradioverksamheten m. m.

och II:724 som berör Sveriges Radios utlandsprogram och till detta beviljade anslag — vill jag framföra ett par reflexioner angående utskottets handläggning av ärendet.

Jag har i år i samband med den utrikespolitiska debatten redogjort för utlandsprogrammets arbetsuppgifter och lagt fram en rad fakta som visar den aktuella programverksamhetens stora betydelse för vårt lands goodwill. Jag vill i dag bara erinra om att det gäller information med kulturella, sociala, politiska och kommersiella infallsvinklar. Det betyder bl. a. en effektiv och saklig presentation av vårt näringsliv och vår livsviktiga export, och detta via media med mycket stor genomslagskraft. Allt detta är välkända fakta för kammarledamöterna.

Men utskottets majoritet har tydligen ansett — som dess ärade talesman i dag framhållit — att utlandsprogrammets budgetförslag av statsmakterna har granskats på det sakkunnigaste sätt i fråga om driftsbidragen. Sedan har utskottet följt utbildningsdepartementets chefs förslag, och resultatet är för utlandsprogrammets del inte särskilt glädjande.

Därför vill jag, herr talman, än en gång ha sagt att i en tid då andra länder bygger ut sina kortvågssändningar borde också Sveriges Radios utlandsprogram, som representerar en dokumenterat gärna avlyssnad demokratisk röst i etern — därom vittnar en mycket diger brevskörd från bl. a. stater som har beskuren press- och yttrandefrihet — ges möjlighet att få åtminstone sin kostnadsautomatik täckt och inte — som nu är fallet genom utskottets handläggning — tvingas till en nedskärning av programverksamheten.

Under de senaste åren har den synbara anslagshöjningen varit av formell natur. Anslagen har i realiteten inte täckt de automatiska kostnadsstegringarna, beroende på att merparten av produktionskostnaderna utgörs av löner. Inga nya medel kan därför sägas

ha kommit utlandsprogrammet till del för verksamheten eller för kvalitetsförbättring av programmen.

Det är genom omdisposition och rationalisering som en faktisk utökning av sändningstiden har kommit till stånd och en kvalitetshöjning har skett. Men marginalerna är nu eliminerade, och detta betyder för utlandsprogrammets del att det tyvärr är fråga om en minskning av driftsbudgeten, eftersom en oförändrad medelstilleddelning föreslagits i statsverkspropositionen och tillstyrkts av statsutskottets majoritet. Budgetåret 1969/70 betyder det för utlandsprogrammets produktion en minskning på ungefär 400 000 kronor. Detta beror alltså på ostyrbara automatiska kostnadsstegringar. Man måste alltså dra ifrån cirka sex procent av anslaget för att klara dessa automatiska kostnadsstegringar.

Det betyder i sin tur att extra aktiviteter, som har satts i gång under verksamhetsåret 1968/69, måste skäras ned. Detta har också fru Wallentheim medgivit. Det program som startades genom differentiering av sändningarna och som genomfördes för att kvalitativt förbättra programservicen för lyssnarna inskränks nu fr. o. m. den 1 mars 1969. Det gällde här tre programtyper. Det var specialprogrammet för missionärer — ett program som bl. a. gick till svenska medborgare utomlands och som väl får bedömas som ganska viktigt. Vidare gällde det specialprogrammen på african-english till Afrika, alltså till tredje världen, och de måste väl också ha ganska stor betydelse. Slutligen nämndes ett pop-program, nämligen Saturday Show, vilket var mycket populärt. Dessa inskränkningar har väckt en mycket stor internationell uppmärksamhet, tyvärr av mindre smickrande art för Sverige.

Vidare är det här fråga om en del andra aktiviteter, bl. a. transcriptionsprogram, som också berörs av dessa indragningar, och för verksamheten 1969/70 görs även vissa personalin-

skränkningar. Det är i varje fall tre tjänster som är i farozonen.

Det skulle kunna anföras fler exempel på besparingar. Man har sparat in 2 000—3 000 dollar genom vissa programindragningar när det gäller sändningarna till USA. Jag skulle nog vilja säga att besparingsvärdet i detta fall kan diskuteras med hänsyn till de svensk-amerikanska relationerna. Jag skulle tro att de svenska beskickningarna där ute har vissa synpunkter att anföra på detta.

Det finns också någonting som heter medel från Kollegiet för Sverige-information, som kan tilldelas utlandsprogrammet. Men dessa medel är projektbundna, de kan inte användas som kompensation för minskad institutionsbudget och är inte heller enligt utlandsprogrammets instruktion in-tecknade i budgeten.

Man kan fråga sig: Varför tilldelas inte den institutionsbundna budgeten anslag som begärts utan kanaliseras över Kollegiet för Sverige-information? Det vore naturligtvis en påtaglig vinst för kontinuiteten i arbetet med utlandsprogrammet om anslaget gick direkt till verksamheten och inte via kollegiet. Det är klart att samarbete är bra, och det vill säkert båda parter ha — alltså både Kollegiet för Sverige-information och UTP — men nog är det väl en onödig omväg att gå via detta kollegium, som ju enligt § 5 i radiolagen inte heller har någon bestämmanderätt beträffande radiosändningar från sändare i riket.

Efter bl. a. utrikesministerns positiva deklaration i den utrikespolitiska debatten, där han betonade just vikten av att information gavs utlandet om framför allt vår officiella syn på saker och ting, skulle jag kunna tänka mig att också det förmedlande organet, i detta fall UTP, får tillräckliga ekonomiska resurser för att fullgöra denna uppgift. De ekonomiska resurser, ärade kammarledamöter, som begärs för detta ändamål är 400 000 svenska kronor.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Herr talman! Jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till reservation 4.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Herr Strandberg började sitt anförande med att säga någonting om att vi från vårt håll alltid säger att ingenting nytt inträffat. För min del kan jag inte anse att någonting nytt som påverkar ställningstagandet i denna fråga har inträffat sedan vi behandlade den föregående år.

Nu talar herr Strandberg nästan alltid om framtiden, och om hans sakkunskap fram till 1973 står i något rimligt förhållande till hans röstresurser, kan han allting om framtiden också. När vi häromdagen behandlade frågan om anslag till väghållningen i framtiden, fick vi höra herr Strandbergs skräckvisioner. Då det gäller försvaret vet jag att han ansluter sig till sina partivänners mening. Nu är det radio och TV frågan gäller, och framtiden kommer, om herr Strandberg får rätt, att bli besvärlig för oss alla. Jag är för min del inte så rädd för framtiden, och herr Strandberg borde väl kunna resonera som jag: Sörj ej den gryende dagen förut, njut av den flyende varje minut! Jag är inte rädd för framtiden, så länge den nuvarande oppositionen så framgångsrikt försvarar sin oppositionsställning och låter oss socialdemokrater regera. Jag tror att där finns en viss garanti för att allting ändå skall ordna sig, även om många besvärligheter skulle uppkomma.

Jag skall inte förlänga debatten om reklamfinansierad TV. På den punkten kan jag i stort ansluta mig till vad fru Wallentheim har sagt, trots att det finns en del att tillägga. Jag vill emellertid gärna reducera diskussionen till något så när rätta proportioner vad beträffar utskottets ställningstagande i det avsnitt som upptas i reservation nr 2. Herr Brundin har framställt saken som om de som anslutit sig till reservationen skulle slå vakt om demokratin, medan vi som håller på utskottsutlä-

Ang. rundradioverksamheten m. m.

tandet inte skulle vara så ivriga på den punkten. Herr Bengtson sade ju det rätta ordet, när han framhöll att skillnaden inte är stor. I princip är vi på samma linje. Jag skall säga några ord i det här stycket, och då skall jag hålla mig till vad som verkligen är skrivet. I reservation 2 har de borgerliga partiernas representanter enats om ett tilllägg till den av utskottsmajoriteten föreslagna skrivningen i anledning av motionsyrkanden som berör programverksamheten i radio och TV. I motionsparet I: 600 — den motionen har väckts av herrar Brundin och Sveningsson — och II: 711 har yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om en översyn av avtalet mellan staten och Sveriges Radio. Denna hemställan har utskottet inte velat tillstyrka. I en motion i andra kammaren har vidare hemställts att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t tar upp förhandlingar med Sveriges Radio, syftande till att programverksamheten i radio och TV blir föremål för en fortlöpande översyn, som främjar god programkvalitet, objektiv information och respekt för gällande lagar. Det där har vi hört förut. 1967 tog riksdagen ställning till en motion som innehöll de yrkanden vilka nu återkommer i det nämnda motionsparet och motionen. 1967 fanns ingen reservation, utan statsutskottet avgav ett enhälligt utlåtande. Utskottet sade den gången precis det samma som utskottsmajoriteten säger nu. Utskottet hänvisade till det beslut som statsmakterna hade fattat 1966 angående rundradions fortsatta verksamhet och framhöll att det ankommer på företagets ledning och radionämnden att tillse att de genom beslutet uppdragna riktlinjerna för programverksamheten följs. Vidare hänvisade utskottet till att ett nytt avtal skulle slutas mellan Kungl. Maj:t och radioföretaget och utgick ifrån att motionens syfte därvid skulle bli tillgodosett. Därefter hemställde utskottet att motionen skulle avslås.

Nu har ju motionens syfte blivit tillgodosett därigenom att det i § 6 tagits in ett uttalande om de demokratiska värdena. Jag tycker att herr Brundin har uppträtt litet underligt, när han sagt att vi inte vågat tala om detta. Jag behöver ju bara erinra om vad som står på sidan 5 i utskottsutlåtandet.

Vad vi inte velat citera är ett stycke av den kommentar till § 6 som man utformat inom radioledningen, men vi har hänvisat till programreglerna som är knutna till den paragrafen utan att citera någonting ur dem. Nu har herr Bengtson citerat en hel del annat än det som återkommer i reservationen. Varför tog man då inte med hela denna långa kommentar? Det är helt enkelt opraktiskt att vi i sådana här sammanhang skall citera kommentarerna till varje paragraf i detta avtal som innehåller 23 paragrafer — jag vet inte om man kommenterade alla. Vad är det för mening med det? Av § 6 framgår klart och tydligt vad vi avser och jag tror inte alls att man förstärker detta genom att citera ur programreglerna eller kommentarerna till avtalet på sätt som skett i reservationen.

Jag skall be att få säga något ytterligare om herr Brundins agerande i detta sammanhang. Herr Brundin säger att han inte har riktat någon anmärkning mot radiochefen. Anser herr Brundin — det gör han naturligtvis — att radiochefen tillhör radioledningen? Jag vill inte påstå att det är en anmärkning som återfinns i hans motion, men nog är det ett underkännande av radioledningen. I motionen har § 6 omnämnts, men sedan har herr Brundin och herr Sveningsson i det sista stycket före klämman i motionen sagt att även om avtalstexten kan synas vara kristallklar, är det uppenbart att dess innebörd ej framstår klart för radioledningen. Man säger alltså att innebörden i paragrafen är kristallklar men att radioledningen inte begriper den. Det är väl att gå litet väl långt. Nu har herr Brundin retirerat, men

hur han skall få bort radiochefen ur radioledningen återstår att se.

Men det är inte nog med det. Dessutom anklagar herr Brundin utskottsmajoriteten för att man inte återger vad radiochefen uttalat i anslutning till denna paragraf. Kan man snurra runt på det sättet, inger man inte så stort förtroende.

Utskottsmajoriteten anser att det räcker med att citera § 6 i avtalet och hänvisa till programreglerna. Det har inte ett dugg att göra med någon råds-la för att uttrycka sin mening. Vad skall det tjäna till att säga mycket mer än man behöver? Vi säger precis allt som behövs i det här sammanhanget.

Nu har reservanterna, jag höll på att säga som vanligt, hamnat i mycket dåligt sällskap. I en artikel i Expressen står det att borgarna basar TV och att det nu är dags att stoppa all försåtlig propaganda. Man fortsätter att folkpartiet, centern och moderata samlingspartiet i riksdagen givit Sveriges Radio en kraftig erinran beträffande innebörden i avtalet mellan staten och Sveriges Radio i fråga om radio och TV. På Expressens redaktion har man tydligen läst herr Brundins motion. Det verkar så när man läser detta. Men sedan säger man att det är första gången som politiska partier officiellt givit Sveriges Radio en erinran och talar om att socialdemokraterna har vägrat att delta beträffande denna.

Jag måste säga, att om vi skulle gå på reservationens förslag och inta en annan hållning än när vi behandlade frågan 1967, så måste man få intrycket att det under mellantiden har hänt något anmärkningsvärt. Radioledningen, radiochefen och radionämnden har skött sina uppdrag så pass uselt, att vi är tvungna att bygga ut våra uttalanden och ge dem »en erinran», som det står i Expressen. För min del har jag inte den meningen, och därför vill jag inte vara med om att man gör på det sättet.

Radiochefen har tagit upp dessa frå-

Ang. rundradioverksamheten m. m.

gor i en intervju den 7 april. Han säger där bl. a.: »Radio-TV:s uppgift är — oavsett vartåt det blåser — att spegla de aktuella opinionerna och vara ett forum för dessa. — Objektivitet är egentligen bara ett filosofiskt problem. Kan man verkligen vara objektiv? De som säger att objektivitet existerar — de vill vara subjektiva till döds. Vi på Sveriges radio/TV ska däremot vara opartiska och ge alla parter lika chanser, utan att pröva ståndpunktsriktigheten.»

Detta tycker jag är en riktig programförklaring. Jag anser att riksdagen inte skall göra uttalanden i dessa frågor, utan de skall skötas av radioledningen och radionämnden. Men också radiochefens uttalande har styrkt mig i min uppfattning, att majoriteten i utskottet har handlat alldeles riktigt när den har skrivit på sätt som den har gjort. Däremot undrar jag om inte reservanterna måste börja fundera om, när de nu har fått stöd till och med av Expressen. Jag har blivit styrkt i min uppfattning också därför att Expressen — om än på ett vagt sätt — har tagit ställning mot utskottets utlåtande.

Jag yrkar, herr talman, givetvis bifall till utskottets utlåtande på alla punkter.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fritz Persson undrade varför vi inte hade citerat alla kommentarer till avtalet. Anledningen härtill är att vi bara har velat citera vad som är relevant i detta sammanhang. Vi kan ju inte gärna citera § 17, där det står att paragrafen är ny och ansluter sig till uttalandet i propositionen om jävsförhållanden för vissa styrelseledamöter. Herr Fritz Persson tycker väl ändå inte att vi skall ta in sådana saker. Vi har tagit in vad som är relevant, det hade vi anledning att göra.

Herr Fritz Persson säger vidare att

Ang. rundradioverksamheten m. m.

vi år 1967 sade så och så, men ingenting har hänt. Jo, det har hänt åtskilligt. Vänstervridningen har tilltagit inom Sveriges Radio/TV. Därför finns det anledning att påpeka vad som har sagts härom, nämligen att detta förhållande bör följas med uppmärksamhet.

Radiochefen säger i sina kommentarer till avtalet, som har citerats tidigare: »Hävdandet av de demokratiska grundvärdena innebär helt allmänt att Sveriges Radios verksamhet skall vila på demokratisk grund och vidare att Sveriges Radio har skyldighet att aktivt förfäkta dessa grundvärden i programverksamheten.» Vidare säger han: »Här är alltså en gräns för opartiskheten.» Det är alltså helt klart att i fråga om demokrati är det inte meningen att det skall bli någon jämställdhet med de odemokratiska, utan demokrati är det som skall framhållas i Sveriges Radio/TV. Det är inte ur vägen på något sätt att citera vad radiochefen har sagt, därför att det ju ändå är han som har högsta ansvaret. Om det har förekommit en alltför stor vänstervridning, behöver det inte innebära en anmärkning mot radiochefen personligen. Det finns dock medarbetare som mycket gärna när det bjuds tillfälle låter dessa »plyschrådikaler» och folk med maoistiska åsikter framträda. Dessa personer är inte representativa för samhället, och det är inte demokratiskt att släppa fram dem.

Detta är förklaringen till att vi har citerat på det sätt som vi har gjort.

Herr BRUNDIN (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fritz Persson säger att jag har gjort en reträtt. Det har jag inte alls gjort. Det är inte jag som har sagt att reservationen innebär en reprimand till radiochefen. Det var fru Wallentheim som gjorde den tolkningen, och jag har tillbakavisat den. Jag gjorde det med hänvisning till någonting som tycks ha förbigått även herr Fritz Persson, nämligen att det före-

ligger ett i högsta grad delat ansvar för programproduktionen i både ljudradio och TV.

Sedan måste jag säga att det egentligen är ett ganska djärvt — kanske till och med anmärkningsvärt — påstående som herr Fritz Persson gör. Vi har nämligen i motionen skrivit att även om texten är kristallklar i avtalet tycks inte dess innebörd vara alldeles klar för radioledningen. Jag gör alltså den uttolkningen, herr Persson, att dessa företeelser, innebärande odemokratiska — antidemokratiska — inslag beror på att innebörden i denna avtalsparagraf inte står helt klar och framför allt att dess tyngd inte har varit uppenbar. Men herr Fritz Persson tycks anse att förhållandet inte alls är sådant, utan att det har stått alldeles klart för radioledningen vilken innebörd denna paragraf har, och vilken vikt riksdagen lägger vid den. Men likväl har man åsidosatt avtalsparagrafens innebörd. Det är en allvarlig anklagelse!

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag har ingen anledning att replikera herr Bengtsons anförande. Jag har den meningen att det räcker om man återger § 6 i utskottsutlåtandet och hänvisar till de nämnda programreglerna.

Herr Brundin gör det inte så lätt för sig. Han säger att han i sin motion skrivit att även om avtalstexten kan synas vara kristallklar, *tycks* det som om dess innebörd inte är klar för radioledningen. Riktigt så har han inte skrivit. Han har skrivit att även om texten kan synas kristallklar är det *uppenbart* att dess innebörd ej framstår klar för radioledningen. Men likväl är herr Brundin med på en reservation som citerar radioledningens kommentarer till § 6 och säger att så här skall det vara. Och i Expressen skriver man sedan att nu fick radioledningen en smäll i alla fall.

Det är väl alldeles uppenbart att eftersom dessa kommentarer till och

Ang. rundradioverksamheten m. m.

med godtas av reservanterna som en utveckling av vad som står i paragrafen — innebörden är ju densamma — så har radioledningen begripit avtalets innebörd. Det säger reservanterna också — annars skulle de inte ansluta sig till dessa kommentarer. Det är därför jag menar att herr Brundin talar med två tungor i detta sammanhang.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan, varvid dock de punkter, vid vilka endast yrkats bifall till utskottets hemställan, komme att sammanföras.

I fråga om *punkten 1*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Strandberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en

början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Strandberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 39.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls sedermera utskottets hemställan i *punkten 2*.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de rörande *punkten 3* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 3 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Ang. rundradioverksamheten m. m.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;
Nej — 56.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet hemställt i *punkterna 4 och 5*.

Ytterligare gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende *punkten 6* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kaijser m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Strandberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 6, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Kaijser m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Strandberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;
Nej — 18.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls därpå vad utskottet i *punkterna 7 och 8* hemställt.

I vad anginge *punkten 9*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 9, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;
Nej — 57.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet hemställt i *punkterna 10—12*.

Vid förnyad, punktvis skedd fördragning av statsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av staten tillhörig fast egendom, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1969/70 till vissa allmänna kultur- och bildningsändamål samt internationellt-kulturellt samarbete jämte motio-
ner.

Punkten 1

Anslag till konstnärbelöningar

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1, bilaga 10, enligt utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1969, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1969/70 anvisa till Konstnärstipendier ett reservationsanslag av 3 824 000 kronor och till Konstnärbelöningar ett förslagsanslag av 810 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna *I: 646*, av fru *Diesen m. fl.*, och *II: 761*, av fru *Sundberg*,

Anslag till konstnärbelöningar

dels ock de likalydande motionerna *I: 671*, av herr *Wirtén* och herr *Larsson, Thorsten*, samt *II: 766*, av herrarna *Sundman* och *Källstad*.

I motionerna *I: 671* och *II: 766* hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa,

1. att det nyinrättade kulturrådet i sitt utredningsarbete prioriterade

a) bildkonstnärernas aktuella ekonomiska situation,

b) konstnärbelöningarnas konstruktion och reglerna för utdelningen,

c) det statliga stödet till kommunerna för att stimulera till insatser för en förbättrad och allsidig kulturdistribution,

d) åtgärder för att åstadkomma en vidgad kultursociologisk forskning och därvid övervägde om samarbete kunde etableras med de övriga nordiska länderna samt

2. att riksdagen måtte besluta,

a) att 120 konstnärbelöningar skulle utgå under budgetåret 1969/70,

b) att till Konstnärbelöningar för budgetåret 1969/70 anvisa ett med 35 000 kronor i förhållande till departementschefens förslag förhöjt förslagsanslag av 845 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna *I: 671* och *II: 766*, i vad de avsåge viss prioritering av kulturrådets utredningsarbete,

2. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna *I: 646* och *II: 761* till Konstnärstipendier för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 3 824 000 kronor,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna *I: 671* och *II: 766*, i vad de avsåge antalet konstnärbelöningar,

4. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna *I: 671* och *II: 766*, näm-

Anslag till konstnärsbelöningar

da motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Konstnärsbelöningar för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 810 000 kronor.

Reservation hade anförts, beträffande konstnärsbelöningar, av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Eric Petersson* (fp), *Kaijser* (m), *Johan Olsson* (cp), *Bohman* (m), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sundman* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), vilka ansett

dels att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, reservationen visade,

dels att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 671 och II: 766, såvitt nu vore i fråga, besluta, att 120 konstnärsbelöningar skulle utgå under budgetåret 1969/70,

dels att utskottet, vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 3, bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 671 och II: 766, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Konstnärsbelöningar för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 845 000 kronor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Statsutskottets utlåtande nr 43 behandlar vissa allmänna kultur- och bildningsändamål samt internationellt samarbete. Anslagen till dessa ändamål präglas också i år av återhållsamhet med hänsyn till budgetläget. Ibland kan man fråga sig om vi tar lika allvarligt på dessa kulturfrågor i riksdagen som på mera materiellt betonade frågor. Och ändå är det mig inte obekant att det tidigare i riksdagen den dag då kulturfrågorna behandlades — den s. k. Oscarsdagen — var både långa och intensiva debatter i kammaren. Som ett exempel på återhållsamheten kan

nämnas att till arkiv och museer har beviljats sju tjänster av ett 90-tal äskade, cirka 43 miljoner kronor av äskade cirka 50 miljoner. Blåpennan har flitigt använts, vilket kanske också varit nödvändigt i ett strävt budgetläge. Men i längden kanske det inte är nyttigt för kulturen om vi skall kunna hävda att jämlikhet bör eftersträvas då det gäller kulturkonsumtionen, samtidigt som kulturen alltmer blir en integrerad och nödvändig faktor i samhället.

En nyhet i årets statsverksproposition är inrättandet av ett kulturråd av den nuvarande rådgivargruppen inom utbildningsdepartementet. Kulturrådet har som uppgift att göra utredningar och lägga fram förslag rörande den statliga kulturpolitiken. Därvid skall rådet främst behandla frågor som sammanhänger med den långsiktiga inriktningen av de statliga åtgärderna på kulturområdet. Bland annat skall också de nuvarande statliga stödformerna för olika grupper av kulturarbetare utredas, vilket är synnerligen angeläget. Vi får säkerligen anledning att återkomma till kulturrådets insatser och utredningar. Vi får hoppas att dessa skall leda fram till ett kulturutbud som vi alla kan få behållning och glädje av.

Inom femte avdelningen i statsutskottet har vi på detta avsnitt haft ett trettiotal motioner att behandla. Av dem har avdelningen mer eller mindre tillstyrkt tre i frågor som gäller fyra svenska resestipendier till nordiska författare, för vilket föreslagits ett särskilt anslag på 20 000 kronor av statsmedel. Därmed har vi fått den tvistefrågan ur världen.

Vidare har vi enats om att föreningen Sveriges pressarkiv och pressmuseum skall få ytterligare 15 000 kronor för sin angelägna verksamhet, vilket även det säkerligen kommer att uppskattas. Till resestipendier åt studerande i grundskola och gymnasium m. m. har vi gått med på ytterligare 18 000 kronor för resor i de nordiska länderna.

Herr talman! Det är inte precis några extravaganser vi tillåtit oss, och jag tror också att departementschefen kan se nådigt på dessa avsteg. Det känns gott ibland, måste jag säga, att ta egna initiativ i ett utskottsarbete. Vi borde kanske ha mera av detta.

Vid ett tiotal punkter har vi emellertid kommit fram till skiljaktiga meningar och reservationer. Anslagsmässigt och numerärt är det främst inom ungdomsverksamheten vi stannat vid skilda beslut. Centerpartiet vill även i år satsa mer på ungdomsverksamheten än övriga partier, folkpartiet och moderata samlingspartiet har gått mera måttligt fram.

Vid punkten 1 finns en reservation av de borgerliga representanterna. Vi har föreslagit att antalet konstnärsbelöningar skall utökas med fem. Under de tre senaste budgetåren har antalet konstnärsbelöningar ökat med fem varje år utom i år då departementschefen inte gått med på någon ökning. Vi anser att belöningarna inte kan få sin ursprungligen avsedda betydelse med mindre än att antalet stipendier är så stort att även konstnärliga yrkesutövare i åldersgruppen 35—50 år i större utsträckning än för närvarande kan komma i fråga som belöningsmottagare. Uppräkningen rör sig om 35 000 kronor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Jag vill i sakfrågan helt och hållet instämma i det herr Nyman har anfört samt även gärna understryka det goda förhållande som har rått i femte avdelningen i samband med behandlingen av detta ganska omfångsrika material.

Det framgår av föredragningslistan att vi har ett tjugotal reservationer att behandla, och det förefaller omöjligt att hinna med det programmet till kvällen. Herr Nyman och jag har emellertid resonerat om att försöka rationalisera så långt det går. Jag tror där-

Anslag till konstnärsbelöningar

för att vi mycket snart skall ha avverkat ärendena.

Med detta vill jag, herr talman, endast yrka bifall till reservationen under denna punkt.

Herr PETERSSON, BERTIL, (s):

Herr talman! Herr Nyman inledde sitt anförande med att erinra om att det fanns stora önskemål när det gäller anslagen till kulturändamål men att man även på detta område hade varit restriktiv. När det är fråga om att gå restriktivt fram så berör det givetvis hela budgeten.

För att hålla mig till den punkt vi nu behandlar vill jag dock erinra om att trots att man har varit restriktiv så har det skett åtskilligt rent ekonomiskt. Anslagen till konstnärsstipendier var t. ex. 840 000 kronor budgetåret 1962/63. Året därpå steg beloppet till 1 212 000 kronor, en ökning med 44 procent. Budgetåret 1964/65 uppgick anslaget till 1 994 000 kronor, en uppräkning med 65 procent. Det aktuella anslaget för 1969/70 är på 3 824 000 kronor. Det är en uppräkning i förhållande till löpande budgetår med styvt 20 procent. Man har alltså här kanske inte varit fullt så restriktiv som man kunde tro av herr Nymans anförande.

Låt mig sedan helt kort — eftersom det är ett allmänt önskemål att vi skall komma igenom behandlingen av detta utlåtande relativt snabbt — bara erinra om den reservation som är knuten till denna punkt. Den gäller frågan om en ökning av antalet konstnärsbelöningar med fem, dvs. från 115 till 120. Departementschefen har föreslagit oförändrat antal. Med anledning av att kulturrådet fått i uppdrag att utreda hur konstnärsbelöningarna fungerar som stödform anser sig majoriteten i utskottet inte kunna biträda förslaget om en ökning utan tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om oförändrat antal belöningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Ang. ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Bertil Petersson framhåller att beloppet för konstnärsstipendier har ökat med 650 000 kronor. Men det är här fråga om konstnärsbelöningarna som jag yrkat ytterligare skall ökas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående mom. 1 och 2 samt därefter särskilt avseende mom. 3 och 4.

På gjord proposition bifölls vad utskottet hemställt i mom. 1 och 2.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen enligt de rörande mom. 3 och 4 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nyman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 1 mom. 3 och 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en

början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 50.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 2 och 3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4**Ang. ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 3 260 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 325, av herr *Werner*, och II: 369, av herr *Hermansson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta

1. att fastställa biblioteksersättningens grundbelopp för budgetåret 1969/70 från 6 öre till 12 öre för lån av svenskt originalverk och från 24 öre till 48 öre för bruk av referensexemplar samt från 2 öre till 6 öre för lån av översatt verk och att företaga den uppställning av förslagsanslaget som föranleddes härav,

2. att uttala sig för en successiv höjning av ersättningen under därpå följande 4-årsperiod till minst 25 öre per lån av svenskt originalverk samt motsvarande höjningar i övrigt samt

Ang. ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.

3. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om initiativ för skapandet av en ordning med förhandlingar med företrädare för författarnas och översättarnas organisationer, förslagsvis FLYCO, rörande bibliotekersättningarna, varvid ersättningsförhandlingarna i första rummet borde avse den i punkt 2 ovan föreslagna riktningen för där nämnd 4-årsperiod,

dels de likalydande motionerna I: 645, av fru *Diesen* och herr *Blomquist*, samt II: 756, av herr *Nordstrandh m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta, att bibliotekersättningens grundbelopp för författare från och med den 1 juli 1969 skulle höjas till 12 öre för lån och 48 öre för referensexemplar av originalverk samt till 6 öre för lån och 24 öre för referensexemplar av översatta verk,

dels de likalydande motionerna I: 669, av herr *Wirtén*, och II: 764, av herr *Sundman*, vari anhållits, att riksdagen måtte

1. bifalla Sveriges författarfonds förslag om att kostnaderna för de fyra nordiska författarstipendierna icke skulle belasta de medel som anvisats som bibliotekersättningar,

2. för ändamålet anvisa som särskilt anslag under åttonde huvudtiteln 20 000 kronor för fyra nordiska författarstipendier om vardera 5 000 kronor och 2 000 kronor för sakkunnigranskning av inkomna ansökningar eller tillhoppa 22 000 kronor, samt

3. ställa beloppet till styrelsens för Sveriges författarfond förfogande att användas i särskilt föreskriven ordning, dels ock de likalydande motionerna I: 670, av herr *Wirtén* och herr *Larsson, Thorsten*, samt II: 765, av herrar *Sundman* och *Ahlmark*, vari föreslagits, att riksdagen skulle

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek borde höjas enligt i motionerna anförda riktlinjer samt

2. till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom biblio-

tek m. m. under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 6 490 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 369, I: 645 och II: 756 samt I: 670 och II: 765, i vad de avsåge höjning från och med budgetåret 1969/70 av bibliotekersättningens grundbelopp,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 325 och II: 369, i vad de avsåge hemställan om plan för successiv höjning av bibliotekersättningens grundbelopp och om initiativ till förhandlingar,

3. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 669 och II: 764, såvitt nu vore i fråga, besluta, att särskilda medel skulle anvisas för nordiska författarstipendier,

4. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 669 och II: 764 samt med avslag å motionerna I: 325 och II: 369, I: 645 och II: 756 samt I: 670 och II: 765, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av av 3 282 000 kronor.

Reservation hade avgivits, beträffande bibliotekersättningen, av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Kaijser* (m), *Johan Olsson* (cp), *Bohman* (m), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sundman* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), vilka ansett

dels att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits,

dels att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 670 och II: 765 och i anledning av motionerna I: 325 och II:

Ang. ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. 369 samt I: 645 och II: 756, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, besluta höja bibliotekersättningens grundbelopp från 6 öre till 12 öre för lån av rättsskyddat svenskt originalverk, från 2 öre till 6 öre för lån av översatt verk, från 24 öre till 48 öre för bruk av svenskt referensexemplar och från 8 öre till 24 öre för bruk av referensexemplar i översättning, varvid hälften av ersättningen för svenskt originalverk skulle utgå som författarpenning och belopp överstigande 6 000 kronor minskas med 50 procent,

dels ock att utskottet, vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 1, bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 325 och II: 369, I: 645 och II: 756 samt I: 669 och II: 764 och med bifall till motionerna I: 670 och II: 765, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 6 512 000 kronor.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Beträffande punkt 4 i utskottsutlåtandet, som rör ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek, föreligger en reservation till utskottets förslag.

I denna fråga har vi under senare år haft olika uppfattningar här i riksdagen. Nu gäller meningsskiljaktigheterna särskilt de belopp som skall gå till Sveriges författarfond för utlåning av böcker genom bibliotek. För närvarande utgår 6 öre för lån av böcker och 24 öre för lån av referensexemplar av originalverk samt 2 respektive 8 öre för lån av översatta verk. Beloppen inbetalas till Sveriges författarfond, och ungefär hälften tillfaller författarna individuellt. Föregående år uppgick den summa som utbetalades som författarpenning till ungefär 750 000 kronor.

Jag vill här bara exemplifiera hur pass ringa ersättningen är till förfat-

tarna, som ligger bakom den ganska stora produktion av böcker som utlånas genom biblioteken.

Av författarpenningarna, som utbetalts med sammanlagt cirka 750 000 kronor, understeg 88,3 procent 300 kronor. Endast 0,6 procent utgick med belopp över 3 000 kronor. Av de 4 300 författare som har fått författarpenning ligger 3 955 på belopp under 500 kronor. Det är således fortfarande en ganska ringa ersättning som vi den här vägen kunnat ge till dem som producerar våra böcker.

Riksdagen har under de senaste dagarna på sitt bord fått en skrift som heter Författarna fordrar förhandlingsrätt. Jag tycker att vi reservanter har anledning att åberopa denna skrift. En hel del av vad som framförs i denna skrift stöder vi genom vår reservation. Man påtalar bl. a. att medelinkomsten bland författare som i huvudsak sökte leva på sitt författarskap var 14 000 kronor år 1967 för åldersgruppen 20—47 år. För gruppen över 48 år var medelinkomsten 9 000 kronor.

Det finns säkerligen all anledning att verkligen ta ett krafttag på detta område i enlighet med vad Författarföreningen har begärt. Medan lönerna, skriver man, snabbt ökat under 1950- och 1960-talen, har bibliotekersättningen i åtta år stått oförändrad vid 3 öre. Den steg till 5 öre år 1962 för att år 1966 höjas med ytterligare 1 öre.

Biblioteken är oundgängliga för vårt kulturliv — det framstår som en självklarhet för envar. Det är särskilt samhället som lägger ned avsevärda belopp på denna service åt medborgarna. Man beräknar att samhällets och kommunernas kostnader för varje boklån via biblioteken uppgår till kronor 3:25, medan författarna får 6 öre. Jag tycker att de siffrorna säger en hel del.

Utskottet, som stannat vid samma belopp som i fjol, hänvisar till att man nu har tillsatt en utredning om litteraturstöd, vilken utredning också skall se över de statliga insatser som berör

Ang. ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. författarnas inkomster. Även om man nu behöver överse dessa statliga insatser torde det enligt vår uppfattning inte finnas något hinder för att snabbt höja den ersättning till författarna som utgår för boklån. Reservationen föreslår, i likhet med Sveriges författarfond, att dessa ersättningar skall utgå med 12 öre för svenskt originalverk, 6 öre för lån av översatt verk samt 48 respektive 24 öre för bruk av svenskt respektive översatt referensexemplar.

Vi föreslår detta i reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Herr Johan Olsson har närmare motiverat reservationen. Jag vill bara ge några ytterligare kommentarer.

Det är ytterst angeläget och berättigt enligt vår mening att Sveriges författarfonds och FLYCO:s krav på ökade bibliotekersättningar till författarna nu blir beviljade.

Det kan erinras om att bokutredningen i sitt betänkande redan 1952 förordade ett grundbelopp på 5 öre för varje lån. Efter 17 år har detta belopp kommit upp till 6 öre, vilket inte ens är det reella värdet av det belopp som den gången föreslogs av bokutredningen. De av Sveriges författarfond föreslagna höjningarna av bibliotekersättningen tycks därför i hög grad vara befogade. Ett beslut i enlighet därmed kan inte komma i konflikt med pågående litteraturutredning, där en av reservanterna själv sitter med.

Författarna har själva genom sina organisationer i år tagit upp frågan om bibliotekersättningen på allvar, något som herr Olsson erinrat om, och förbereder nu en aktion för att tillvarata sina intressen. Författarna har gett ut en skrift som herr Olsson visade på. Jag kan tala om en annan som heter »Varför bråkar författarna om biblioteken?» I programskriften har de

synnerligen starkt motiverat sin rätt att få förhandlingsrätt när det gäller ersättningen för boklånen.

Biblioteken är den största konsumenten av litteratur, skulle man kunna säga, med cirka 60 miljoner boklån varje år. Detta bör jämföras med de 4 å 5 miljoner böcker som författarna säljer om året. Det är dessa böcker som de i högsta grad är hänvisade att leva av. Författarna är därför i själva verket, enligt vad de själva säger, en låginkomstgrupp, och herr Olsson har ju erinrat om detta alldeles nyss.

För de flesta författare blir den ersättning de får från biblioteken synnerligen låg, kanske endast några hundra kronor, och därför hjälper vad som här föreslås inte upp det hela så mycket. Det finns i dessa skrifter mycket mer som belyser hur författarnas situation är.

Vad skall vi nu göra? De borgerliga partiernas representanter har föreslagit en uppräknig av ersättningarna enligt Författarfondens förslag. Det bör inte uppfattas som ett frieri till författarna utan som ett rättvisekrav. Det har också av herr Olsson erinrats om vad våra bibliotek kostar som skall låna ut dessa böcker. Jag har fått den uppgiften att varje lån i genomsnitt kostar 3 kronor 50 öre. Vi ger som sagt våra författare 6 öre i ersättning för egna svenska verk.

Reservationens förslag innebär en uppräknig med 3,2 miljoner kronor, och vi anser att detta är ytterst berättigt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr PETERSSON, BERTIL, (s):

Herr talman! Som vi nyss har hört av de föregående talarna har utskottet vid denna punkt behandlat en rad motioner med yrkanden om höjningar av bibliotekersättningen och med förslag om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära initiativ för skapan-

Ang. ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. de av en förhandlingsordning för författarnas och översättarnas organisation samt förslag om att de fyra nordiska författarstipendierna, som kom till föregående år, ej skall belasta Författarfonden.

Vid punkten har avgivits en reservation, och de föregående talarna har redogjort för vad den innehåller. Den innebär en uppräknig av biblioteksersättningen bl. a. för lån av rättsskyddat svenskt originalverk från 6 till 12 öre.

Utskottets majoritet har med hänvisning till den förlidit år tillsatta utredningen, som skall göra en översyn av de statliga insatserna för direkt författarstöd, ej ansett sig kunna biträda förslaget om en höjning. Detta innebär självfallet inte att de som företräder majoriteten i utskottet är negativa till en förbättring av stödet till denna grupp. Det framgår bl. a. av utskottets enligt mitt förmenande mycket positiva skrivning, som jag ber att få citera ordagrant:

»Omfattningen och utformningen av det statliga stödet är givetvis en fråga av stor betydelse för den enskilde författaren. Med hänsyn härtill är det utskottets förhoppning att litteraturutredningen skall kunna bedriva sitt arbete beträffande dessa frågor med största skyndsamhet. För det fall arbetet avsevärt fördröjs — t. ex. genom att spörsmål sammanhängande med upphovsmannarätten uppkommer — bör utredningen enligt utskottets mening överväga att lägga fram förstärkningsförslag av provisorisk karaktär.»

Det är väl en ganska klart uttalad positiv inställning till den här problematiken.

Låt mig så erinra om att utskottet i anslutning till denna punkt när det gäller de nordiska författarstipendierna har enats om ett förslag som innebär att man bifaller dels framställningen från Författarfondens styrelse, dels yrkanden som framförts i motionspar, nämligen att kostnaderna för de

fyra nordiska stipendierna på 22 000 kronor läggs utanför Författarfonden och alltså täcks genom särskilda medel.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan vid denna punkt.

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Som ordförande i den litteraturutredning som spelat en viss roll i de tidigare inläggen och även i utskottets utlåtande borde jag kanske göra några korta kommentarer till detta ärende.

I ett tidigare inlägg här i dag sade herr Nyman helt allmänt om kulturbudgeten att det kanske varit nödvändigt att gå fram ordentligt med blåpannan i ett strävt budgetläge. Jag föreställer mig att detta också har varit ett avgörande motiv för regeringen när den avvisat FLYCO:s yrkanden trots att det utan tvivel finns ömmande skäl för att snabbt förbättra författarnas ställning.

Ett annat skäl för regeringen har uppenbarligen varit att man funnit ett behov av att göra en mera allmän översyn av bokproduktionens och bokspridningens problem, författarnas ställning och mycket annat och lägga detta i en utredning, där för övrigt författarna själva är mycket starkt representerade.

När de borgerliga talarna understryker att det är ett rättvisekrav att författarna får de förbättringar som här föreslås och att det är av den anledningen man ställer sig bakom förslagen tvingas man göra den lilla reflexionen att om vi hade haft en borgerlig budgetpolitik i detta land under de senaste årtiondena, hade vi i dag sannolikt inte haft någon biblioteksavgift att diskutera och ännu mindre hur hög denna avgift borde vara. Denna anordning är nämligen okänd i det stora flertalet europeiska stater, framför allt i dem där borgerligheten sedan länge haft en dominerande ställning. Det är väldigt bra att man tack vare den socialdemokratiska framstegspolitikerna fått en grund för samhällsinsatser även på

Ang. ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. detta område och att samvetet har vaknat i alla kretsar så att man nu tävlar om att hitta på förbättringar.

Det skall som sagt tacksamt noteras, men det måste väl också tilläggas — och det tycker jag inte riktigt framgick av herrar Olssons och Nymans anföranden — att biblioteksavgiften inte ensam kan tänkas lösa författarnas inkomstproblem. De har i dag inkomster från olika källor och biblioteksavgiften är där ett viktigt och intressant inslag. Men samhället måste också ställa frågan: På vilka olika vägar kan författarnas ställning ytterligare förbättras och vilka av dessa vägar är de lämpligaste ur sociala, kulturella och andra synpunkter? Detta är verkligen ganska komplicerade problem, och det är inte alldeles självklart att man på sikt ensidigt bör satsa på en kraftig höjning av biblioteksavgifterna. Drar man dessutom in hela problematiken om förhandlingsrätt för författarna, kompliceras frågorna ytterligare. Vi bör helst inte ordna på det sättet att framsteg på hela fältet bromsas upp i avvaktan på en lösning av de ytterligt svårknäckta juridiska problem som en sådan förhandlingsrätt utan tvivel måste innebära.

Jag är för min del övertygad om att litteraturutredningen kommer att ta ad notam utskottsmajoritetens begäran om att utredningen skall överväga att lägga fram förstärkningsförslag av provisorisk karaktär i den mån vi inte mycket snabbt kommer fram till helt alternativa förslag. Jag inbillar mig inte att materialet är så lätt att vi i en handvändning skall lösa alla de problem som ingår i utredningens direktiv. Jag finner det därför mycket sannolikt att tanken på förstärkningsförslag av provisorisk karaktär senare kan bli aktuell.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Till utskottets talesman herr Petersson vill jag gärna säga att

även utskottets skrivning är starkt positiv i det här stycket. Det finns skäl för att herr Björk, som ju är litteraturutredningens ordförande, verkligen läser även vad utskottets majoritet har skrivit och försöker att i utredningen arbeta efter de intentioner som utskottets skrivning ger uttryck åt. Reservanterna anser emellertid att denna fråga borde ha kunnat lösas temporärt utan att utredningens arbete därmed på något sätt hade försämrats.

Herr Björk sade att om vi hade haft borgerlig majoritet i det här landet så hade vi — »sannolikt», sade han för säkerhets skull — inte haft förutsättningar att ge dessa anslag. Jag vill inte gå in på någon diskussion om den saken, ty tiden medger inte detta. Jag vill endast bestrida riktigheten i ett sådant uttalande och hänvisar i övrigt till den ekonomiska debatt som brukar föras i andra avsnitt. Vi har deklarerat en uppfattning, och vi står för den. Vi har haft den tidigare, och vi kommer att fortsätta att ha den. Vill man åstadkomma jämlikhet och vill man handla snabbt, har man här ett tillfälle att temporärt eller hur man vill öka anslagen för att förbättra författarnas situation. Sedan utredningen fått titta på problemet i dess helhet och undersökt alla konsekvenser, kan ett nytt system mycket väl avlösa det vi nu har. Jag tycker att det är dålig jämlikhetspolitik att hänvisa till en utredning när det finns tillfälle att direkt visa ett positivt intresse.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Det är kanske inte så mycket att tillägga utöver vad herr Olsson har anfört.

Jag förstår att problemet är komplicerat och att dessa frågor har stark anknytning till upphovsrättslagen av år 1960. I princip lär författarna ha ensamrätt att publicera, mångfaldiga och sprida sina verk, men det har gjorts vissa inskränkningar i denna ensam-

Ang. bidrag till Tekniska museet

rätt av, som det heter, allmänkulturella skäl. Det får göras utdrag ur författarnas verk, det får göras skolböcker osv. Vi har dock här ett problem som så småningom måste lösas. Det är min förhoppning att den sittande utredningen skall kunna framlägga förslag som ger en tillfredsställande lösning på problemet. Vi tycker emellertid att det ligger så mycket i vårt yrkande, att kammaren för dagen bör kunna rösta för det.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 54.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 5—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14**Ang. bidrag till Tekniska museet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Tekniska museet för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 921 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 650, av herr *Nyman m. fl.*, och II: 750, av herr *Mattsson m. fl.*,

dels ock motionen I: 667, av herr *Wallmark*.

I motionerna I: 650 och II: 750 hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att anslaget till Bidrag till Tekniska museet skulle höjas med 63 822 kronor utöver vad departementschefen föreslagit för ytterligare två tjänster.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 650 och II: 750 till Bidrag till Tekniska museet för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 921 000 kronor,

2. att riksdagen måtte avslå motionen I: 667.

Vid punkten hade reservation avgivits, beträffande bidrag till ytterligare tjänster, av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m),

Nyman (fp), Eric Peterson (fp), Kaijser (m), Johan Olsson (cp), Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Nordstrandh (m), Källstad (fp), Dahlgren (cp), Sundman (cp) och Eriksson i Arvika (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 650 och II: 750 till Bidrag till Tekniska museet för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 985 000 kronor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I en fyrpartimotion i andra kammaren, II: 750, har yrkats på två tjänster av de tre som äskats av Tekniska museet, men inte beviljats av departementschefen. Som skäl för att dessa tjänster bör tillsättas kan anföras att den sakkunnigutredning som för museets utveckling och organisation gjordes 1964 föreslog 14 nya tjänster för att säkerställa den framtida utbyggnaden av detta museum. Av dessa 14 tjänster har hitintills endast beviljats fem, varav fyra 1965/66.

Jag tror alla kan intyga att museet har en mycket stor uppgift att fylla och är mycket populärt. Man kan helt enkelt betrakta Tekniska museet som en riksinstitution som hela landet har stort intresse av. Det är synnerligen viktigt att vårt land, som har en mycket berömd ingenjörskonst, för eftervärlden kan bevara alla sällsynta tekniska utrustningar.

Besöksfrekvensen har under senare år stigit starkt, från 80 000 besökare år 1964 till 150 000 år 1968. Inte minst har skolungdom visat stort intresse för detta museum. Jag vet att Tekniska museet är i stort behov av dessa två tjänster, och därför har vi i en reservation yrkat på ytterligare två tjänster.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang. bidrag till Tekniska museet

Herr PETERSSON, BERTIL, (s):

Herr talman! Till den här punkten har, som herr Nyman nyss nämnde, fogats en reservation, vari yrkas på en uppräknig av anslaget med 64 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag. Låt mig i anslutning därtill anför följande.

I sak föreligger inte delade meningar mellan majoritet och reserveranter. Oavsett vilken ställning vi tagit till den aktuella medelsanvisningen har vi samma uppfattning om värdet av detta museum, genom vilket man på ett fördömligt sätt får den moderna tekniken och dess historia presenterad. Utskottsmajoriteten har emellertid fått uppgift om att 1965 års musei- och utställnings-sakkunniga, som utreder hela frågan om de statsunderstödda och statliga museerna, kan förväntas avlämna förslag om bl. a. Tekniska museet i början av nästa år. Med anledning härav har utskottsmajoriteten för sin del godtagit Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjordes enligt de rörande mom. 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i mom. 2.

Punkterna 15—17

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 18***Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

a) godkänna de riktlinjer för statligt stöd till ungdomsorganisationernas verksamhet, som angivits i statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1969,

b) till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 5 925 000 kronor,

c) till Bidrag till ungdomsledarutbildning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 4 200 000 kronor,

d) till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 13 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 159, av herr Nyman m. fl., och II: 143, av herr Mundebo, vari hemstälts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning rörande grund- och fortutbildning av ungdomsledare,

dels de likalydande motionerna I: 485, av herr Nilsson, Nils, och herr Larsson, Thorsten, samt II: 560, av herr Mattsson m. fl., i vad avsåge hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid beviljande av anslag till ungdomsorganisationerna hänsyn måtte tagas till de kostnader som föranleddes av deras ökande verksamhet vid skolorna,

dels de likalydande motionerna I: 635, av herr Andreasson, och II: 732, av herr Boo och herr Larsson i Borrbý, vari anhållits, att riksdagen måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att fördelningen av bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet borde ske i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer,

2. till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budget-

året 1969/70 anvisa ett anslag av 7 500 000 kronor,

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en femårsplan för utbyggnaden av stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet enligt i motionerna anförda riktlinjer,

dels de likalydande motionerna I: 639, av herr Blomquist och herr Persson, Nils, samt II: 752, av herr Nelander m. fl., vari yrkats,

1. att riksdagen till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet skulle anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 260 000 kronor förhöjt anslag,

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle

a) framhålla vikten av att ungdomsorganisationernas vägledande och fostrande verksamhet sattes in så tidigt som möjligt och hemställa att därför den nedre åldersgränsen för statsbidragsberättigade medlemmar sänktes från 12 till 10 år från och med budgetåret 1970/71,

b) hemställa, att grundbidraget till vissa ungdomsorganisationers centrala verksamhet måtte höjas från 20 000 kronor till 30 000 kronor budgetåret 1969/70 och till 40 000 kronor budgetåret 1970/71,

dels de likalydande motionerna I: 647, av herrar Lidgard och Akerlund, samt II: 730, av herr Björck i Nässjö och herr Wennerfors, i vad avsåge hemställan

1. att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1969/70 till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet anvisa ett med 75 000 kronor förhöjt anslag av 6 000 000 kronor,

2. att av anslaget för budgetåret 1969/70 till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet skulle anvisas 150 000 kronor till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd,

dels de likalydande motionerna I: 656, av herr Pettersson, Harald, m. fl., och II: 734, av herr Boo m. fl., vari föreslagits, att riksdagen skulle

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

1. till Bidrag till ungdomsledarutbildning under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 6 800 000 kronor,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en femårsplan för utbyggnaden av stödet till ungdomsledarutbildning,

dels de likalydande motionerna I: 657, av herr *Pettersson, Harald, m. fl.*, och II: 733, av herr *Boo m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att nedre åldersgränsen för deltagande i statsbidragsberättigad fritidsgrupp måtte sänkas från 12 till 10 år,

2. till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet anslå 14 000 000 kronor,

dels de likalydande motionerna I: 673, av herr *Wirtén m. fl.*, och II: 745, av herr *Källstad m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta

1. att höja anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet till 6 705 000 kronor,

2. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om

a) att grundbidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet ökades till 40 000 kronor per organisation och år,

b) att Kungl. Maj:t vid fördelning av bidrag till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd och Frikyrkliga ungdomsrådet beaktade dessa organisationers behov av anslagsökning motsvarande andra ungdomsorganisationers,

dels ock motionen II: 737, av herr *Carlstein*.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte godkänna i statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1969 förordade riktlinjer för statligt stöd till ungdomsorganisationernas verksamhet,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 159 och II: 143,

3. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å

motionerna I: 635 och II: 732, I: 639 och II: 752 samt I: 673 och II: 745, samtliga motioner i vad de avsåge grundbidragets storlek, besluta, att grundbidrag skulle utgå med 25 000 kronor,

4. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 635 och II: 732, I: 639 och II: 752 samt I: 657 och II: 733, i vad de avsåge ändrade åldersgränser för statsbidrag,

5. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 635 och II: 732, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, besluta, att spridningsvägningstalet skulle bestämmas utifrån organisationens spridning i landets primärkommuner,

6. att riksdagen måtte avslå motionen II: 737 och motionerna I: 635 och II: 732 samt I: 656 och II: 734, de fyra sistnämnda i vad de avsåge femårsplaner,

7. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 635 och II: 732, i vad de avsåge visst andelsbelopp,

8. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 647 och II: 730, i vad de avsåge beslut av riksdagen om visst bidragsbelopp till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd,

9. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 673 och II: 745, i vad de avsåge uttalande av riksdagen om bidragsgivningen till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd,

10. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 673 och II: 745, i vad de avsåge uttalande av riksdagen om bidragsgivningen till Frikyrkliga ungdomsrådet,

11. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 485 och II: 560, såvitt nu vore i fråga,

12. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 635 och II: 732, I: 639 och II: 752, I: 647 och II: 730 samt I: 673 och II: 745, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

1969/70 anvisa ett anslag av 5 925 000 kronor,

13. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 656 och II: 734, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ungdomsledarutbildning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 4 200 000 kronor,

14. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 657 och II: 733, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 13 200 000 kronor.

Vid punkten hade avgivits tolv särskilda, med 4—8, 9 a och 9 b, 10 a—c, 11 samt 12 betecknade reservationer.

I reservationen 4, beträffande grundbidrag, hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Kaijser* (m), *Johan Olsson* (cp), *Bohman* (m), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sundman* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp) ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 639 och II: 752 samt med bifall till motionerna I: 635 och II: 732 och I: 673 och II: 745, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, besluta, att grundbidraget från och med budgetåret 1969/70 skulle vara 40 000 kronor.

I reservationen 5, beträffande åldersgränser, hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp) ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte med bifall

till motionerna I: 635 och II: 732 och I: 657 och II: 733 samt i anledning av motionerna I: 639 och II: 752, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, besluta, att beträffande nu ifrågavarande bidrag skulle från och med budgetåret 1969/70 gälla nedre åldersgränsen tio år.

I reservationen 6, beträffande spridningsvägningstal, hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp) ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 5 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 635 och II: 732, såvitt nu vore i fråga, och med avslag härutinnan å Kungl. Maj:ts förslag, besluta, att spridningsvägningstalet skulle beräknas enligt i motionerna intagen tabell.

I reservationen 7, beträffande andelsbelopp, hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp) ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 7 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 635 och II: 732, såvitt nu vore i fråga, besluta, att det s. k. andelsbeloppet skulle vara lägst 12 000 kronor.

I reservationen 8, beträffande visst bidrag till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd, hade herrar *Ottosson* (m), *Kaijser* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m) ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 8 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 647 och II: 730 besluta, att Sveriges ungdomsorganisationers landsråd skulle för budgetåret 1969/70 uppbära statsbidrag med 150 000 kronor.

Beträffande bidragsgivningen till Fri-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

kyrkliga ungdomsrådet m. m. hade avgivits reservationerna 9 a och 9 b.

I reservationen 9 a hade herrar *Ottosson* (m), *Kaijser* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m) — vid bifall till reservationen 8 — ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i denna reservation angivits.

I reservationen 9 b hade herrar *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Källstad* (fp) och *Eriksson* i Arvika (fp) ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 9 och 10 hemställa,

9. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 673 och II: 745 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anført beträffande bidragsgivningen till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd,

10. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 673 och II: 745 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anført beträffande bidragsgivningen till Frikyrkliga ungdomsrådet.

Beträffande anslag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet hade avgivits reservationerna 10 a—c.

I reservationen 10 a hade herrar *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Källstad* (fp) och *Eriksson* i Arvika (fp) — vid bifall till reservationen 4 — ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 12 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 635 och II: 732 och I: 639 och II: 752 samt med bifall till motionerna I: 673 och I: 745 ävensom med avslag på motionerna I: 647 och II: 730, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 6 705 000 kronor.

I reservationen 10 b hade herrar *Ottosson* (m), *Kaijser* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m) — vid bifall till reservationerna 4 och 8 — ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 12 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 635 och II: 732 och I: 639 och II: 752 samt med bifall till motionerna I: 647 och II: 730 ävensom I: 673 och I: 745, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 6 780 000 kronor.

I reservationen 10 c hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp) — vid bifall till reservationerna 4—7 — ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 12 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 639 och II: 752 och I: 673 och II: 745 samt med bifall till motionerna I: 635 och I: 732 ävensom med avslag på motionerna I: 647 och II: 730, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 7 500 000 kronor.

I reservationen 11, beträffande anslag till ledarutbildning, hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp) — vid bifall till reservationerna 5—7 — ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla i reservationen angiven lydelse samt att utskottet bort under 13 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 656 och II: 734, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ung-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

domsledarutbildning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 6 800 000 kronor.

I reservationen 12, beträffande anslag till fritidsverksamheten, hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Dahlgren* (cp) och *Sundman* (cp) — vid bifall till reservationen 5 — ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 14 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 657 och II: 733, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 14 000 000 kronor.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Det område som vi nu kommer till gäller ungdomsverksamhet och frivilligt folkbildningsarbete. Här har vi en hel rad reservationer, men jag föreställer mig att vi kan föra debatten över hela området på en gång. Centern har här ensam tre reservationer — det finns också ett antal följdreservationer — och vi har för vår del resonerat så att det räcker med endast en votering för att ange hur kammaren ställer sig till ärendet.

Ungdomsfrågorna, som jag närmast kommer att beröra, har diskuterats mycket, och många utredningar under de senaste två decennierna har sysslat med ungdomsverksamheten. Många av oss som är ledamöter i denna kammare kommer säkert ihåg 1930- och 1940-talen och den ungdomsverksamhet som de flesta av oss då var engagerade i. Jag föreställer mig att vi tyckte — och fortfarande tycker — att denna verksamhet var mycket nyttig för oss själva, och den var till ovärderlig nytta för samhället. Sedan dess har emellertid samhällsbilden förändrats. Det är helt andra förutsättningar för ungdomsarbetet i dag. Hemmens betydelse, som

tidigare varit stor, har minskat, och i viss mån har hemmens roll övertagits av samhället.

Vi hade en ungdomsvårdskommitté på 1940-talet. Man sade redan då att ungdomsarbetet var betydelsefullt därför att man med detta skapade sociala kontakter. Man ökade samhällssolidariteten, och ungdomsverksamheten hade en allmänt fostrande betydelse. Sedan har vi haft flera utredningar. 1962 års ungdomsvårdsutredning ligger till grund för det förslag som departementschefen framlagt för riksdagen, som vi har motioner kring och som vi nu diskuterar.

I dagens situation har vi ännu mer än tidigare behov av en livlig ungdomsverksamhet. Vi måste nog erkänna att ungdomsorganisationerna hör till samhällets redskap för att klara de många problem som möter i den nya tiden med dess snabba förändringar och dess brist på någonting som ungdomen kan tro på och hålla sig till. Det finns all anledning för samhället att inse detta och verkligen satsa på ungdomsorganisationerna. När man vet att vi i år anslår 8,5 miljarder kronor till skolväsendet, medan ungdomsverksamheten och folkbildningsarbetet, som vi nu talar om, endast får 40 miljoner kronor, tycker man nästan att det är en disproportion. Vi menar att ungdomsorganisationerna har större betydelse — jämsides med skolväsendet — än vad man här anslagsmässigt vill tillmäta dem.

Den nämnda utredningen, som avlämnade sitt betänkande 1967, har på ett flertal punkter föreslagit förändringar och långt gående anslag från statsmakterna. Departementschefen ansluter sig delvis till utredningens förslag. I fråga om den centrala ungdomsverksamheten föreslås en höjning av anslaget från nu utgående 20 000 kronor till 25 000 kronor för varje bidragsberättigad organisation. Ungdomsutredningen föreslog i sitt betänkande att beloppet skulle vara 40 000 kronor, och skolöverstyrelsen har understött utredningens förslag. I en reservation har

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

centern, folkpartiet och moderata samlingspartiet ställt sig bakom detta utredningens förslag att varje organisation som är bidragsberättigad skall få ett grundbelopp av 40 000 kronor. Vi menar att detta belopp skall avse den centrala verksamheten som är av väsentlig betydelse för en organisations livskraft. Den ekonomiska situationen möjliggör då en viss trygghet i verksamheten och en viss frihet för organisationen att åtaga sig nya saker och få tid att följa med i utvecklingen.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservation 4.

Centerpartiet har velat gå litet längre när det gäller övriga moment som är redovisade i utskottsutlåtandet under denna punkt. I flera avsnitt yrkar vi rätt kraftiga höjningar. Vissa yrkanden verkar tillkrånglade, men det beror på systemet — vi vill ha en pakettlösning. Jag yrkar bifall till våra reservationer här, men jag kommer att begära votering endast i den första omröstningen.

Den största ökning som vi yrkar här gäller en höjning av anslaget till ungdomsledarutbildningen. Vi menar att ungdomsledarna är den viktigaste delen i en ungdomsorganisation. Man har ofta hört uttrycket att »det står och faller med ledarkrafterna». När ungdomsutredningen började sitt arbete frågade den organisationerna vilka problem de hade och i vilken ordning de ville gradera dem. Då blev svaret att bristen på ledare var det första problemet. Det andra problemet var bristen på pengar, sedan kom svårigheten att få ut föreningens budskap, och slutligen var det lokalfrågor och sådant. Det visar hur viktigt det är att man verkligen har utbildade ledare i tillräckligt antal. Det är därför som vi har velat höja anslaget här. Ungdomsutredningen föreslog att 10 miljoner kronor skulle ställas till förfogande för ledarutbildning. Skolöverstyrelsen har föreslagit att nuvarande anslag höjs till drygt 8 miljoner kronor. Utskottet föreslår liksom Kungl. Maj:t 4,2 miljoner kronor, medan vi i

denna reservation föreslår ett belopp av 6,8 miljoner kronor.

Reservation 5 berör åldersgränserna. I det system som ligger till grund för de rörliga bidragen till organisationerna talar man om ett medlemsvägningsstal. Antalet medlemmar inom vissa intervaller ger ökande sådana tal. Man har alltså en viss nedre åldersgräns och en viss övre gräns när man skall räkna antalet ungdomar i en förening. Den nedre gränsen är för närvarande 12 år, och Kungl. Maj:t vill ha kvar denna gräns. Ungdomsutredningen föreslog att man skulle sänka den nedre gränsen till 10 år. Ungdomarna mellan 10 och 12 år är nämligen numera i stor utsträckning engagerade i ungdomsarbetet, och det är en gård av rättvisa att räkna med dem i ungdomsorganisationerna vid denna bidragsgivning. Skolöverstyrelsen har föreslagit att åldersgränsen skulle sänkas ända ned till 7 år. Reservanterna vill alltså ha en gräns på 10 år i stället för 12 år.

Reservation 6 gäller det rörliga bidrag som utgår till ungdomsorganisationerna utöver grundbidraget. Här talas om ett spridningsvägningstal. Reservanterna menar att en organisations antal lokalavdelningar skall ligga till grund för spridningsvägningstalet. Utskottsmajoriteten anser att medlemsantalet i förhållande till antalet kommuner skall utgöra grunden. Vi tycker att spridningsvägningstalet skall baseras på antalet lokalavdelningar, därför att denna metod är enkel och ger ett direkt rättvisande resultat. Detta hindrar ju inte den strukturomvandling inom föreningarna som man talar om från utskottets sida. Som bekant arbetar ju en riksorganisation med lokalavdelningar, med kretsar och distrikt. Det förekommer ständig kontakt och samarbete mellan de olika lokalavdelningarna. Men det mått efter vilket organisationen skall få bidrag borde lämpligen stå i relation till varje lokalavdelning.

Reservation 7 tar upp frågan om det s. k. andelsbeloppet, där man också har

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

ett system för beräkning av det rörliga bidraget. Andelsbeloppet fastställs i förhållande till tillgängligt anslag och det vägningstal som organisationerna uppnår. Om man får flera bidragsberättigade ungdomsorganisationer skulle det förhållandet kunna inträffa att det rörliga bidraget minskar för samtliga organisationer. Vi menar att det här bör finnas ett minimibelopp som vi vill fastställa till 12 000 kronor.

Herr talman! Med vad jag sagt tror jag mig ha gått igenom den här punkten. Vi fäster stor vikt vid dessa frågor och har för avsikt att återkomma till dem, om ungdomsutredningens intentioner inte uppfylls snarast. Vi menar att vi här verkligen kan visa vilja och förståelse för ungdomsarbetet genom att följa ungdomsutredningens förslag och bevilja detta anslag.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till här berörda reservationer.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag kan instämma i mycket av vad herr Olsson sagt om ungdomsorganisationernas betydelse och behov av medel men vill ändå göra några kommentarer.

Statens stöd till ungdomsorganisationernas verksamhet har som kanske är bekant utretts av 1962 års ungdomsutredning, som härom året lämnade sitt slutbetänkande. I årets statsverksproposition har departementschefen förordat de riktlinjer för statligt stöd till ungdomsorganisationernas verksamhet som väsentligen bygger på nämnda betänkande. Men anslagen för kommande år kan endast betraktas som en första etapp, och trots det höjda anslag som kommit ungdomsorganisationernas centrala verksamhet till del med en 25-procentig förhöjning har en rätt stor besvikelse uppstått inom ungdomsorganisationerna vilka anser sig ekonomiskt sett få göra på stället marsch. I flera motioner har därför föreslagits att regeringen skulle presentera en fem-

årsplan för utbyggnad av stödet till ungdomsorganisationerna, beträffande såväl den centrala verksamheten som ungdomsledareutbildningen.

Denna fråga har allvarligt diskuterats inom utskottet. Vi är förstående för och medvetna om att femårsplaner ur vissa synpunkter och under vissa villkor — med tanke på planering och uppbyggnad bl. a. — kan vara till fördel för organisationerna, men vi har ändå inte kunnat tillstyrka en sådan femårsplan. Det skulle ha medfört att riksdagen gjort en framtida bindning av bidragsgivningen, vilket vi i allmänhet inte vill gå med på. Det är därför som vi avstyrkt förslaget om femårsplanen.

Sedan vill jag säga några ord om grundbidraget till organisationerna. Syftet med det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet har generellt uttryckts som ett allmänt stimulansbidrag för en verksamhet som organisationerna i överensstämmelse med sitt program önskar genomföra. Som beräkningsnorm för bidraget har gällt dels ett grundbidrag som är lika stort till alla organisationer, dels ett rörligt bidrag baserat på olika beräkningar, som herr Johan Olsson har varit inne på.

Skolöverstyrelsen föreslår att detta grundbidrag skulle uppräknas till 40 000 kronor, medan departementschefen har stannat vid 25 000 kronor. Det innebär dock en uppräkning med 5 000 kronor, vilket också har blivit utskottsmajoritetens förslag.

Reservanterna däremot anser att grundbidraget är av mycket stor betydelse och bör prioriteras vid en anslagshöjning till ungdomsverksamheten. De grundläggande kostnaderna för en organisations verksamhet beror ju till stor del inte bara av medlemsantalet, utan det finns fasta kostnader för kansli, utgivning av en ungdomstidning, löner osv. Det gör att de mindre lika väl som de större organisationerna är i behov av ett grundbidrag. Vi

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

har velat gå med på skolöverstyrelsens förslag att grundbeloppet bör höjas till 40 000 kronor till var och en av de 52 bidragsberättigade ungdomsorganisationerna, vilket vi också föreslagit i en reservation.

Reservationen 9 b avser bidrag till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd och Frikyrkliga ungdomsrådet. Vi vill gärna att Kungl. Maj:t vid sin prövning av bidragstilldelningen till ungdomsorganisationer skall tillerkänna just dessa en anslagsökning.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 4 och 9 b. I övrigt yrkar jag bifall till vad utskottet föreslagit på denna punkt, nr 18.

Herr KAIJSER (m):

Herr talman! I fråga om de principiella resonemang som har förts av de föregående talarna vill jag instämma i mycket.

I den långa rad av reservationer som är fogade till denna punkt är vi från moderata samlingspartiet ensamma om en, reservationen nr 8. Reservationerna 9 a och 10 b under denna punkt samt reservationen 13 under punkten 19 blir följdre reservationer till reservationen 8 om denna bifalles. Förslaget i reservation 8 innebär att ett anslag på 75 000 kronor flyttas över från en punkt till en annan. Det gäller en önskan om ett ökat anslag till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd — SUL, som det förkortas i utskottsutlåtandet. Det är en samarbetsorganisation för 53 olika ungdomsorganisationer, och dess uppgift är bl. a. och kanske framför allt att utgöra ett forum för internationella frågor av gemensamt intresse för de samarbetande organisationerna.

Gång på gång framhålles behovet av en vidgad saklig information till allmänheten i u-landsfrågor. Vi är alla medvetna om det stora behovet av en vidgad kunskap såväl om förhållandena inom u-länderna som i fråga om

vårt lands möjligheter att bidra till deras utveckling. Särskilt viktigt är det att sådan information kan gå ut till ungdomen för att ge den ett kunskapsunderlag och därmed möjligheter att konkretisera sitt ofta mycket livliga intresse för u-länderna samt för att den skall få en uppfattning om sina egna möjligheter att göra insatser i u-landsarbetet. Det må nu vara fråga om omedelbart förestående insatser eller insatser i en mer eller mindre avlägsen framtid som de unga under tiden skulle kunna förbereda sig för.

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd försöker förse sina samarbetande organisationer med den service som är nödvändig för bl. a. nyssnämnda informationsarbete. Sedan några år har man tillsammans med SIDA regelbundet anordnat kurser för ungdomsledare. Det har varit både centrala veckokurser och regionala veckoslutskurser. Denna kursverksamhet har blivit mycket uppskattad. Även i övrigt har kursverksamhet i dessa frågor bedrivits. Genom sina kontakter med olika internationella ungdomsorganisationer och landsråd över hela världen kan landsrådet erbjuda möjligheter att delta i internationella seminarier i speciella ämnen för svenska ungdomar, vilket dock hittills varit möjligt endast i mycket liten utsträckning. Hela den kursverksamheten skulle med fördel kunna utvidgas — behovet är stort — men det kräver ökad medelstillgång. I reservationen har vi framhållit att vi vill att organisationen skall tillförsäkras ett anslag om 150 000 kronor om året. Jag yrkar sålunda bifall till reservation 8 och, om den blir bifallen, också till de övriga reservationer som jag nämnde i början av mitt anförande.

Herr PETERSSON, BERTIL, (s):

Herr talman! Jag vill inledningsvis stryka under att det råder enighet om den stora betydelse ungdomsorganisationerna har för ungdomens samhällsfostran och personlighetsutveckling.

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

Man är enig om att stödet till den verksamheten bör vidareutvecklas och förbättras.

I fråga om allmänna riktlinjer för det statliga stödet till ungdomsorganisationernas verksamhet och till ledarutbildning har föredragande statsrådet framhållit att en förutsättning för att samhället skall ge en organisation sitt stöd måste vara att organisationens verksamhet som helhet kan anses befrämja en demokratisk samhällsutveckling. Bakom detta uttalande står utskottet enigt. Utskottet understryker dessutom den enighet som torde råda om att den främsta drivkraften bakom samhällets ungdoms- och fritidspolitik inte skall vara riskerna för att den som är ung skall misslyckas i sin sociala anpassning utan i stället möjligheterna att ta till vara den enskildes inneboende anlag och förutsättningar. Det gäller under sådana förutsättningar, framhåller utskottet, att öppna nya möjligheter för de unga att utnyttja fritiden på ett berikande sätt.

Av det anförda torde framgå att i väsentliga principiella frågor beträffande stödet åt ungdomsorganisationerna råder full enighet. De många reservationerna gäller väsentligen detalj- och anslagsfrågor.

Låt mig, herr talman, innan jag går in på att bemöta de olika reservationerna få framhålla att det anslag som föredragande statsrådet föreslagit skall uppfattas som ett första steg. Förslaget innebär totalt en höjning av nu utgående anslag med 2,8 miljoner kronor, vilket blir en höjning med ca 25 procent för den centrala verksamheten och ca 70 procent för ledarutbildningen. Den sistnämnda siffran innebär i pengar en uppräknings med 1,7 miljon; det är alltså en avsevärd uppräknings av anslaget.

I den första reservationen på denna punkt, som gäller grundbidraget, yrkas på en höjning till 40 000 kronor. Utskottsmajoriteten har emellertid anslutit sig till tanken att det av föredragan-

de statsrådet framlagda förslaget om 25 000 kronor, vilket innebär en höjning med 5 000 kronor i förhållande till nuläget, är att betrakta som en första etapp och har därför tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag.

I reservation 5 yrkas på att åldersgränsen för bidrag sänks från nuvarande 12 till 10 år. Föredragande statsrådet har, med hänsyn till att stödet till fritidsgrupperna inte nu kommer att läggas om — det motiveras bl. a. av att man vill avvakta idrottsutredningens förslag — stannat för att åldersgränsen skall vara oförändrad. Utskottets majoritet har anslutit sig till denna ståndpunkt.

I reservation 6 yrkas på en ändring av spridningsvägningstalet, vilken innebär att man skall lägga antalet organisationer som grund för spridningsvägningstalet. Herr Johan Olsson motiverade denna sin reservation med att det skulle vara en smidigare uppläggning. Vi inom majoriteten menar att det förslag som lagts fram av föredragande statsrådet väl är minst lika smidigt och dessutom, som framhålls i utskottets utlåtande, har den fördelen att det torde motverka en konservering exempelvis av en organisationstyp med mycket små organisationsenheter.

Utskottsmajoriteten har av dessa anledningar ansett sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag även i denna punkt.

I reservationerna 8 och 9 behandlas frågan om anslag till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd och Frikyrkliga ungdomsrådet. För dessa organisationer, som är samarbetsorgan för andra organisationer vilka inte har medlemmar och organisationer i bidragsbestämmelsernas mening, kan dessa regler inte tillämpas. I propositionen föreslås att det av denna anledning bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva bidragsfördelningen till dessa organisationer. Utskottsmajoriteten biträder dessa förslag och avstyrker alltså reservationerna.

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande i alla moment.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående mom. 1 och 2 samt därpå särskilt rörande varje återstående moment av utskottets hemställan. Om anledning därtill gäves, komme, fortsatte herr förste vice talmannen, särskilda propositioner därefter att framställas beträffande utskottets motivering i viss del.

På gjord proposition bifölls till en början vad utskottet hemställt i *mom. 1 och 2*.

Vidare gjorde herr förste vice talmannen enligt de avseende *mom. 3* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 4 betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 18 mom. 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 55.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

I fråga om *mom. 4*, anförde nu herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 18 mom. 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, m. m.

Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;
Nej — 20.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjordes i enlighet med de rörande *mom. 5* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 6 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls därpå utskottets hemställan i *mom. 6*.

Härefter gjordes enligt de beträffande *mom. 7* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 7 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende å *mom. 8*, yttrade vidare herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ottosson m. fl. vid punkten avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 18 mom. 8, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ottosson m. fl. vid punkten avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;
Nej — 17.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Såvitt gällde *mom. 9* gjordes nu propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med 9 b betecknade reservationen i förevarande del; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande *mom. 10*, anförde herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med 9 b betecknade reservationen i denna del.

Ang. bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

Härpå gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet hemställt i *mom. 11—14*.

Punkterna 19—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 23***Ang. bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 2 342 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 637, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 772, av herr *Wiklund i Stockholm m. fl.*, i vad avsåge hemställan att reservationsanslaget Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1969/70 måtte höjas med 58 000 kronor jämfört med vad Kungl. Maj:t föreslagit,

dels ock motionen II: 770, av herr *Westberg i Ljusdal*, såvitt nu vore i fråga.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionen II: 770, i vad den avsåge höjt grundbidrag,

2. att riksdagen måtte avslå motionen II: 770, i vad den avsåge medel till upplysning rörande narkotikafrågan,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 637 och II: 772 samt II: 770, i vad de avsåge instruktörsbidrag,

4. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag

å motionerna I: 637 och II: 772 samt II: 770, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 2 342 000 kronor.

Reservation hade anförts, beträffande instruktörsbidrag, av herrar *Ivar Johansson (cp)*, *Per Jacobsson (fp)*, *Ottosson (m)*, *Nyman (fp)*, *Eric Peterson (fp)*, *Kaijser (m)*, *Johan Olsson (cp)*, *Bohman (m)*, *Eliasson i Sundborn (cp)*, *Nordstrandh (m)*, *Källstad (fp)*, *Dahlgren (cp)*, *Sundman (cp)* och *Eriksson i Arvika (fp)*, vilka ansett

dels att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade,

dels att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 637 och II: 772 och i anledning av motionen II: 770, samtliga motioner i vad de avsåge instruktörsbidrag, besluta höja bidragen till instruktörer för upplysning i alkoholfrågor med 2 000 kronor per instruktör,

dels att utskottet, vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 3, bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 770 samt med bifall till motionerna I: 637 och II: 772, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 2 400 000 kronor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I motionsparet I: 637 och II: 772 som undertecknats av ett stort antal riksdagsmän, tillhörande riksdagens nykterhetsgrupp, har det statliga bidraget till nykterhetsorganisationerna behandlats. Inom landets nykterhetsorganisationer finns anställda 29 instruktörer, till vilka utgår statliga bidrag å 23 000 kronor per år och i

Ang. bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

några fall upp till 28 000 kronor per år. Nykterhetsorganisationerna har starkt understrukit det stora värde som instruktörerna har för denna verksamhet. De bidrar till att skola medlemmarna, och de hjälper också till med den utåtriktade verksamheten. Enligt beräkning kostar i dag en instruktör i genomsnitt cirka 50 000 kronor per år, vilket belopp innefattar kostnader för lön, resor och traktamentsersättningar. Det är mycket angeläget att till dessa befattningar kan rekryteras väl kvalificerade personer. Under senare år har emellertid uppstått svårigheter att på de ekonomiska villkor som kan erbjudas finna personal för dessa uppgifter, emedan man inte kan betala dessa instruktörer vad som behövs för att få fram så bra personal som möjligt.

Detta har medfört att skolöverstyrelsen har föreslagit en ökning med 4 000 kronor per instruktör och år för dessa 26 tjänster som nu erhåller 23 000 kronor, medan departementschefen räknat med oförändrat bidrag. Motionärerna har velat föreslå en ökning med 2 000 kronor per instruktör och år som en omedelbar förstärkning av bidragen. Detta innebär för 29 instruktörstjänster tillsammans 58 000 kronor per år, vilket vi som reservanter från de tre borgerliga partierna velat tillstyrka i en reservation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen på denna punkt.

Herr **PETERSSON, BERTIL**, (s):

Herr talman! Till denna punkt i utlåtandet har fogats en reservation, yrkande på en uppräknig av anslaget med 58 000 kronor, dvs. 2 000 kronor för var och en av de aktuella instruktörstjänsterna. Utskottet har ej kunnat biträda någon uppräknig av detta anslag, bl. a. under motiveringen att man ej kan överblicka konsekvenserna av ett bifall till motionsyrkandena.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående mom. 1 och 2 samt därefter särskilt rörande mom. 3 och 4.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 1 och 2 hemställt.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de rörande mom. 3 och 4 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nyman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 23 mom. 3 och 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och be-

Ang. bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

funnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;
Nej — 51.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

*Punkten 24***Ang. bidrag till de handikappades kulturella verksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 2 575 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 569, av herr *Peterson, Eric, m. fl.*, och II: 636, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, i vad avsåge hemställa att riksdagen under åttonde huvudtiteln till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1969/70 måtte bevilja ett med 300 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag förhöjt anslag på tillsammans 2 875 000 kronor,

dels de likalydande motionerna I: 666, av herr *Tistad m. fl.*, och II: 729, av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen under anslags titeln Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet utöver i statsverkspropositionen begärt belopp av 2 275 000 kronor måtte anvisa ytterligare 100 000 kronor till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet,

dels ock motionen II: 739, av herr *Dockered m. fl.*, vari yrkats, att anslaget till De blindas förenings biblioteksverksamhet skulle uppräknas till 1 140 000 kronor eller med 100 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit samt att anslaget till studielitteratur för blinda skulle uppräknas till 235 000 kronor eller med 35 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 569 och II: 636, i vad de avsåge ytterligare medel för kurs- och studieverksamhet,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 666 och II: 729 samt II: 739, i vad de avsåge utöver Kungl. Maj:ts förslag höjt bidrag till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet,

3. att riksdagen måtte avslå motionen II: 739, i vad den avsåge höjt bidrag till framställning av studielitteratur för synskadade universitetsstudierande,

4. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 569 och II: 636, I: 666 och II: 729 samt II: 739, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 2 575 000 kronor.

Vid punkten hade avgivits fyra särskilda, med 15, 16, 17 a och 17 b betecknade reservationer.

I reservationen 15, beträffande bidrag till kurs- och studieverksamhet m. m., hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sundman* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp) ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 569 och II: 636, såvitt nu vore i fråga, bevilja ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 300 000 kronor höjt bidrag till kurs- och studieverksamhet m. m.

I reservationen 16, beträffande bidrag till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet, hade herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Eric Peter-*

Ang. bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

son (fp), *Kaijser* (m), *Johan Olsson* (cp), *Bohman* (m), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sundman* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp) ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 666 och II: 729 samt II: 739, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, bevilja ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 100 000 kronor höjt bidrag till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet.

Beträffande medelsanvisningen hade i reservationen 17 a herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Eric Peterson* (fp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Källstad* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sundman* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp) — vid bifall till reservationerna 15 och 16 — ansett, att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 739 samt med bifall till motionerna I: 569 och II: 636 samt I: 666 och II: 729, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 2 975 000 kronor,

i reservationen 17 b herrar *Ottosson* (m), *Kaijser* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m) — vid bifall till reservationen 16 — ansett, att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 739 och med bifall till motionerna I: 666 och II: 729 samt med avslag å motionerna I: 569 och II: 636, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 2 675 000 kronor.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Nu går det så snabbt att man inte riktigt hinner med. Denna

punkt gäller bl. a. anslaget till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet. Kungl. Maj:ts förslår 1 040 000 kronor. Det belopp skolöverstyrelsen begärt uppgår till ytterligare 100 000 kronor. Här föreligger en fyrtio motion i vilken yrkas att riksdagen skall fatta beslut om det högre beloppet, dvs. 1 140 000 kronor.

Det är ett synnerligen behjärtansvärt anslag som det här gäller. Jag kan erinra om att i fjol, när vi hade samma anslagsfråga uppe, beslöt riksdagen faktiskt ett anslag som låg 100 000 kronor över vad regeringen hade föreslagit, så det kanske finns en viss förhoppning om att så skall kunna bli fallet även den här gången. De blindas förening har lagt ned ett mycket stort arbete på att överföra böcker till blindskrift. Medan medborgarna i övrigt har nästan obegränsad tillgång till böcker, har de svårt synskadade ett mycket starkt begränsat urval. För närvarande finns endast omkring 5 000 böcker översatta till blindskrift.

För skolöverstyrelsens begäran om ett högre anslag talar främst en ökad lånefrekvens, som man bör ta hänsyn till, och dessutom ökade kostnader. En höjd utbildningsstandard och en längre skolgång gör det särskilt angeläget att ge dessa grupper ökade möjligheter att följa med i utvecklingen och i någon mån tillgodogöra sig den rikare tillgång till litteratur som finns i dag.

Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till reservation nr 16.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Vid denna punkt finns ytterligare en reservation, nr 15, som tar upp de handikappades kulturella verksamhet. De handikappades situation i samhället, och speciellt deras anpassningssvårigheter när det gäller mänskliga kontakter, skolning och kulturell verksamhet över huvud taget har blivit mycket uppmärksammas inte minst i samband med en del TV-ut-

Ang. bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

sändningar. De handikappade vill leva som vi, bli behandlade som vanliga människor och ha kontakt med kulturen som vi.

Redan 1966 lade skolöverstyrelsen fram ett förslag till plan för att underlätta de handikappades kulturella aktiviteter. Den totala kostnaden för denna skolöverstyrelsens plan uppgick till bortåt 7 miljoner kronor. I årets statsverksproposition uppgår anslaget för de handikappades kulturella verksamhet till inte mer än ungefär 2,6 miljoner kronor av de ursprungligen avsedda 7 miljonerna. Vi har alltså ett bra stycke kvar innan vi kommer fram till det som skolöverstyrelsen ansåg lämpligt för de handikappades verksamhet härvidlag.

Ett viktigt område är kurs- och studieverksamheten för i synnerhet ungdomen och även upplysnings- och informationsverksamheten. Det har begärts ytterligare 680 000 kronor för denna verksamhet för handikappade ungdomar, men departementschefen har endast kunnat tillstyrka 157 000 kronor — alltså en avsevärd minskning. Det är därför vi reserverar med stöd av ett antal motioner lägger stor vikt vid att detta anslag kan höjas ytterligare, och vi har föreslagit 300 000 kronor. Det är vad som innefattas i reservation 15 på denna punkt.

Sedan har herr Johan Olsson framfört synpunkter på reservation 16 vid punkten 24, som tar upp frågan om De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet. Jag kanske kan tillåta mig, eftersom jag tycker att detta är en mycket väsentlig fråga, att göra några kommentarer utöver dem herr Olsson gjort.

1961 gjorde skolöverstyrelsen en utredning som utmynnade i förslag att staten skulle överta ansvaret för de blindas litteraturförsörjning. Kungl. Maj:t var inte beredd att då ta steget fullt ut utan man lät De blindas förening också i fortsättningen sköta verksamheten, och det har — det måste jag säga — De blindas förening gjort på

ett utomordentligt sätt. Vår avdelning hade tillfälle för ett år sedan att besöka deras bibliotek och få uppgifter om hur man får fram dessa blindböcker. Det var mycket intressant. Anslagen har under årens lopp höjts, men inte i den utsträckning som varit önskvärd. Upplåningen av dessa band har nämligen varit synnerligen stor ifrån de blindas sida, vilket gjort att medel fattats och att man inom De blindas förening tvingats ta medel från annan kulturell verksamhet för de blinda, som därigenom har bromsats upp.

Det finns 15 000 synskadade personer i vårt land, och detta bibliotek har ungefär 5 000 boktitlar i dag, men efterfrågan är som sagt synnerligen stor. Dessa människors valfrihet i fråga om litteratur som passar deras intressen är naturligtvis ytterst begränsad, och även när det gäller tidningar och tidskrifter är detta fallet.

Allt detta talar för att den uppräknings av anslaget som föreslagits i den reservation herr Olsson redogjort för är synnerligen behjärtansvärd. Det är inte mindre än fyra partier som står bakom de motioner som reservationen bygger på.

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till reservationerna 15 och 16 vid denna punkt.

Herr PETERSSON, BERTIL, (s):

Herr talman! Som bidrag till de handikappades kulturella verksamhet har i statsverkspropositionen föreslagits ett anslag av 2 575 000 kronor, dvs. en uppräknings av anslaget — i förhållande till vad som utgår under löpande budgetår — på omkring 500 000 kronor. Till denna punkt har fogats två reservationer. Den ena gäller anslag till de handikappades kurs- och studieverksamhet. Här har, som vi nyss hörde, Kungl. Maj:t föreslagit en uppräknings av anslaget med 157 000 kronor. I reservationen yrkas på en ytterligare höj-

Ang. bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

ning av anslaget med 300 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag har här framför mig anslagsuppräkningsräkningarna för de handikappades kulturella verksamhet för budgetåren 1966/67, 1968/69 samt för det nu aktuella budgetåret 1969/70. Av detta material framgår att 1966/67 anvisades totalt 1 143 000 kronor. Förra årets riksdag beslöt ett anslag på 2 075 000 kronor, dvs. en uppräkningsräkning av anslaget med 932 000. Det nu aktuella förslaget om 2 575 000 kronor innebär, som jag nyss erinrade om, en ytterligare anslagsökning på en halv miljon. Anslaget under detta avsnitt har alltså på två budgetår räknats upp med 1 432 000 kronor.

Mot den bakgrunden har utskottsmajoriteten inte ansett sig kunna biträda en ytterligare anslagsuppräkningsräkning med 300 000 utan har för sin del stannat vid att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag som bl. a. innebär — för den del av anslaget som gäller kurs- och studieverksamhet — en uppräkningsräkning med 157 000 kronor.

Jag skall kanske här också nämna delsummorna. Till kurs- och studieverksamhet var 1966/67 anslaget 261 000 kronor och år 1968/69 var det 525 000 — alltså en mycket kraftig uppräkningsräkning. För 1969/70 är föreslaget 682 000.

Den andra reservationen gäller De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet. Anslaget för detta ändamål är för det löpande budgetåret 940 000 kronor. Kungl. Maj:t föreslår en uppräkningsräkning av anslaget med 100 000 kronor, medan reservationen yrkar på ett anslag som med 100 000 kronor överstiger Kungl. Maj:ts förslag. Låt mig erinra om anslagsutvecklingen i fråga om denna biblioteksverksamhet under 1960-talet.

För budgetåret 1960/61 anvisades 70 000 kronor, för budgetåret 1964/65 var anslaget uppe i 500 000 kronor, och nu äskas för 1969/70 1 040 000 kronor. Detta innebär att man under 1960-talet har räknat upp anslaget till denna biblioteksverksamhet med i det närmaste en

miljon. Jag förmenar alltså att det inte med framgång kan hävdas att Kungl. Maj:t, utskottsmajoriteten eller riksdagsmajoriteten härvidlag har företrätt någon negativ inställning. Denna anslagsökning visar väl tvärtom en mycket positiv — och berättigat positiv — inställning till verksamheten. Det är självfallet mot den bakgrunden som utskottsmajoriteten har biträtt Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att utskottet inte har visat någon negativ inställning utan tvärtom. Vad som görs av de svenska myndigheterna är i många stycken beundransvärt.

Samtidigt står det faktum kvar att vi får en allt klarare blick för att det finns människor i samhället som inte har del av den expansiva utvecklingen. Vi har upptäckt att handikappade människor i hög grad får uppleva en tillbakadragen livsföring. Ur den synpunkten är det för mig mindre intressant att höra vad som har hänt under 1960-talet då frågan gäller anslag från staten till handikappsektorn i vårt folk än att få en dynamisk och intensiv upplevelse av att vi vill ge handikappade människor en känsla av att inte vara, kanske inte medvetet, men de facto, tillbakasatta i samhället. Mig synes alltså att det inte är riktigt att, som vi hörde utskottets talesman göra, angripa detta problem främst ur den ekonomiska utvecklingens synpunkt. Problemet bör angripas ur den synpunkten att det gäller människor som det är en hederssak, en humanitär sak för oss att hjälpa fram i samhället till ett befriat, ett mer glädjefyllt liv än de hittills tvingats föra.

Ur den synpunkten tycker jag inte alls att det är svårt att yrka bifall till de reservationer som föreligger.

Ang. bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen jämligt de avseende mom. 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 15 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nyman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 24 mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 15 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 36.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande mom. 2 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 16 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 24 mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med 16 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 53.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls därpå vad utskottet hemställt i mom. 3 och 4.

Om förbättrat skydd vid sjukdom i anslutning till anstaltsvistelse eller värnplikts-tjänstgöring

Punkterna 25—29

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av motioner om samordning av samtliga lagbestämmelser angående underhåll till barn, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om förbättrat skydd vid sjukdom i anslutning till anstaltsvistelse eller värnpliktstjänstgöring

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av motioner angående förbättrat skydd vid sjukdom i anslutning till anstaltsvistelse eller värnpliktstjänstgöring.

Andra lagutskottet hade behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 776, av fru *Olsson, Elvy*, och fröken *Pehrsson*, samt II: 884, av fru *Jonäng m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående förbättrat skydd vid sjukdom m. m. som inträffade i nära anslutning till anstaltsvistelse eller värnpliktstjänstgöring.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 776 och II: 884 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Fröken **PEHRSSON** (cp):

Herr talman! I motionerna I: 776 och II: 884 har vi hemställt om utredning om förbättrade sjukpenningförmåner till personer som utskrivs från anstalter samt till värnpliktiga vid tjänstgöringstidens slut.

Vi motionärer menar att när det gäller återförande av kriminella och övriga missanpassade till ett normalt liv

är samhällsinsatser i olika avseenden nödvändiga.

Socialförsäkringarna borde kunna utformas så att de ger ett bättre skydd än vad nu är fallet vid sjukdom som inträffar i nära anslutning till anstaltsvistelse.

Jag har ofta haft tillfälle att se hur svårt det kan vara för ungdomar vid vård utom skola om de blir sjuka den första tiden efter anstaltsvistelsen. Man har börjat arbeta igen och tjäna pengar och återanpassningen till samhället har lyckats rätt väl. Men så blir vederbörande sjuk en vecka eller 14 dagar efter utplaceringen. Risken att allt som byggts upp då raseras är mycket stor, därför att vederbörande på grund av sjukdom mister sin arbetsinkomst och inte heller får ersättning från sjukkas-san. Denna måste först fatta beslut om sjukpenningklass och inte förrän vid följande månadsskifte utgår ersättning.

Andra lagutskottet anför i sitt utlåtande att sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring har till uppgift att under sjukdom kompensera inkomstbortfall. Det står vidare att frågan om sjukpenningförmånen för värnpliktiga på riksdagens begäran är föremål för utredning inom försvarets civilförvaltning.

När det gäller anstaltsvårdade har 1961 års sjukförsäkringsutredning i mars 1969 framlagt ett delbetänkande med förslag om att sjukpenning skall utgå till ungdomsvårdsskoleelever vid vård utom skola samt till långtidspmitterade inom kriminalvården under förutsättning att de på grund av förvärvsverksamhet är sjukpenningplacerade. I så måtto är motionerna ganska väl tillgodosedda.

Det finns emellertid ytterligare ett avsnitt. Sjukförsäkringsutredningen framhåller att en ökad information är nödvändig om sjukpenningrätt och klassplacering, därför att sjukpenningklassplaceringen får ske tidigast vid månadsskiftet efter av försäkringskassan fattat

Om förbättrat skydd vid sjukdom i anslutning till anstaltsvistelse eller värnplikts-tjänstgöring

beslut i ärendet. Andra lagutskottet menar att det är viktigt att denna princip upprätthålles.

Allmänna försäkringslagen har undantagsbestämmelser, som gäller anstaltsvårdade. Det sägs där att den som vistas på anstalt vid sjukdom inte mister någon arbetsinkomst och därför inte heller skall vara berättigad till sjukpenning. Konsekvensen av detta borde vara att den som i realiteten mister sin inkomst på grund av sjukdom skulle erhålla ersättning från försäkringskassan. I sjukförsäkringslagen sägs nämligen att ersättning skall utgå för att kompensera inkomstbortfall.

Vi anser att även den som blir sjuk i nära anslutning till anstaltsvistelse borde få ett förbättrat försäkringsskydd. Detta är viktigt för att hjälpa honom över den första och kanske allra svåraste tiden för återanpassning.

Jag har, herr talman, inte något yrkande men vill uttala den förhoppningen att behovet av förbättrat skydd vid sjukdom i nära anslutning till anstaltsvistelse uppmärksammas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av motion angående ersättningen vid yrkesskada;

nr 36, i anledning av motioner angående värnplikts sjukpenningavgift; samt

nr 37, i anledning av motioner angående ersättningen från den allmänna sjukförsäkringen för sjukhus- och läkarvård utomlands.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av motion om föreskrif-

ter angående personalmatriklar bekostade av allmänna medel, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 4, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1969/70 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 124, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning; nr 125, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

nr 126, till fullmäktige i riksbanken om användande av riksbankens vinst för år 1968.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för den fortsatta utformningen av fordonsregistreringen, m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1969/70 till högre utbildning och forskning m. m. jämte motioner;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1969/70 till iberio-amerikanska institutet i Stockholm, jämte motion;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om befrielse i vissa fall från skyldighet att återbetala ridhuslån;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1969/70 till teckning av aktier i Sveriges Investeringsbank AB m. m. jämte motioner; samt

nr 50, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1969/70 till bostadsbyggnad m. m. jämte motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, med anledning av motioner om begränsning av möjligheterna till avdrag för gäldränta vid inkomsttaxeringen m. m.;

nr 30, med anledning av motion om befrielse från stämpelskatt i syfte att främja samverkan mellan byggherrar, m. m.; samt

nr 32, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för den fortsatta utformningen av fordonsregistreringen, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av motioner angående Sveriges Investeringsbank AB, m. m.;

nr 16, i anledning av motioner om åtgärder inom den ekonomiska politikens och näringspolitikens områden;

nr 17, i anledning av motioner om postgirokonto för alla medborgare;

nr 18, i anledning av motioner om förstatligande av bensin- och oljehandeln; samt

nr 19, i anledning av motioner angående zonindelningen vid beräkningen av bilförsäkringspremier;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av motion om utvidgning av ansvarighetsförsäkring att gälla även vid skada på grund av olyckshändelse; samt

nr 26, i anledning av motioner om viss uppgiftsplikt för försäkringsgivare vid förmånstagarförordnande;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av motioner om skyldighet att samråda med kyrkoråd i stadsplanefrågor;

nr 28, i anledning av motioner om byggnadslov för vissa ekonomibyggnader;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för den fortsatta utformningen av fordonsregistreringen, m. m., såvitt avser förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödåtgärder på fiskets område, m. m. jämte motioner;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående veterinärmedicinsk rådgivnings- och laboratorieverksamhet jämte motioner; samt

nr 13, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss staten eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 27, i anledning av motioner angående företagens hälsovård;

nr 28, i anledning av motioner om bättre arbetarskydd m. m. inom vissa yrkesområden;

nr 29, i anledning av motion om åtgärder för att stimulera konsumtionen av fruktdrycker;

nr 30, i anledning av motioner angående åtgärder mot reklam för sprit och tobak m. m.; samt

nr 31, angående överlämnande till lagutskott av vissa till allmänna beredningsutskottet remitterade motioner.

Anmälades och bordlades följande motioner:

nr 1005, av herr *Åkesson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, med förslag till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 (nr 617);

nr 1006, av herr *Pettersson, Karl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 86, angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området; och

nr 1007, av herr *Lundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 87, angående fortsatt valuta-reglering.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Berglund* (s) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Har Herr Statsrådet observerat att det år 1966 i Stockholm införda systemet med

skatteindrivning genom databehandling — enligt uppgifter i dagspressen — medfört kaos i Stockholms skatteindrivning så att en oproportionerligt hög avskrivning av stockholmarnas skatteskulder måste göras under senare år jämfört med vad som under dessa år avskrivits i landet i övrigt, där detta system ej tillämpas, samt att systemet i ett stort antal fall medfört att överskjutande preliminär skatt enligt 1968 års taxering överförts till kronofogdemyndigheten till följd av felaktiga uppgifter om restförda, obetalda skatter?

Vilka åtgärder ämnar Herr Statsrådet vidtaga för att komma till rätta med detta förhållande?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.52.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solweig Gemert